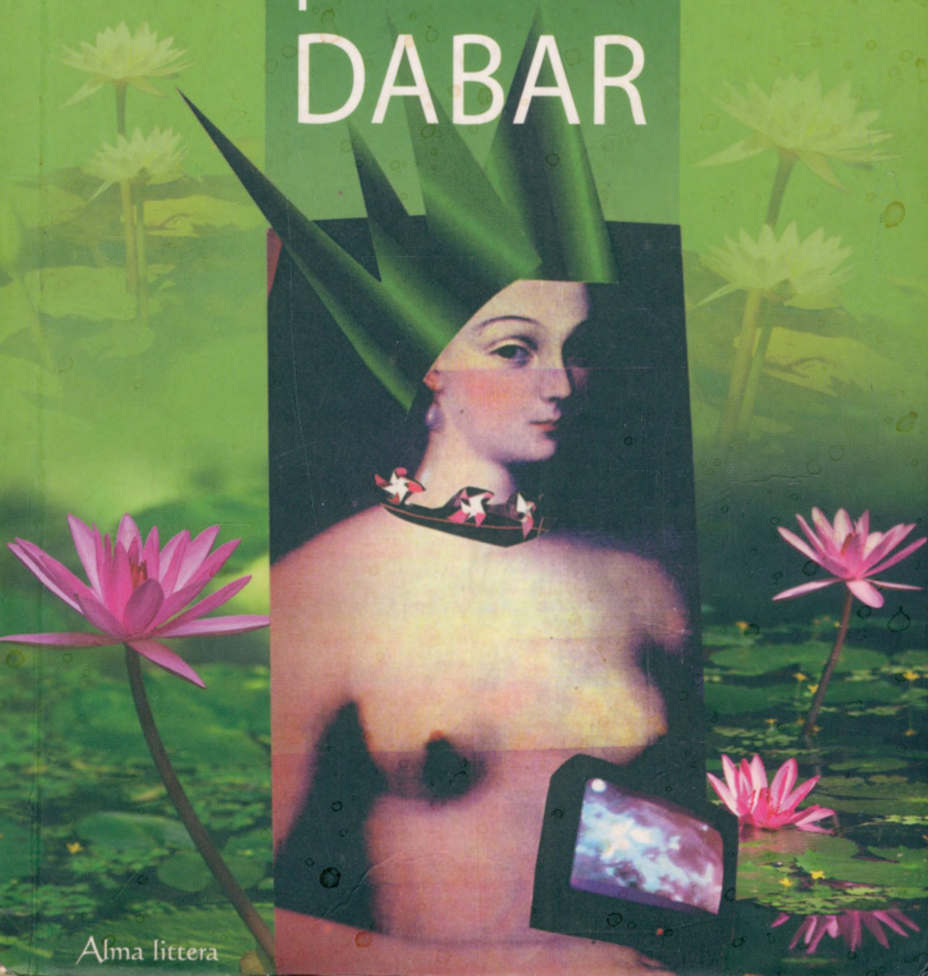
Luisa Francia

TAVO GYVENIMAS prasideda DABAR

Alma littera

LUISA FRANCIA

TAVO GYVENIMAS prasideda DABAR

Iš vokiečių kalbos vertė
LAIMA BARAIŠIENĖ

Alma littera

UDK 830-3
Fr 68

Versta iš:
Luisa Francia
DER REST DEINES LEBENS
BEGINNT **JETZT**
Verlag Frauenoffensive, 2001

ISBN 978-9955-38-056-6

Kol kokybę lemia kančia, ateitis, deja,
irgi priklauso nuo praeities

TURINYS

Sveika!
Ar namie yra kas nors?
Kur tu?
Paskutinįkart atostogauji? Paskutinįkart leidiesi žeminama?
Tenai, kur ketini viską pakeisti?
Tenai, kur
Lyg per stebuklą
Atsiveria visos neteisybės,
Paūmėja visi skausmai?
Kur visąlaik troškai būti
Ir kur niekuomet iš tikrųjų nesi?
Ar vėl užsisvajojusi apie naują
Pasitenkinimą,
Nes buvai pažeminta?
Ar tūnai namie pilna neapykantos,
Nes pasaulis tau per paprastas, per nusikalstamas,
Pernelyg nepakenčiamas?
Ar nori bent sykį visiems tai parodyti?
O kada parodysi pačiai sau?
Tavo gyvenimas prasideda DABAR.

Postūmis dvasingos miestietės pamąstymams
Tau kol kas pasisekė, kad nenumirei nuo *BSE, AIDS,* širdies smūgio ir sutrikusios medžiagų apykaitos, nuo

vėžio, tavęs nesuvažinėjo automobilis, nežuvai per automobilio avariją, beprasmiškame kare ar nuo spinduliavimo. Sveikinu. Bet nemirti – anaiptol nereiškia gyventi.

Pažįstu tave. Rytą stovi autobuse, metro ar miesto traukinyje, priemiestiniame traukinyje, tramvajuje. Dažniausiai supama žmonių, kurie tokie pat pavargę, nusivylę, įsibaiminę, varinėjami kaip ir tu. Džiaugiesi, kad turi darbą, bet kai artiniesi prie savo darbovietės, tau nudiegia skrandį. Gyveni kitų pasakojimais, minti iliustruotais žurnalais, o ko neišgyveni pati, trokšti atsigriebti skaitydama apie garsenybes. Leidiesi nešama gyvenimo, leidiesi nešama tolyn su visais savo jausmais; tenai tuokiamasi, skiriamasi, vartai puslapius ir džiūgauji: ir šitie! O gal net svajoji apie tą laiką, kai tau kas nors mokės pensiją? Svajoji apie keliones į nuostabias vietoves, apie savaitgalį, kai iš tiesų pailsėsi, apie pasakų karalaitį, apie idealų darbą, pinigus, kurių užtektų, apie savarankišką verslą – trumpai drūtai: apie visus tuos šiuolaikinius mitus, kuriais tau plaunamos smegenys.

Darbe tave apspitę garbėtroškos karjeristai, dirbantys šimtus neapmokamų viršvalandžių. Apie Kalėdų premijas ir atostoginius esi girdėjusi tiktai pasakojant kitus, o tavo viršininkas, gal net jaunesnis už tave, turbūt jau leptelėjo, kad už pusę tavo algos gali pasisamdyti inžinierių iš Lenkijos ir dvi praktikantes, kurioms apskritai nieko nemokės. Apie politinę kovą už žmogaus orumo nežeminančias darbo sąlygas esi girdėjusi

mokykloje, o pinigus, kuriuos turėtum sumokėti kaip profsąjungos narė, verčiau išleidi *H & M* parduotuvėje, nors todėl pavalgiusi per pietų pertrauką turi kištis gerklėn pirštą.

Visi žinome, kad kai kurie gyvūnai tampa plėšrūnų aukomis, taigi yra jų maistas ir privalo saugotis. Žinome, kad jų ir saugosi neprieštaraudami. Mes, deja, taip ir neišmokome suvokti, kas yra mūsų plėšrūnai ir kieno maistas esame. Todėl leidžiamės į pokalbius, užuot nusijuokusios, nusisukusios, švaisčiusios energiją būsimiems savo naikintojams ir gal kada nors nusitaikiusios ir trumpai, bet grėsmingai parodžiusios nagus.

Tikiesi, kad tave išgelbės mylimas žmogus? Tas, kurį tu be išlygų trokšti turėti sau, ne, žinoma, tą tu vadini kitaip: su kuriuo dalysiesi viskuo, kuriuo galėsi pasikliauti. Visus lūkesčius ir viltis, kurių negali išpildyti, sudedi į poną Išsvajotąjį ar ponią Išsvajotąją? Spėju, kad niekuomet negirdėjai apie estrogenų apniauktą žvilgsnį ar nuo testosterono sužiaurėjusių žmonių santykius? Ką gi, tiek to. Juk vis tiek žmonijos ateitis kuriama laboratorijose, kur genų inžinerija panaikina visas abejones.

Televizorius tau rodo visus tuos jaunus žmones, tokius lieknus, malonius, klaikiai linksmus, taigi sužinai, kad viskas labai paprasta, regis, rūpesčiai apnikę tiktai tave. Tad pirmyn į diskoteką, kur pasijunti karšinčium, nors tau tiktai dvidešimt penkeri.

Kartais net žengteli laisvės link, bet pamiršai, kas ta laisvė, nes daugybė firmų ir partijų nuvalkiojusios šį

žodį. Gal jau net atsisakei svajonių. O juk iki senatvės toloka. Bet kai kada pabundi rytą ir tikrai nebematai priežasties toliau gyventi. Žinoma, iki savižudybės dar nepriėjai. Kuriam galui toks dramatiškumas?

Tavo gyvenimas neteko stebuklo – niekuomet neturėjo? Jei reikėtų prisiminti laimingas vaikystės akimirkas, paprasčiausiai neprisimintumei. Kada paskutinįkart juokeisi iš širdies? Ar apskritai juokiesi? Ateina fėja ir sako: „Galiu išpildyti tris tavo norus." Puikus pokštas. Tau nieko neateina į galvą. Fėją palaikai durininke, o tavo protas sugeba išsisukti iš panašios padėties: pliurpalai. Neatitrūk nuo žemės. Sukišk savo paskutinius pinigus į akcijas. Dar blogiau: į sukčių loteriją.

Jei bankas sako: dėkojame jums už pasitikėjimą, ar tau netopteli į galvą, kad bankininkai turėtų piktai nusikikenti ir pasakyti: dėkojame jums už kvailumą ir pinigus. Jei kur nors kas nesiseka, jauti, jog tai liečia ir tave. Skundiesi, aimanuoji, išsiplūsti. Deja, ir paskui geriau nepasidaro. O dar blogiau, jei niekur neinvestuoji, viską matai kiaurai, priklausai profsąjungai, akcijų neperki, valgai sveiką maistą ir vis tiek jauti, kad gyvenimas tik didžiulė mėšlo krūva, ir nežinai, kaip suteikti visam tam prasmę.

Arba: tavo gyvenimas prasmingas, darbas geras, tau mokamos Kalėdų premijos ir atostoginiai, puikiai dirbi, manai, jog tinkamai elgiesi, o dabar toji prasmė pamažėle išgaruoja, draugės tau išaiškina, koks siaubingas pasaulis, kad tu savanaudė stuobrė, jeigu šituo nesidomi, ir tiek laiko kvaršina tau galvą siaubingomis kitų

žmonių, kurių visiškai nepažįsti, gyvenimo istorijomis, kol net nebepajėgi užsikimšti ausų. Katastrofos užprogramuotos.

Katastrofų programavimas yra garantija, kad viskas daugmaž liks taip pat, kad niekas nedrįs sukilti, niekas nepasitrauks. Francas Jozefas Štrausas, buvęs Bavarijos žemės valdytojas, žinojo: žmones reikia įbauginti. Juos galima valdyti tik tada, kai jie bijo.

Įsiklausai į savo kūną, jis pavargęs, nukamuotas. Gal susirgai? Kodėl tavo gyvenimas ne toks nuostabus ir jaudinantis kaip garsiųjų moterų, kurios tariamai gauna viską, ko užsimano, nuolat yra dėmesio centre ir minta masių žavėjimusi? Ir jei viena iš tokių moterų apgaunama, pametama ar sudirbama žiniasklaidos, tu jaudiniesi, ginčijiesi, palaikai tą virtualią asmenybę lyg savo bičiulę, lyg tikrai ją pažinotum ir lyg iš viso tau tai rūpėtų. O gal tu net piktdžiugiauji, tau lengviau, jog net už pinigus ir šlovę nenusipirksi laimės. Štai taip. Kas jau čia laimingas. Tavo gyvenimą nulemia ir įkvepia žiniasklaida. Tu visiškai nebemąstai – ji mąsto už tave.

Tavo gyvenimas – tai virtinė dienų, prasidedančių nuo motyvo: aš privalau, juk negaliu, man nieko kita nelieka, reikia prisitaikyti, kitiems irgi ne lengviau, ką gi, juk turiu kaip nors užsidirbti pinigų, svarbiausia, kad paskui gaučiau pensiją, dar penkeri – dešimt – penkiolika – dvidešimt – keturiasdešimt metų, tuoj atostogos, po dviejų, trijų, keturių ar penkių dienų savaitgalis ir t. t. Turi ištverti?

Ką reiškia tas turbokapitalistinis savaitgalio mitas? Žinoma, jo negana tikram poilsiui, tinginiavimui, atsipalaidavimui. Ištisą amžinybę kalbi apie tai, kaip išvažiuotum į kalnus, prie jūros, į kaimą... O ką darai? Kam tas vargas? Galų gale savaitgalis lieka tik tai, ką skelbia seifų sienos po Stoties gatve Ciuriche: neribotos darbo jėgos atkūrimas, kad būtų gautas kuo didesnis pelnas, žinoma, ne tavo. Iš tavęs laukiama, kad tai, ką uždirbi, vėl išleistum savo darbingumui atgauti.

Per praėjusį dešimtmetį labai įdomiai pasikeitė vertybės, nusakomos vien darbu ir nedarbu. Jei kas nors drybso, spokso į dangų ir neturi darbo, tai vadinama nesveika bedarbyste ir bet kuriuo atveju yra baisu. O jei kas nors su keletu/daugeliu kitų žmonių grumdosi belangėje patalpoje, triūsdamas su prietaisais ar mašinomis, tai laikoma darbu ir sveikintina, nesvarbu kokio baisumo jo padėtis.

Jau patys mažiausi vaikai įspraudžiami į 5–8 valandų rėmus, o vėliau mokyklose verčiami valandų valandas spoksoti į pultą, nuo kurio perduodamos (neefektyviai) žinios ir kur dauguma mokinių iš tikrųjų išmoksta tik vieną pamoką: priešintis beprasmiška. Kada nors ši sistema pakriks, nes nieko nėra pavojingiau, kaip pakeisti įprastinę būseną, net jei tos permainos ir pagerina padėtį.

Kai pažvelgi atgal į savo gyvenimą – kaip greit prabėgo laikas! Ar tu tikrai nori likusią gyvenimo dalį praleisti paisydama nuomonės kitų, kurių vertybės nėra tavo, kurie apskritai nieko bendro su tavimi neturi? Ir gal tu tik nuspėji jų nuomonę, tariamus jų lūkesčius

pildai savo nuolankumu užbėgdama už akių. Ar tu esi savo gyvenimo valdovė? Tada gal pradėtumei tikrinti tuos tariamus paliepimus, svetimą įtaigą?

Kaip? Taip mes atsidūrėme prie gyvenimo apskritai esmės: klausimai gali būti svarbesni už atsakymus. Neklausi, nesužinosi.

Pradėsime išmintingu posakiu, kuris padės tau ekologiškai, taigi taupant energiją, eikvoti jėgas:

KAD IR KĄ DARYTUM, RINKIS KELIĄ,
KUR IŠŠVAISTYTUM KUO MAŽIAU ENERGIJOS
IR PASIEKTUM KUO DIDŽIAUSIO POVEIKIO.

Sutinkame, kad tada kaskart reikės išnagrinėti padėtį. Tu nusigausi į savo proto užkulisius, tenai, iš kur kyla vos nuspėjamos abejonės, nuojautos. Viską, ką vėliau sužinosi apie šią savo gyvenimo padėtį, esi jau anksčiau patyrusi – juokaudama su draugėmis, blogai nusiteikusi ar apimta pykčio. Jei įsiklausytum pati į save, žinoma, išvengtum ne vieno įvykio. Bet tam reikia negailestingo balanso, kur sunaudoji šitokią galybę jėgos, kad pasiektumei kuo mažiau.

Kadangi šitokį užsiėmimą kaip ir anksčiau vis dar labiausiai mėgsta moterys, panagrinėkime padėtį smulkiau. Daugiausia jėgų išeikvojame mylimiems žmonėms, apie kuriuos manome, kad ir jie mus myli. Mes apsikrauname (su malonumu) visokiausiais rūpesčiais, bandome palengvinti mylimiesiems gyvenimą, nors tai galop pasirodo tuščios pastangos. Šokinėjame apie

juos, nes trokštame tapti nepakeičiamomis, manome, jog taip daryti netgi privalome. Jeigu jiems mūsų nereikės, juk nieko nebeturėsime, argi ne taip?

Jeigu atsisakytume to šokinėjimo, ne todėl, kad mylime mažiau, o kad mylime nuoširdžiau, taigi nelaikytume mylimųjų puspročiais, nesitikėtume jų papirkti. Viskas, ką atimu iš kito asmens, nors tai jis gali ir pats pasidaryti, menkina jo patirtį, savarankiškumą ir silpnina mane. Suaugusiam vyriškiui nereikia auklės nei virėjos, kulinarijos knygų rinka perpildyta! Vaikai mėgsta patys atrasti pasaulį, užuot gavę jį sugromuliuotą, kokį privalą matyti. Kaip tik vaikai turi bene labiausiai bauginamą savybę apnuoginti negyvas vietas ir pasinaudoti moterų nusižeminimu. Vaikai kaipmat ima vertinti savigarbą.

Skųstis draugėms nuostabu ir atpalaiduoja, tau palengvėja. Mėgsti tą daryti dažnai, nors jau netekai vienos ar kitos mielos draugės, kurias, žinoma, turi pamiršti, nes jei jos nebenori taip dažnai su tavimi matytis, anokios jos draugės. Jeigu atvirai, kai draugė tau pasako tiesą, na, tai, ką ji iš tiesų mano, ar neapkaltini jos nepalankumu bei pavydu, užuot džiaugusis, kad iš viso yra žmogus, kuris sąžiningai išrėžia tau savo nuomonę?

Tas virkaliojimas ant draugės peties atima galybę energijos visoms dalyvėms. Blogos nuotaikos, nevilties ir depresijų kalnai. Juk depresija ne bejėgiškumo būsena, o smarkiausia jėga, kad nuslopintum šią energiją. Taigi tau prireikia dvigubai įtempti jėgas.

Ir poveikis liūdnas. Iššvaistyta energija nukreipiama prieš tave ir prieš visas dalyves. Geriau taip nusiteikusi keliauk pas tą, kuri tau jau seniai kaip krislas aky. Siutink ją savo verkšlenimu. Tai suteiks tau energijos, o ir poveikis nebus niekinis: tau palengvės ir pasidarys linksmiau, ir išlaikysi visas savo drauges.

Nagrinėjant energijos švaistymą ir poveikį santuoka ir partnerystė taip pat ne geriausias pasirinkimas. Yra keletas įtikinamų priežasčių, kodėl pasirinkai šią gyvenimo formą. Bet ir partnerystės, ir šeimos sampratos dabar keičiamos iš esmės. Kadangi šiuolaikinės moterys pačios gali pramisti, atkrinta „maitintojo" būtinybė. Nenuostabu, kad dabar dažniausiai santykius nutraukia moterys. Vyrai, regis, dar labai retai mato būtinybę keistis, neatsilikti nuo pakitusios visuomenės padėties. Dažnai jiems tai būna smūgis ar net sukelia žiaurumą. Savigyna turėtų būti privalomasis užsiėmimas moterims, kai dabar tokia vadinamosios civilizacijos būklė.

Tas, kuris nori paveikti ir keisti visuomeninę bei kultūrinę gyvenamojo meto padėtį, dažniausiai turi išeikvoti daug energijos. Taigi jei esi nepatenkinta padėtimi, turėtum pasisemti jėgų, sugalvoti, kas tau būtų geriau, ir imtis bandymo, kuris gali ir nepavykti. Atskiros lovos, atskiri butai, atskiri pinigai, bendros pramogos? Draugystę galima pakeisti meile, taigi pereiti nuo potraukio prie suartėjimo, ir tai turi pranašumų: skatina kūrybingumą, dvejones, atveria kelius kitiems modeliams. Nauji susitikimai jaudina vaizduotę.

Beje, protingos moterys ir atsiskyrėlės, aišku, vienišos dar ir todėl, kad žino, jog bet kokia meilė suryja jėgas, tačiau tai nereiškia, jog nevalia retsykiais užmegzti santykių.

Klausinėjant ir atidžiai stebint iššvaistoma daug energijos, bet ji grįžta per skatinamąjį džiuginamąjį poveikį. Tai tave visą sukrečia, subyra seni pavyzdžiai, gal ir pačią išmuša iš vėžių.

Televizija priklauso priemonėms, kurios pavergia tuo, kad tu neturi nieko bendra su baime, siaubu, išgąsčiu, svetimais jausmais filmuose. Televizija pabaigia tuos nevilties protrūkius, kai įnirtingai sportuoji, perki, apsiverti iliustruotais žurnalais. Jei visa tai ir yra tavo kasdienis gyvenimas, dar vienas kitas apsirijimas šokoladu, girtuoklystė, persivalgymas ar nepaliaujamas rūkymas, tada tikrai tave graužia sąžinė – tai puiki vadinamojo energijos eikvojimo užbaiga.

Energijos išeikvojimas: milžiniškas.

Poveikis: naikinamas.

Išimtis: tu tuo mėgaujiesi, sąžinė negraužia, sakai sau, kad nebūtinai gyvensi iki 90, būsi slaugoma, jei tave ir kamuos depresija. Bet negali iš anksto žinoti, ar gyvensi iki 90, būsi slaugoma ir kamuojama depresijos. Bet nieku gyvu neturėtumei pasikliauti atsitiktinumu.

Todėl verta užmegzti ryšius su visomis, kokiomis tik įmanoma, būtybėmis, nusimesti balastą, kartą pertikrinti slaptą bagažą, atsikratyti sąžinės priekaištų ir ištreniruoti kūną tam laikotarpiui, kai jam bus mieliau pasiduoti.

Paleisti šviečiantį laivelį

Šias apeigas geriausiai atlikti su draugėmis. Susitikite po pietų ir sumeistraukite laivelį. Žinoma, jis neturi užteršti upės ar upelio, taigi dirbdintinas iš natūralių medžiagų – medienos, žolių, lapų, žiedų, vaško žvakučių ir t. t.

Temstant visos prieikite prie vandens. Pasišaukite stichijas, gal net ir jėgas, lydinčias visas moteris. Paskui uždekite ant laivelio visas žvakutes ir paleiskite į vandenį. Beje, visai nesvarbu, kiek laiko tas laivelis plauks, nors, žinoma, gražiau, kai vanduo neša jį ilgai ir žvakučių liepsnelės atsispindi paviršiuje. Indijoje, kur šviečiantys laiveliai daromi iš lapų ir žiedų, žmonėms nerūpi, plauks jie ar ne. Be to, tai auka upės deivei. Tai jos valia, kada pasiimti auką.

Ką pagalvoji, kai išgirsti žodį „gamta“? Apie tolimus pirmykščius miškus? Apie didingus Himalajų kalnus? Apie dilgėles ir vėdrynus?

Gamta yra tai, ką mes turime saugoti – tiek aišku. Kad mūsiškis gamtos suvokimas jau visai ribotas, kičinis, gal jau ir tu esi apmąsčiusi. Bet kad ir kaip ten būtų, gamta yra šventa. Tiktai mes elgiamės taip, lyg gamta būtų buvusi sukurta mūsų malonumui, o ne patys būtume gamtos dalis. Lyg būtume bet kokios gyvasties valdovai ir galėtume lemti, kam leisime augti, o ką išnaikinsime. Bet gal mes priklausome nuo augalijos ir gyvūnijos palankumo, tik to nežinome.

Ką galėtų reikšti, kai Sibiro ar Mongolijos šamanų papročiuose kalbama apie gyvūnijos motiną? Aišku, kad čia turimas galvoje ne koks nors atskiras gyvūnas. Jeigu tai visų vištų, gepardų ir lazdynų motina, taigi čia savotiškas dvasinio lygmens dievas ar deivė, energijos šaltinis, kuris išeina už materialaus suvokimo ribų ir tvyro kituose sluoksniuose. Gal seni papročiai byloja tiesą: viskas, kas egzistuoja žemėje, turi dvasines šaknis, ir jei mes įsikišame į gamtos kaitą, pažeidžiame ir dvasinį gamtos lygį. Juk nežinia, ar alergijų atsirado ne todėl, kad augalai ir gyvūnai nebenori su mumis sutarti ir savo feromonais, egzokrininių liaukų sekretais, plaukais ir odų dalelėmis

taip dirgina mūsų pojūčius, kad susergame. Juk nebesugyvename darniai su gamta. Civilizacija išlygina, apvalo, asfaltuoja, stato, nuodija, žudo, naikina. Tai kodėl gamtos kūriniai turėtų trokšti su mumis bendrauti ir mus gydyti?

Jei žolė laikoma vaistažole, pirmiausia ji visur gamtoje išraunama su šaknimis, o jei jai gresia išnykimas, sukultūrinama arba apdorojama genetiškai ir auginama. Taip mes elgiamės su visa gamta, nė nemėgindami su ja bendrauti.

Bet kad atgautume jėgų pusiausvyrą, mums reikia ryšių su pačių smulkiausių gamtos dalelyčių energijomis, ypač su augalais ir gyvūnais, su kuriais esame giminingos sielos, kurie atkuria mums jėgas.

Ką bendra su gamta dar turi snapučiai ant lango, sodai, Kalėdų eglės? Ar turėtume sakyti: gamta yra viskas, kas tai duoda, antraip to nebūtų? Ar tikrai pasaulyje gali būti kas nors, kas kilę iš gamtos ir ko iš tiesų neturėtų būti? Kodėl gaištame atskirdami gamtą ir dirbtinumą ar gamtą ir techniką?

Moterys vis klausinėja mane, kaip užmegzti ryšį su gamta – kaip vyksta tas bendravimas su gamta. Jei įsivaizduojame gamtą taurią, iškilią, melodramatišką, kokia ji dažnai šlovinama ezoteriniuose renginiuose, kai ji turi būti tokia graži, kilni ir tokia gera, kokia turi būti gamtos mylėtojams, tada tikrai bus sudėtinga su ja pasikalbėti. Bet jei sakau: juk ir tavo virškinimas yra gamta, pasišnekėk su savo žarnynu, įsiklausyk į jo žodžius, tikrai pamanysi, kad šaipausi.

Ne, aš kalbu rimtai. Gamta visur, pradėk nuo savęs. Keturi elementai laikosi tavo kūne. Mėsa ir kaulai atstovauja žemei, kraujas, seilės, ašaros, šlapimas ir prakaitas – vandeniui. Kvapas, dvokas, dujos ir ta erdvė, kuri sudaro didžiąją ląstelės dalį, atstovauja orui ir medžiagų apykaitai, valgio deginimas ir virškinimas, karštis ir prakaitavimas – ugniai.

Tuos keturis elementus turi visąlaik, gali bet kada pasišaukti ir su jais pabendrauti. Tada gali siekti toliau ir užmegzti ryšį su elementais, kurių tavyje nėra, ir tai visiškai paprasta, nes kaip didmenomis, taip ir mažmenomis, kaip viduje, taip ir išorėje: kad pabendrautumei su vandeniu, atsisėsk prie fontano, ežero, upės. Neskubėk ir įsiklausyk nesijaudindama ir nemėgindama perprasti tau siunčiamų signalų. Tiesiog klausykis ir dėmėkis, kaip teka vanduo – kaip jis skleidžia skirtingus garsus.

Kuriam galui apskritai reikia užmegzti ryšius su gamta? Ką tai duos, jei gyvenimas toks trumpas ir taip trūksta laiko. Ar nebūtų prasmingiau nertis iš kailio, kad uždirbtumei ar laimėtumei daugiau pinigų? Be perstojo pramogauti ir kuo daugiau išplėšti iš to apgailėtino gyvenimo?

Pašnekesys su gamta turi stebėtino poveikio: jis išsaugo laiką. Viskas auga, gatvė dainuoja po važiuojančių automobilių padangomis, žemė siurbia drėgmę ir skleidžia energiją, vėjas judina šakas ir lapus, žiedus, gėles, žaidžia su jais, žaidžia su tavo plaukais, palenda tau po megztiniu, tavo oda pašiurpsta ir taip pat žai-

džia su juo, ir kol tu leidiesi vėjo myluojama, vandens lavinama, žemės energizuojama ir nešama, kol tavo ugnis suliepsnoja ir ima vėl smarkiai ir linksmai degti, laikas sustoja, paprasčiausiai jį pamiršti, tau jo apskritai nebetrūksta.

APEIGOS

Išsirinkti troškimų medį

Tenai, kur gyveni, išsirink medį, kuris tiks tau kaip troškimų medis, tai reiškia, kad jo šakos būtų pasiekiamos, jis būtų prieinamas, bet nepernelyg atviras. Būtų geriau rasti tokios rūšies medį, su kuriuo palaikai gerus dvasinius ryšius. Tą medį paskelbsi savo troškimų medžiu. Patarškink šalia ar pabūgnyk ir padainuok jam, papilk prie jo klinčių (įsigysi ūkinių prekių parduotuvėje), gali sumušti jam kiaušinį ir padėti ant šaknų, paskleisti tenai žalumynų, paberti tabako ar grūdų. Paskui papuošk spalvingais kaspinais ir pasakok draugams ir vaikams, kurie tau patinka, kad tai yra troškimų medis ir kad jie taip pat gali rišti prie jo įvairiaspalvius kaspinus, įkrautus norais. Kai kada galite prie šio medžio surengti iškylą ar šventę su muzika. Medžiai mėgsta muziką ir šokius.

Taksi išvažiavau į burtininko Fados N'Gourmos kaimą Burkina Fase, norėdama jį aplankyti. Čia svečiavausi prieš dvylika metų. Kaimo atmosfera tada man pasirodė mistiška ir paslaptinga.

Tuomet aš iš visų jėgų ieškojau burtų kilmės ir esmės, kaip perdžiūvusi kempinė gėriau į save kerėjimus, apeigas ir ceremonijas, versdama visa tai į savo burtų kalbą. Dabar buvau linksma ir rami. Nieko nebeieškojau, nes ilgainiui susiprotėjau, kad daugiau sužinosiu sąmoningai įsidėmėdama viską, ką pamatau, užuot ieškodama kokių nors paslapčių.

Autobusėlyje važiavo dvidešimt suaugusių žmonių, du vaikai ir keturios vištos. Įsišnekau su dviem moterimis ir seniu, kurie man papasakojo, kad šįmet taip nė karto kaip reikiant ir nepalijo ir kad jaunimas bėga iš kaimų, nes nebenori puoselėti išdžiūvusios žemės.

Keliskart sustojome, prekeivės pardavė mums mangų, virtų bananų, suvyniotų į laikraščius, *foutou* (trintų jamsų), saldaus lipnaus pyrago ir *bisap* (šaltos ybiškių arbatos). Nors trūko vietos mano ir šiaip neplačiai sėdimajai, mėgavausi kelione, pokalbiais, vis pasiliejančiu dainavimu. Prispirta poreikio neatitrūkti nuo tikrovės pasiteiravau, kur yra Fados kaimas. Visi šokosi klykauti ir mostaguoti. Mat buvome nuvažiavę bemaž 180 kilometrų už Fados ir artėjome prie Benino sienos. Likau

rami. Kadangi tam tikra prasme tai buvo mano svajonių kelionė, buvau nusprendusi, kad ir kas nutiktų, viskas turi slaptą reikšmę.

Tad nudardėjau iki pat Benino sienos; kadangi vizos neturėjau, vėl grįžau atgal tuo pačiu autobusiuku. Po penkių kilometrų jis sugedo, o tada kelionė kol kas nutrūko, nes paaiškėjo, kad gedimo greit nepašalinsi. Bendrakeleiviai, dvidešimt du suaugusieji, keturi vaikai, ožka ir šešios vištos, įsikūrė po medžiais ir krūmais, snūduriuodami ir valgydami savo paviržį. Sutemo. Vieno ūkio valstiečiai pasiūlė mums nakvynę. Pasikabinau savo moskitų tinklą prie medžio ir palindau po juo. Nei muzikos, nei būgnų dundesio. Kažkur kvarksėjo radijas.

Rytą susibūrėme aplink autobusiuką. Jis dar nebuvo sutaisytas, turėjome laukti. Nusprendžiau keliauti autostopu, ir, kad ir kaip keista, man pasisekė. Vairuotojas gyveno Fados kaime ir išsodino mane tiesiai prie burtininko namo. Burtininkas pasakė: „Je veux te donner quelque chose“ („Noriu tau kai ką duoti“) ir išsitraukė iš praskiepo lytinį organą. Pasakiau, kad verčiau atsisakysianti dovanos, tada pasidariau jam nebeįdomi. Užtat jo žmona parodė man širdį. Padirbdino *grigri* vėrinį, savotišką amuletą iš medžio gabalėlių ir tokią pat apyrankę. Ji pardavė man chameleono pavidalo žiedą ir pasakė, kad jis atneš laimę. Paskui nusivedė pas savo drauges, ir man buvo leista lydėti moteris į aukų atnašavimą lauke, kur išdėliojome juodus molinius aukų dubenėlius.

Kai vėliau namie mąsčiau apie šią kelionę, supratau, jog ji man pavyko tik todėl, kad patyriau nesėkmę, kad perniek nuėjo tai, ko ieškojau ir ką ketinau daryti, tuo tarpu mano akims atsivėrė visai kas kita. Net negalėjau įsivaizduoti, jog rasiu tas moteris, nes nieko apie jas nenutuokiau. Jei būčiau tenai nusigavusi viena diena anksčiau, jos būtų buvusios gretimame kaime savaitiniame turguje, ir aš net nebūčiau jų užtikusi.

Jei esi laimingas, tavo norai neišsipildys, prasmingai skelbia budistų posakis. Iš tikrųjų norus, troškimus ir planus galime pareikšti tik dėl žinomų ar bent numanomų dalykų. Bet ką mes žinome? O ką galime numanyti?

Juk gyvenime ne viskas taip patepta sviestu, kaip norėtume, mes trokštame atsikratyti visų rūpesčių nesukdami galvos dėl nesėkmių ir atidžiai netikrindami. Puolame galvas pametę iš vienokios veiklos į kitokią. Planas A nuėjo šuniui ant uodegos, tad griebkimės plano B. Viena partnerystė žlugo, gal kita bus ideali. Gal.

Gal. Visur kur beviltiškai ieškome prasmės. Tas ieškojimas atsiliepia mūsų gyvenimui, ieškome tikro sotumo, laimės, pilnatvės. Jei nesiseka ieškoti, prisiplempiu alkoholio, bus gerai. Jei man reikia postūmio, jėgos, rūkau lyg kaminas. Negaliu būti vienas, ieškau žmogaus, kuris perimtų iš manęs vienatvės naštą. Juk kur nors turi slypėti ta būsena, kuri galų gale padarys mane laimingą!

Burtuose Pietūs simbolizuoja naivią jėgą, pasitikėjimą, veržlumą ir pačius burtus, taigi bendravimo, per-

mainų galią. Argi mes visą gyvenimą neieškome Pietų, vėl tapti lengvi, laisvi, linksmi, pajausti visas savo spėkas ir jomis paveikti viską o viską?

Kai pamėlynijusiomis lūpomis ir nuo aukščio skausmingai tvinksinčia galva stovėjau ant Tibeto plynaukštės 5 km aukštyje ir su bendrakeleiviais grožėjausi tikrąja žodžio prasme užimančiais kvapą 8 tūkstančių metrų aukštumo kalnais, iš džipo išlipo japonas, plačiu mostu apvedė snieguotas viršukalnes, išsirikiavusias mums prieš akis, ir angliškai pareiškė: „Niekai. Kad pamatytumėt Šveicarijos Alpes..."

Stebuklas tikriausiai visuomet esti tenai, kur tuo metu tavęs nėra. Supratau, kad ieškojimas gali tapti manija. Dar toliau, dar aukščiau, dar egzotiškiau, dar vaizdingiau. Troškimai vis didesni, bet išsipildymas vis labiau tolsta.

Ir aš padariau jaudinantį atradimą. Ėmiau tiksliai įsidėmėti savo jausmus, būdama šalia jėgos šaltinio, kad paskui vėl susižadinčiau tuos jausmus namie. Man paaiškėjo, kaip lengvai išeina toks bandymas su neigiamais jausmais. Visi tą gali. Susimąstai apie ką nors bjauraus, žiauraus, graudaus ir kaipmat nuliūsti. Prisimeni vietą, kur išgyvenai baisybes, ir net jos neaplankius, vien paminėjus, kaipmat pajauti tas baisybes. Nereikia jokių burtų, kad sukeltum sau juodžiausią neviltį.

Aš išskyriau tą jausmą ir pripildžiau jį kitoniško turinio: laimės, kuri tave perima, kai regi jūros bangų šėlsmą, po nuostabios meilės nakties, slėpiningą džiugesį stebuklinga vieta atskyriau nuo tų įvykių ir vietovių ir

paprasčiausiai pažadinau savyje jų prisiminimą. Iš tikrųjų: viskas vyksta manyje. Mano kūnas tai išsaugojo, siela ir šiaip niekuomet nebuvo pamiršusi ir tik laukė, kol pašauksiu.

Jeigu aš pati esu tas jėgos šaltinis, jei pasiseka be tos vietovės atgaminti jausmą, kurį man sukelia galių pilna vieta, man daugiau nereikia vaizdingų stebuklingų vietų – nors nuostabu, kad jų yra ir gali tenai apsilankyti. Juk kalbama apie esmę, kuri nušviečia vietovę nuosavoje visatoje. Ši esmė yra visada, ji mūsų dalis ir tik laukia, kol bus suvokta ir vėl atgaivinta. Bet kol kokybę lemia kančia, ateitis, deja, dar priklauso nuo praeities.

APEIGOS

Susukti laimės lizdą

Savo bute pasirink vietą, kur gyvens tavo laimė, ir paimk indą, skrynutę, kokį nors daiktą, kur ketini įkurti savo laimę. Pridėk tą daiktą vilionių, kurios tau reiškia laimę, grožį, ramybės energijas. Bent kartą per dieną prieik prie savo laimės lizdo ir susižadink laimę savyje. Kai tą puikiai išmoksi, gal tau net nebereikės jokio daikto, kad prisišauktum laimę.

Kai 1972 metais Romoje drįsome surengti pirmą vien moterų demonstraciją, kartojome šūkį, nors anuomet net negalėjome nuspėti, kaip jis atsilieps mūsų gyvenimui ir pakeis jį: *Tremate, tremate, le streghe son' tornate* (Drebėkit, drebėkit, raganos grįžta).

Apie viduramžių raganas tiek menkai žinojome jau ir todėl, kad mokyklose niekas nemokė apie raganų persekiojimą ir milijonų žmonių išnaikinimą už „raganavimą“. Mus viliojo laisva kerinti romantiška aura, kuri supo sąvoką „ragana“. Aš patyrinėjau apie raganų deginimus pavesta leidyklos „Frauenoffensive“, kur tuomet dirbau, ir galop sukūriau filmą apie kaimą, kurį nušlavė nuo žemės inkvizicija, ir apie moterų solidarumą („Raganos“).

Tada supratome, kad tas metas, kai buvo persekiojamos raganos, sudaro periodą moterų istorijoje: patriarchaliniai valdovai monoteistai uždraudė taikų daugelio skirtingų kultūrinių ir dvasinių gyvenimo formų ankstyvaisiais viduramžiais sambūvį (įvairiasluoksnę kultūrinę visuomenę, kokios šiais laikais vėl siekia pažangiosios jėgos). Bažnyčia prižiūrėjo tyrinėjimus, mokslą, gydymą, moterys buvo išvytos iš universitetų; ekonominę ir dvasinę laisvę, kuria moterys mėgavosi net iki ankstyvųjų viduramžių, užgniaužė Bažnyčios ir pasaulietiniai valdovai; moterų amatų gildijos buvo

išvaikytos, persekiojant moteris kaip raganas buvo atimamas jų turtas – dažnai įsidėmėtino didumo. Senovines, iš lūpų į lūpas perduodamas išmintingųjų moterų žinias sudegino kartu su jomis ir jų katėmis arba vienuolynuose sudėjo į bažnytinius receptus ir gydymo būdus (nuo vienuolynų alaus daryklų iki abatės Hildegardos medicinos mokslų, nes juk ir Hildegarda perėmė žinias tų laukinių moterų, kurios ateidavo į jos celę miške).

Tas žinojimas, kuris dar ir šiandien įsigėręs moterims, išplito kaip epidemija: jei parodysi savo galią, tave nužudys.

Žinoma, raganas persekiojo visiškai ne dėl burtų, o kad būtų visiškai panaikintos gyvenimo formos, nesuderinamos su krikščioniškos Bažnyčios niūriu ir palyginti nepatraukliu mokymu. Kova vyko dėl valdžios ir pinigų, dėl vienpusiško patriarchato poreikio valdyti viską, lemti viską, pasigrobti viską ir neprileisti moterų prie valdžios, pakišti jas globėjui po padu, po kyku, taigi atiduoti visiškai sutuoktinio galiai – ši praktika, tik kiek švelnesnių formų, yra išlikusi iki pat šių dienų.

Kai vėl atgaivinome raganystę, nutiko labai įdomus dalykas, sutampąs su senoviniu burtų įstatymu: išsipildys tai, ką tu ištarsi. Ateis tas, ką pašauksi. Atlaisvindamos vietą „raganai“ savo politinėje kovoje, mes atvėrėme kanalus senovinei kultūrai, kuri mus ne tik pakerėjo, bet ir suteikė naujų politinių jėgų. Tada kaip tik kalbėjausi su draugu, ką tik pradėjusiu dirbti psichiatru, kodėl psichiatrijos ligoninėse šitiek daug „Marijų“

ir „Šventųjų“, bet visiškai nėra raganų. Jis atsakė: „Jos išsiburtų laisvėn.“

Politinė sprogstamoji jėga, glūdinti burtuose, ėmė stiprėti. Juk magija tai tikrovės išraiška pagal nuosavus vaizdinius, bendravimas su visomis gamtos jėgomis, šių jėgų ir savo gyvenimo džiaugsmo garbinimas. Magija yra atsakingas dalyvavimas visuomenės vystymesi.

Politikės labai susirūpinusios žiūrėjo į dvasinę moterų judėjimo raidą: keletas moterų pakilo tarp rožinių debesų. Ple ple ple ple, pasaulis turi būti gražus ir sveikas! Bet dvasinio moterų judėjimo apeigos niekuomet nebuvo tam skirtos. Jos visuomet buvo nukreiptos ir į moters erdvių kūrimą, nakties susigrąžinimą.

Nuo apeigų, skirtų moterų knygynui Ciuriche, kuriam buvo atsakytos patalpos Štokerštrasėje ir kuris po šitų apeigų persikėlė į Gerechtigkeitsgasę Nr. 6 (skaičių simbolikai 6 yra tolygumas, lemtis), iki Valpurgijos nakties, didžiulės jėgos parodymo ir smagaus erdvės užgrobimo Miunchene bei kituose miestuose, miestietiškos apeigos ir šokiai mėnesienoje suvienijo trokštančias šokti, susiejo su gamta, jos reiškiniais, su deivėmis, reikalaujant valdžios ir politinės tikrovės ugdymo.

Didėjąs pasitikėjimas savimi moterų, gyvenančių savaip ir besilaikančių savų apeigų, atsiliepė net stambių firmų vadybai. Garsios politikės ir ekonomikos žinovės metasi kortas, susieja savo energijas su Mėnulio, Žemės ir kitų moterų skleidžiamomis energijomis. Tie tinklai, kuriais moterys dvasine veikla apsiautė Žemės rutulį, dar nematomi ir nejuntami, bet jie jau tokie sti-

prūs, kad nauja priešiškumo moterims banga, ypač žiniasklaidoje ir reklamoje, vėl mėgina nublokšti moteris atgal: prie liemenėlių, standaus užpakaliuko ir aukštakulnių batelių.

Teisybė, kad moterys vis labiau griebiasi šitų atgyvenusių priemonių, jog pasinaudotų vyrų pasaulio pranašumais; bet priešingai negu šeštojo dešimtmečio moterys, nūdienės moterys labiau išsilavinusios ir pajėgesnės atlaikyti priešpriešą su valdžia. Neretai aukštakulnis batelis tampa ginklu, o standus užpakaliukas, išteptas moliu, gašliai siūbuoja mėnesienoje, kur jo nemato vyro žvilgsnis.

Mums nebuvo svarbu sukurti naujus draudimus drabužiams, naujus tabu (jokių mini sijonukų, jokių aukštakulnių per apeigas!), netgi ir ne naujas religines dogmas, mums rūpėjo, kad dvasiniame moterų judėjime būtų pasinaudota senolių išmintimi, atskleista pirmykštė jėga, savi sprendimai ir įsitikinimai, juo labiau laisvė, ir, keistas daiktas, kaip ši sena, nuvalkiota, dažnai piktam vartojama sąvoka sukūrė naujus politinius sprogmenis kasdieniame gyvenime vien tuo, jog moterys nebeklauso nurodymų, kas joms turi būti gerai.

Dvasinio moterų judėjimo apeigos mums suteikė ne tik naujų bendravimo formų ir naujų bendrų išgyvenimų, bet ir naują savimonę. Per apeigas mes priėjome iki nuosavos jėgos ir išmokome – gal todėl, kad taip dažnai buvome puolamos – ginti tai, ko neįmanoma patėkšti kaip tobulybės ir ko gal nebūtina suprasti.

Turbūt svarbiausias suvokimas, kurį davė dvasingumas ir apeigos, yra tai, jog Vakarų šalių civilizacijų kultūrų politikos samprata nesutampa su mūsų politikos ir visuomeninės įtakos samprata. Kad moterims nebūtina dalyvauti valdžioje, kai viešpatauja tokie santykiai, o jos trokšta pakeisti esamus pagrindus.

Taip atsirado naujos pasipriešinimo formos, gal stipresnės, nei kada nors buvo demonstracijos ir politiniai protestai. *Greenham Common* išmokė mus pasipriešinti atominėms raketoms be jėgos. Karinį saugomą sandėlį mes apjuosėme vilnoniais siūlais, iš pažiūros tikra beprasmybė. Tačiau nuo kerų jėgos, slypinčios tuose siūluose, galų gale išnyko ir raketos. Apeigomis ir burtais mes susiliejome su Vakersdorfo žeme, kur turėjo būti pastatyta radioaktyvių atliekų saugykla, – ir sėkmingai.

Pasipriešinimas pramonininkų viršūnių suvažiavimui Sietle – tai naujas dvasinių ir burtų jėgų vienovės būdas: internetu žmonės priešinasi pragaištingai pramonės globalizacijai. Internetas sėkmingai naudojamas pasipriešinimo apeigoms.

Kad moterų apeigos keičia pasaulio vaizdą, paaiškėjo per Sidnėjaus olimpinių žaidynių atidarymą: luoša sportininkė įnešė olimpinę ugnį į stadioną, keturių moterų estafetė nunešė ją iki laiptų, o aborigenė sportininkė užnešė aukštyn, kur vandeny stovėdama uždegė ugnies ratą – įspūdingos apeigos! Moterų apeigos pakeis kultūrą ir politiką kur kas smarkiau, nei kada nors ją sugebėjo pakeisti revoliucija.

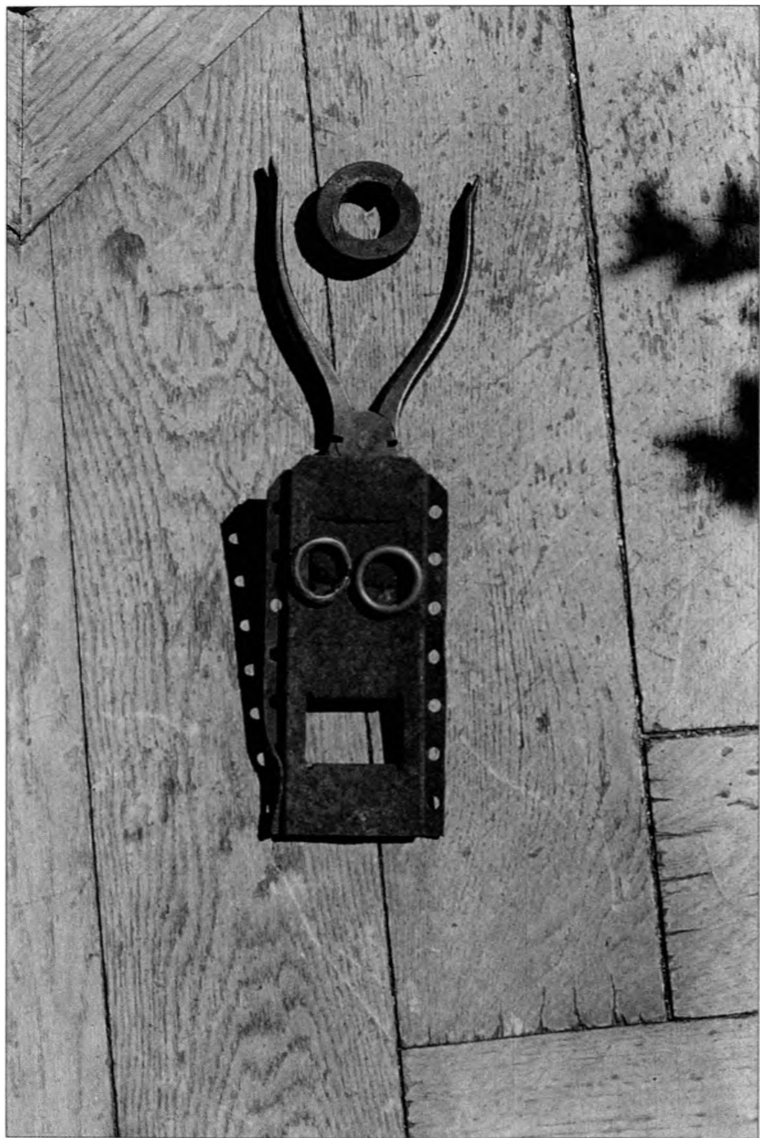
Pasivaikščiok po miestą ir pasirink žvirgždukų, stengdamasi surasti kuo gražesnių. Susigalvok skaičių, kuris tau turi simbolinę reikšmę. Aš turiu 108 akmenukus, nes man patinka, kad Tibeto budistams skaičius 108 yra šventas. Mėgstu skaičius, kurių suma yra 9, ir tiktai 9 suma vėl sudaro 9. Kadangi skaičius 3 simbolizuoja slenkstį į naują būseną, nuojautą, man patinka mintis, jog 9, taigi 3 × 3, yra savotiška didesnė nuojauta. Taigi 108 žvirgždukai veda prie slenksčio. Slenksčio į niekur. Į laikinumo pripažinimą, į palaimingą beprasmybę. Juk ne viskas turi būti praktiška ir naudinga, o kelionės į kasdienybės ir miesto magiją pradžioje bus geriausia atsisakyti naudingumo. Mat kur tu esi naudinga, esi naudojama, išnaudojama, nunaudojama. Esi suryjama tenai, kur esi valgoma. Nauda gana ilgai laikė sugriebusi tave išmintingais savo nagais. Metas pakvailioti ir įkvėpti nenaudingumo.

Toji apeigėlė su akmenukais išveda tave iš naudotinybės, iš surijimo į budrios atidos būseną. Niekas nesvarbu. Tavo užsiėmimas neturi jokios praktinės vertės. Vargu ar jį paaiškinsi; jei esi gudri, tai nieko ir neaiškinsi.

Sukrauk akmenis į krūvelę. Paskui imk vieną akmenuką po kito, lytėk jį delnais, tegu tavo siela slysta paviršiumi ir nukeliauja į akmenuko vidų, tada padėk jį ir imk kitą, apžiūrinėk ir apčiupinėk lygiai taip pat, padėk šalia pirmojo ir daryk taip pat, kol būsi

pakilnojusi, apčiupinėjusi ir į kitą vietą padėjusi visus žvirgždukus.

Šiomis apeigomis atsikratysi streso ir linijinės Vakarų šalių supramonintos kasdienybės energijos, sulaikysi tariamai linija slenkantį laiką ir pateksi į akimirką. Jei pasakysi, kad neturi laiko tokioms apeigoms, jos tau būtinos. Akmenukų lytėjimas, jų prisilietimas prie tavęs pakeis tavo laiko ir erdvės, būtinumo ir beprasmybės suvokimą.

Dešimtmečius Raudonkepuraitė tipeno šalia manęs per gyvenimą. Raudona kepurytė, miela mergaitė, piktas įdomus vilkas kaip priešo vaizdinys, slėpiningas miškas, į kurį verta, kaip rodo vilko pavyzdys, nueiti, jog ką nors atrastumei.

Senelė – kodėl ji vienužė gyvena miške, o kur Raudonkepuraitės tėvas? Motina, viena vertus, tokia meili ir motiniška, nes nori nunešti senelei pyrago ir vyno, antra vertus, atrodo per tingi eiti pati. Argi ji negalvoja apie pavojus, kurie gali grėsti mažylei?

Motina pasikliovė laukinėmis jėgomis. Deja, negalėjo pagalvoti, kaip ir visos laukinės moterys iki jos, – apie medžiotoją. Iš kur staiga išdygo tas medžiotojas? Juk yra glaudus, darnus moterų ir laukinybės pasaulis, ir lyg iš niekur pasirodo medžiotojas, kuris – na ir kvailys – nesusivokia ir nutraukia šį įšventinimo vyksmą. Kuris net turi nutraukti šį vyksmą. Žinoma, šiame vyksme jo pasirodymas nenumatytas, nes tada dalyvė turėtų virti jam valgį.

„Raudonkepuraitėje“ pasakojama įdomi, tipiškai europietiška (baltieji, vyriškos lyties) trikampio istorija: tai savo žygiu susirūpinusi Raudonkepuraitė ir medžiotojas, nelabai nutuokiąs apie gyvenimą ir kilus pavojui nuolat išsitraukiąs šaudyklę, nes jis, hipotaliamiškai nuteiktas (Pavojus! Žudyti! Likti gyvam!), net neįsivaiz-

duoja kitoniško sprendimo. Ir dar yra vilkas, kuriam nerūpi medžiotojas, nes jo tikslas kitoks, pavyzdžiui, nusivilioti Raudonkepuraitę į laukines apeigas.

Jei žiūrėsime į šią istoriją kaip į bulvarinį skaitalą, ieškosime tiktai tragedijos, kaltės, dramos. Taip jau esame pratę: beprotybė, siaubas, klaikuma, nelaimė! Kaip galėjo šitaip nutikti! Vargšelė! Mes juk nepratę atsižvelgti į įspūdžių visumą, mokymąsi iš pavojingos padėties, į galimybes ir sudėtines dalis. Mes įgudę skirti tiktai gėrį ir blogį. Įkvėpti vilčių, tragedijų, baimės, susijaudinimo sumenkiname savo elgseną: išsigąstame, juokiamės, verkiame, smerkiame, atsipalaiduojame.

Ir kaip per lenktynes nė vienas bėgikas ar bėgikė staiga nesustoja, nepasikaso galvos ir nepaklausia: kas čia dabar? Kas dedasi? Kodėl save kamuoju? Taip niekas nesustoja ir gyvenime, o jeigu sustoja, nuaidi teisėjo švilpukas: dumk toliau. Nesustok. Nesižvalgyk dešinėn ar kairėn, nėr kada. Mes lekiame, o laikas lekia prieš mus, šalia mūsų, iš paskos.

Tiesus kelias iki lenktynių pabaigos iš tikrųjų kartais nubėgamas greičiausiai, pavyzdžiui, dėl širdies smūgio ar insulto. Tačiau tai, kas laukia mūsų vingiuotam aplinkkely, kai delsiame, snūduriuojame ar svajojame, gal irgi būtina gyvenimui, kad kai ką sužinotume apie šį stadioną, kuriame visi taip atkakliai bėga.

Pasakoje apie Raudonkepuraitę, kurią entuziastingai aiškino psichologai ir sociologai, mums dėstoma, kaip ginkluotas vyras sunaikina laukinę jėgą ir perima valdžią, galop „išlaisvina“ Raudonkepuraitę

nugalabydamas vilką, simbolizuojantį nenuspėjamą laukinę jėgą. Įdomu, kiek aš ir daugelis mano pažįstamų vaikystėje tapatinosi su tuo „mielu" medžiotoju ir kiek tas medžiotojas ilgainiui pasidarė man įtartinas. Įdomu, kaip pasireiškia tie medžiotojo variantai tikrovėje, „gerasis" medžiotojas, ginkluotas gelbėtojas, kad ir kur jis būtų, Kosove ar panašiai. Kaip ir anksčiau ginklai ir kova brukami mums lyg išlaisvinančios energijos.

Kadangi mėgstu pasakas ir jas vis skaitinėju, tai mąstau apie jų turinį, skelbiamas tiesas ir mintis, jų darkymus, ilgainiui aptikau daug ženklų, kaip mes buvome įgrūsti į ratą lyg žiurkėnai, priversti naudoti linijinę energiją ir atsisakyti svajonių. Radau ir daugybę nuorodų, kaip anksčiau išgyvendavome savo jėgą, kokius būdus ir sistemas išugdėme.

Pasakos perteikia senovės išmintį užslaptintai, ir nė vienas iš brolių Grimų negalėjo visko išaiškinti. Skaitydama pasakas nemėginsi įsitvirtinti ir pagauti sėkmę už uodegos Vakarų civilizacijų pasaulyje. Iš tikrųjų tai laiko švaistymas. Bet kai skaitai pasakas ir ieškai jose ženklų, iš tiesų gali vėl atverti laukinę erdvę ir susižadinti skurdžius laukinės jėgos likučius. Juk laukinė jėga tai sėklos, kurios be galo ilgai glūdi perdžiūvusioje dykroje. Vos palyja lietus, visos jos sudygsta.

Grįžkime prie Raudonkepuraitės ir dar kartą atidžiau pasižiūrėkime į tikrovės atspindį joje. Jauna moteris eina iš anksto žinomu keliu – senosios išminties link. Eina nuo motinos pas senelę, taigi dar tebėra se-

novinėje trigubos moteriškos jėgos koordinačių sistemoje. Ji pakeliui į senolių išmintį.

Pasakoje apie Raudonkepuraitę parodyti civilizacijos apmatai, galioję iki patriarchalinės pasaulio tvarkos: triguba deivė – mergaitė, motina, senelė – simbolizuoja moterų civilizaciją, visuotinės energijos pradą: spiralės pavidalo sukimąsi, aplinkkelį, kad sugertum laukines jėgas, slėpiningą nuojautą, ciklinę energiją.

Miškas ir vilkas simbolizuoja tikrovės lygmenį, kurio negali perimti nei patriarchatas, nei matriarchatas, nei linijinė energija. Laukinė jėga nepaklūsta jokiai sugalvotai sistemai. Laukinybės esmė yra nenuspėjamumas, nesuvaldomumas, sumaištis.

Nei prisitaikėliškumu, nei jėga žmonės nepajėgūs sutramdyti laukinės jėgos. Nei vyrai, nei moterys. Moterys irgi nukrinta nuo kalnų, miršta iš bado ir troškulio, jas palaidoja purvo griūtys, žemės drebėjimai, jos sudega per gaisrus, paskęsta kilus potvyniams. Neturime teisės susitarti su laukinėmis jėgomis. Nėra galimybės prisigretinti prie jų įtikinėjimais: juk aš viską dariau teisingai, dabar ir tu privalai man pagelbėti.

Gamta nėra „miela", nepadeda net ir moterims. Tik moterys dažnai būna kur kas arčiau šios jėgos ir geriau ją perpranta. Ir atvirkščiai: gamta nekeršija. Laukinybė YRA.

Ir vis dėlto ta laukinė jėga mums vienintelė galimybė vėl sąmoningai prisiartinti prie visatos ritmo. Ne todėl, kad visata tada mus pamils – visata milijardus metų, per nesuskaičiuojamus amžius puikiausiai laikėsi be

mūsų ir dabar jai mūsų nereikia, – o kad mes daugiau sužinotume apie save ir laukinių jėgų sąsajas. Kodėl turime paklusti ideologų nuostatoms ir paistalams, leistis valdomos dvidešimt šešių visaip derinamų raidžių? Jei prieš bet kokią tiriamąją kelionę pas laukines jėgas skaitysime smulkias draudimo raideles, net nenukeliausime prie tvoros, ką jau kalbėti apie kitą civilizacijos draustinio pusę.

APEIGOS

Duktė, motina, senelė

Apeigos, šlovinančios tris moters gyvenimo fazes.

Jei norime pašlovinti tris moteriškumo fazes, pirmiausia pastatykime tris altorius. Tegu ant merginos altoriaus būna viskas, ką mėgsta merginos. Jaunystės jėgą geriausiai sužadins merginos ir jaunos moterys. Altorių gali puošti ir deivių, kurios lydi merginas, nuotraukos.

Ant motinos altoriaus tebūnie viskas, kas simbolizuoja valgį, motinišką energiją, šilumą, saugumą, įkvėptą moterų pakantumo, ir globą. Gali būti motinų deivių, jų vardo nuotraukų ar skulptūrų.

Ant senelės altoriaus gali būti tai, kas liudija moters gyvenimo išmintį, žinias iš knygų apie stebuklus, gyvenimo patirtį ir pilnatvę. Senovės išminčių ir jas lydinčių deivių atributai.

Apeigos geriausiai atliekamos daugelio moterų. Iš pradžių šokama apie merginos altorių, šaukiamasi jau-

nystės jėgų, paskui visos susitveria rankomis ir šokdamos artėja prie motinos altoriaus, šaukiasi moterų pačiame žydėjime jėgų, paskui visos toliau pereina prie senelės altoriaus ir šaukiasi visų išminties ir amžiaus jėgų. Paskui visos sustoja į eilę, viena moteris prieš kitą, taip sudarydamos savotišką gimimo kanalą. Tada kiekviena moteris perleidžiama per šį kanalą ir naujai pagimdoma, šaukiama vardu ir garbstoma.

Ar visi mirusieji lygūs? Kurgi ne. Miršta nukaršęs politikas, ir laikraščiai rašo apie „visus sukrėtusią jo mirtį“; miršta tualetų valytoja iš Malersdorfo, nė vienas žmogus nesusidomi ta mirtimi. Vieni slaugomi, iki miršta, kiti nusibaigia gatvėje, dar kaip reikiant ir negyvenę, kaip palestinietis berniukas, kurį nušovė Izraelio kareivis, kada berniukas su tėvu glaudėsi už sienos. Mes nežinome, kada ir kaip mirsime ir ką atskleis mūsų mirtis, bet mūsų valia gyventi taip, kad mirtis būtų ori gyvenimo pabaiga.

Kada matei paskutinįkart mirusįjį, o gal apskritai nesi mačiusi? Mirtis yra savaime suprantama pašėliško gyvenimo dalis – kai įsijungi televizorių, tau pro ausis švilpia kulkos, vyrai iškreiptais veidais švaistosi visokių rūšių ginklais, vienas po kito žūsta aktoriai, kruvini, sumaitoti, klykią.

Ne viskas yra virtuali tikrovė. Žinių vaizdai paverčia tikras nelaimes siaubo filmų scenarijais, sukurti mirties ir pagedimo reginiai pagardinami tikromis gyvenimo ir mirties nuotraukomis. Seksas ir mirtis padidina žurnalų, mados ir automobilių apyvartą. Visur mirštama, visur rengiamos gerumo akcijos. Tokiu pat greičiu, kokiu abejingi pramoninio pasaulio verslininkai marina badu ir galabija vadinamąjį trečiąjį pasaulį, jų sutuoktinės ir naikintojų motinos ragina didinti humanitarinę pagal-

bą, pirma pamaitinusios ir pamylavusios savo vyrus, sūnus, mažus numylėtinius. Mirtis abstraktus dalykas. Kas norėtų prisiliesti prie mirties? Mums jau toks natūralus susidūrimas su virtualia mirtimi, bet labai retai sąmoningai palydime kitą žmogų į mirtį ir žiūrime į ją kaip į didingą gyvenimo baigtį.

Dvejus metus gyvenau kaime kartu su draugės teta Cencle, kuriai buvo daugiau negu aštuoniasdešimt metų. Tuo metu ji veržėsi iš visų pripažįstamos tikrovės gniaužtų. Jei anksčiau buvo nuoširdi katalikė ir dorovinga, dabar niekino Dievą iki kraštutinumo, maišė krucifiksu savo naktipuodį, pakorusi ant smiliaus suko ratu kelnaites, pusnuogė išeidavo iš namų šaipydamasi: „Dabar drožiu į bažnyčią." Vidurnaktį ateidavo prie mano lovos, lazda pribakindavo ir reikalaudavo su ja bendrauti. Lyg pakerėta stebėjau, kaip ji traukėsi, nyko iš šio pasaulio, kuris nulėmė visą jos gyvenimą, tramdė jausmus, palaužė gyvybines jėgas. Dabar, lyg paskutinįkart pasipriešindama, ji gardžiavosi laisve, niekados neturėta, tik mirties akivaizdoje, pašaipiai kvatodamasi, pajėgė nusviesti šalin jai primestus varžtus.

Atvirkščiai negu žmonės, kurie gyvendami leidžia sau viską ir tik paskutinėmis gyvenimo dienomis jų protą užvaldo patriarchalinis-monoteistinis tikėjimas, pasiskubina dar greitosiomis įtikėti ir šaukiasi kunigo, teta Cenclė sviedė kunigui į veidą viską, kas tik jai atėjo galvon, nė kiek nebesirūpindama savo išlaisvėjusios sielos išganymu.

Ji mirė ligoninėje, ir aš nuvažiavau tenai atsisveikinti. Jau buvo įdėta į plastikinį maišą. Pareikalavau išimti ir pati padėjau tai padaryti. Tada pasėdėjau šalia, jausdama jos linksmumą, laisvę, kurios gyvendama niekuomet neturėjo. Ji buvo septintas miręs žmogus, kurį aš mačiau ir lytėjau.

Septyniolikos metų lankiau slaugytojų padėjėjų kursus Raudonajame Kryžiuje. Per tą vieną mokymosi mėnesį turėjome budėti ir naktį. Tą naktį mirė nuo vėžio vyras. Mirė, kai jo paprašyta atnešiau stiklinę vandens. Pajutau, kaip pakilo aukštyn jo energija. Nejučia įkišau pirštus į stiklinę ir trupučiuką nuliejau vandens į kambarį. Mirtis man pasirodė kaip energijos išsilaisvinimas iš kūno.

Antras žmogus mirė mano glėby Milano autostradoje per automobilių susidūrimą rūke. Kai dabar galvoju apie tą autoavariją, pirmiausia prisimenu palengvėjimą, netgi linksmumą, su kuriuo sunkiai sužeistas vyriškis paliko savo kūną. O kai aš prieš daugelį metų pati ko nežuvau per avariją, tas įspūdis dar sustiprėjo: būtų buvę kur kas lengviau pakilti į dausas, negu grįžti į sumaitotą kūną ir vėl jį atgaivinti.

Mirtis man jau seniai tapusi motiniška energija. Senosios Rytų Europos ponia Mirtimi, Kali, kuri pašaukia gyventi ir išmeta iš gyvenimo.

Keliaudama per Sacharą ant akmeningo šlaito radau vyriškio lavoną. Į tą vietą mane atviliojo ratu suką maitvanagiai ir galybė zirziančių musių. Daug dienų mano nosyje tvyrojo puvimo tvaikas. Kad ir kaip keista,

būtent tas siaubingas dvokas ir mirties vienatvė mane paguodė: kabintis gyvenimo, visuomenės, pripažinimo, meilės, draugystės, laukti paguodos – tai toji žiurkėno rato dalis, kur mes įgrūdami ar įlipame patys ir kur miname kojomis, kol netenkame jėgų. Šita mirtis man pirmąkart atskleidė nežabotą laisvę, slypinčią už jos. Tegu kūnas supūva, jį išnešioja maitvanagiai, viską suryja musės, bet mirties akimirką žmonių įstatymai netenka bet kokios galios.

Naujieji genų technologijos frankenšteinai kaip pašėlę kuria amžinąjį gyvenimą nesuvokdami, kad nieko daugiau nesukurps, tik įtrūkusią plokštę, kuri visąlaik liks kyboti toje pat vietoje, pasmerkta amžinai vienodai garsų sekai.

Mano močiutė delsė mirti, kol aš su savo dukrele Vali grįžau iš Afrikos. Keliaudama niekuomet neskambinu namo, bet šįkart jaučiau, jog paskambinti būtina. Mano motina pasakė, kad miršta močiutė. Ji mirė, kai stovėjome prie jos lovos ir laikėme jos ranką, kai ją buvo apsupusios visos mūsų šeimos moterys. Pirmąkart aš jaučiau poreikį įtraukti savo mirtį į gyvenimą, savo atsisveikinimo su pasauliu šventės nepalikti atsitiktinumo valiai. Ėmiau suvokti, kad gyvenimas yra meno kūrinys, kurį mirtis visiškai užbaigia, pridėdama tobulo grožio.

Tibete *tenzing*, gidas, grįžtant iš Tolingo šventyklos, vedė mus per statų skaldos šlaitą. Mane tarytum apsvaigino grožis, aukštis (4600 m) ir šios pirmovinės kultūros irimas. Žemiau per 500 m man po kojomis

šniokštė upė. Įsitvėriau uolos ir patraukiau tenai, kur takas buvo kietas ir akmeningas. Įsikibdama išjudinau akmenį, ir atsivėrė niša. Joje sukryžiuotomis rankomis, susirietęs kaip embrionas gulėjo mumifikuotas kareivio kūnas iš keturiolikto šimtmečio. Negyvų akių žvilgsnis smigo į mane taip nelauktai, kad ko nepraradau pusiausvyros. Kad nenugriūčiau, turėjau prisispausti prie pat mumijos.

Mumifikuotos negyvėlio kaukės šypsnys buvo iššūkis, pasityčiojimas, panieka. Išsigandau šio negyvėlio, mirusio prieš kelis šimtmečius, kaip ir prieš daugelį metų žybsnio supernovos, kuri iš tikrųjų susprogo jau prieš du šimtus tūkstančių metų, tą sprogimą išvydome tik dabar, nes kol pasiekė mano akis, žybsniui prireikė dviejų šimtų tūkstančių metų. Laikas išnyko – liko švystelėjimas, blėsimas. Atgijimas, mirtis.

Bet kas būtų, jei nebūtų atgijimo? Kas yra gyvenimas, jeigu jis buvo negyvas?

Kai truputėlį atsigavau po sunkios avarijos, patenkinau savo svajonę: užuot gulusis į sanatoriją, išsirengiau į Kalkutą, į maldininkų kelionę pas deivę Kali. Buvau sulysusi ir pažeidžiama kaip niekad anksčiau. Motina klaikiausiai jaudinosi dėl manęs – be jokio pagrindo. Niekad nebuvau tokia globojama, nešama ir prižiūrima kaip per tą kelionę. Man padėjo net raupsuotieji. Kai nuo Kali šventyklos Kaligate su ramentais šlubčiojau atgal į Kalkutą, ant sienelės, pro kurią slinkau, mirė bene ketverių metų berniukas. Vaikai žaidė, apšviesti besileidžiančios saulės, vienas gulėjo ant žemės ir žiū-

rėjo į dangų, kitas raičiojosi tuščiomis didžiulėmis akimis, o mažylis merdėjo. Pirmiausia aš ne nuliūdau, o įniršau. Tą akimirką neapkenčiau neteisybės, godumo, pelno vaikymosi ir abejingumo, net ir savo pačios.

Miegok, miegok, sakė Kali, turėdama galvoje: mirk, mirk. Aš nemiriau, bet dabar žinau, kaip tą jausiu. Pažinau slenkstį, per kurį kaip tik žengė tas mažylis. O paskui mane apėmė pergalingas džiugesys: prie šio slenksčio nėra bilieto, niekas tavęs netąso, neuždavinėja kvailų klausimų, niekas prie tavęs nekimba, neįsakinėja tau. Esi su savimi viena. Išnyksta visi mylimi žmonės, išnyksta visi priešai, visos svajonės, viltys, rūpesčiai, neapykanta: šok.

Ši mirties artumo akimirka įplėšė tikrovę: nieko nebėra. Aš esu debesis, kuris svajoja, nuojauta, kuri žadina linksmumą. Nuo to laiko, kai vėl einu prie pradžios, mąstau apie pabaigą. Mirtis yra mano gyvenimo dalis. Ankstesnės baimės išnykusios. Manęs nebeįmanoma spausti.

Bet kaip būtų, jei iš tiesų turėtume tik gyvenimą šičia? Jokio gyvenimo po mirties, jokios reinkarnacijos, jokios prasmės, jokios užduoties, jokios dorovės. Gyveni, miršti – pabaiga. Ar nebūtų prasminga pamąstyti, kaip nugyventi šį gyvenimą? Juk dabar yra dangus ir pragaras. Nėra vilties patekti į rojų, nėra atlygio už gerą elgesį, dieviško paglostymo už labdaringas akcijas. Kas, jeigu dieviška energija susikaupusi tik tavyje arba iš viso jos nėra? Jeigu tavo uždavinys rojaus sukūrimas?

Dabar.

Kodėl tą nuostabų kūrinį, kuris yra tavo kūnas, ir genialią sistemą, kuri yra tavo smegenys, tavo protas, siela, energija, neprieštaraudama turi atiduoti žmonėms, kuriems rūpi tave išnaudoti? Kurie tave sušaldo *(cool, cool...)*, kad užsimanę vėl atšildytų (įaistrintų, įerzintų, įkaitintų), jeigu jiems tavęs kam nors prireiks?

Kai kada romanuose ar kino filmuose pasitaiko toks sakinys: „Dabar man/jam/jai teliko gyventi tik vieni metai/mėnuo..." Pastarąjį kartą tą girdėjau filme „Amerikos grožybės".

Ar tavo gyvenime kas nors pasikeistų, jei žinotumei, kad gyvensi tik vienus metus, mėnesį, dieną? Antra vertus, tu tikrai mirsi. Kiekvienas gyvenimas baigiasi mirtimi. Ar daugiau prasmės atiduoti savo gyvenimą be jėgos, be noro, be kovos, tik todėl, kad manysi taip jį prailginanti keleriais metais? Mirdama susidursi su tiesos akimirka: ko nespėjai įgyvendinti, pasakyti, parašyti?

Taigi nelauk savo mirties akimirkos ir prisišauk gyvenimą į savo gyvenimą, kad tavo mirtis būtų ori pabaiga.

PROTĖVIŲ APEIGOS

Tikybos mokytojų kursuose prie Šlyro ežero savo paskaitą pradėjau žodžiais: „Motinos, dukters ir išmintingosios senolės vardu", apšlakstydama trupučiu mineralinio vandens stalą. Tvykstelėjo žaibas, trenkė perkūnas, užgeso šviesa, o kai ji vėl įsižiebė, visos buvo

pasitraukusios nuo manęs tolėliau. Perkūno trenksmas sugrąžino senovės deivių žodžius į Viešpaties Dievo šventas sales.

Mums, moterims, Dievo prototipas negali būti vyras. Mūsų pirmykštė galia yra ne vyriška vaisinamoji, o moteriška kūrybingoji. Kad galėtume tarpti, mums reikia moterų pirmtakių ir moterų energijos laukų. Ir tam tinka protėvių apeigos.

Atsisėsk į ratą iš nuotraukų, paveikslų, knygų ar daiktų, priklaususių moterims, vaizduojančių moteris, kurias tu garbini ir kurios jau mirusios. Prisimink jų gyvenimą, ko iš jų išmokai, ką gavai. Tark jų vardus ir balsu pasakyk, ką jos tau reiškia. Gali užsidegti žvakių ir pasmilkyti trupučiu šalavijo ar rozmarino.

Gal norėtumei įsitaisyti ir nedidukę protėvių skrynutę, kur laikoma mirusiųjų moterų nuotraukos, paveikslai ar simboliai, kuriuos garbini. Mintyse pasakyk tuos trejybės – dukters, motinos ir senolės – žodžius. Kokia tu duktė? Kokia buvai, esi? Kokia yra tavo motiniška energija? Kam esi motina? Kokie tavo ir tavo motinos santykiai? Kaip norėtumei pasenti? Ką darysi ir ko nedarysi pasenusi? Iš ko norėtumei išsilaisvinti? Ar perduosi toliau tai, ką žinai ir moki? Kam ir kaip?

Per šias apeigas gali sugalvoti ar balsu pasakyti, už ką norėtumei būti prisimenama ir gerbiama po mirties.

Aš nesu pirma
Aš nesu paskutinė
Įpainiota
Į tinklą, kuris alsuoja ir gyvena

Aš mezgu savo gyvenimo
Voratinklį.

Gali išdėlioti moterų siųstus atvirukus ar nuotraukas spirale, šokti jos viduje, dainuoti moterų, deivių vardus, o iššokdama iš spiralės pasirinkti vieną paveikslą ir prašyti jo jėgos. Šias apeigas puikiausiai gali atlikti su keliomis draugėmis. Kai kiekviena bus įšokusi į spiralę ir pasiėmusi po paveikslą, galite pakalbėti apie jėgą, glūdinčią kiekviename iš tų atvaizdų.

Apeigų ratas panaikinamas visoms susitvėrus už rankų ir pakėlus jas aukštyn, kad moterų ratas sudarytų vainiką iš ištiestų ir susitvėrusių rankų. Paskui staiga nuleiskite rankas žemyn ir sušukite: „Tebūnie!" („Ką reiškia tas „tebūnie"?" – klausia viena draugė. – „Taip jau yra!")

M YP 9193

Jei mums nepavyks, pasakė barzdočius 1971 m. dalydamas lapelius prie fabriko, komunizme dirbsime šešiolika valandų per dieną.

Man negali šitaip nesisekti, atsakiau. Kaip tik tą akimirką mano meilė socialiniam teisingumui pasuko kita kryptimi, gal net ne tokia tiesmukiška, nes lioviausi bandžiusi kartu su vyrais pakeisti visuomenę. Jei tu nesi sprendimo dalis, esi dalis problemos, sklandė tuomet mėgstamas posakis. Man paaiškėjo: vyrai ir visa tai, ką davė pasauliui jų valdžia – monoteistinės religijos, feodalizmas, vergija, tautų žudynės, revoliucijos – yra problemos dalis. O moterų skausmas – tai irgi problemos dalis – net šiuolaikiškiausių demokratinių sistemų pagrindas.

Jeigu moterys šitaip nesigaluotų ir, kad ir kokia būtų toji kapitalistinė logika, neatsisakytų savo pridedamosios vertės, nebūtų nė vienos vienintelės Vakarų pramoninės valstybės. Jeigu nuskurdusi Vakarų Afrikos valstybė Burkina Fasas išgali savo moterims mokėti *salaire vitale,* atlyginimą, kad išgyventų, nė viena Europos valstybių vyriausybė net nemano mokėti atlygio namų šeimininkėms, nors dėl moterų darbo, vaikų priežiūros, socialinės jų sukurtos ir puoselėjamos aplinkos laikosi kiekviena civilizuota valstybė. Ir nė vienai moteriai nešauna galvon į viską spjauti ir išsivaduoti iš tos vergijos. Kodėl?

Kodėl moterys kenčia kaip vergės galuodamosi darbe, kenčia siaubingiausias apgavystes ir prievartą ir nepabėga? Greičiausiai tiktai dėl krikščioniško kančių idealizavimo. Jeigu kančios taurina, jei kančių kelio gale laukia „malonė“, ekstazės sklidinas išsivadavimas, gal todėl viena ar kita moteris trokšta dar truputį laiko ištverti.

Žinoma, kuri nors moteris galėtų ateiti ir paklausti: kodėl pirmiausia reikia kentėti? Kas tau kliudo jau dabar džiaugtis ir patirti ekstazę? Kai taip pasakau, žinau, kokiu žvilgsniu į mane pasižiūrės net politiškai aktyviausios, „laisviausios“ moterys. Kaip gali būti tokia paviršutiniška ir trokšti tiktai grožio?

Aš gimiau ne kentėti, pasakiau vyrui, kurį iš tiesų labai mylėjau, kai sužinojau, kaip jis mane apgaudinėjo ir trypė mano jausmus, tai neigdamas. Kad palikau jį, labiausiai įžeidė pastaba – gimiau ne kentėti. Toks pareiškimas pasirodė jam įžūlus ir pasipūtėliškas. Ir vis dėlto tai tiesa. Nejučia aš pasitraukiu nuo griovimo, skausmo ir kančių – ypač tada, kai visa tai paversta būdu ir įmantriai taikoma.

Bet tai nereiškia, jog neištveriu ginčų ar sprunku nuo kiek įtemptesnės padėties. Atvirkščiai. Gerosios mano gyvenimo dvasios sulygina mano kelius, sustiprina, kad įveikčiau kliūtis ir pavojus, bet aš niekuomet netvirtinsiu, jog man reikia kliūčių ir pavojų, kad „žengčiau į priekį“. Būdama visiškai laiminga, aš sužinojau ir išmokau kur kas daugiau, negu smelkiama skausmo ir kančių.

Budistų išmintis, „rasi, ką atsineši", žinoma, tikrai kebli: jei atsineši kančias, rasi tiktai kančias, taigi vėl atsineši tiktai kančias. Kaip tau pralaužti šį šėtono ratą? Permainų pradžioje slypi suvokimas, kad prasminga būti laimingai. Jau vien todėl, kad negadiname nuotaikos kitiems bloga savo nuotaika. Bet kaip šis suvokimas gali sudrumsti senovinį smegenų plovimą?

Juk tu esi iš tų žmonių, kurie reikalauja elgtis su gyvūnais kaip dera? Kurie puoselėja augalus ir žolynus ir nekenkia gamtai daugiau, nei būtina palaikyti gyvybei? Spėju, kad nekankini varlių, nesmeigi ant virbų pelių, nedraskai musėms sparnelių, neleidi gyvuliams kankintis ir dvėsti iš bado. Kaip manai, ar reikia vaikus nuginti į jų kambarius ir uždaryti, kai jie „nemandagiai" pasielgia? Bausdama atimi iš jų savo meilę? Bausdama liepi jiems atlikti kokį kvailą darbą?

Ar automobiliui, kuriam išteka tepalai ir įstringa variklio stūmokliai, sakai: tu juk turi važiuoti? Ar dabar tai ištversi? Ar ši kančia tave sustiprins ir subrandins? Manau, kad kaip ir kiekvienas protingas žmogus kreipiesi į dirbtuves ir mėgini pataisyti gedimą. Pripildai tepalų, kad variklis vėl veiktų.

Mes patys sau atsakome tą meilingą priežiūrą, kurią, savaime suprantama, teikiame gyvūnams ar prietaisams. Kodėl nesakome gyvūnui: pabadauk, tavo kūnui tai naudinga? Juk pamedituosi aštuonias valandas net nejudėdamas? Juk turi šešias valandas išsėdėti mokyklos suole ir klausytis mokytojų? Aš neprieštarauju badavimui, įkvėptam mokymui ir vienai kitai medita-

cijai pasitaikius progai, bet prieštarauju įsitikinimui savo teisumu, visokios rūšies bausmėmis. Gyvūnai nėra aukštesnės būtybės, jų nereikia šviesti, todėl jiems nereikia nei badauti, nei medituoti, girdžiu tavo atsakymą. O kas tau sako, kad jie neapšviesti? Jie kentės, jei nepajėgs pasipriešinti, bet joks gyvūnas laisva valia neieškos kančios ir jos nešlovins.

Gyvūnų kankintoju laikomas tas, kas jų nešeria, kas juos muša ar uždaro. Žmonių pasaulyje jiems prilygsta tėvai. Galų gale vaikai juk turi kuo nors tapti suaugę. Tiktai kuo? O kuo tie vaikai tapo, galime suprasti iš žmonijos dvasinės būsenos. Banda iškankintų, nervingų, malonumų trokštančių, badaujančių, žiaurių, bailių, pavydžių, neapkenčiančių, bejėgių individų.

Ir visur moterys, kurios garbsto, teisina kančias, skatina nusiteikimą. Kam? Naujoms kančioms. Aš kenčiu, tai duoda man teisę. Kenčiu, vadinasi, esu. Aš kenčiu, taigi galiu kitiems priekaištauti. Aš teisuolė, o tas, kuris nekenčia, neteisus, paviršutiniškas, niekad nebus išganytas.

Negaliu tvirtinti, jog reikia skurdo ir ankštumo, kad gerai dirbtum. Aš manau, kad mano knygos ir nuotraukos tapo geresnės, kai turiu laiko ir daugiau pinigų, kai galiu daugiau išbandyti, apmąstyti, pasvajoti. Ar duoną turi pelnytis prakaitu? Arbatą labiau mėgstu su raguoliais ir gerti lovoje, neliedama prakaito. Mat suvokiau, kad tie, kurie dėl valgio plėšosi, įtraukia ir kitus, o tie – atvirkščiai negu aš – nepasitenkina valgomais lovoje raguoliais ir visą savo gyvenimą kuria engdami kitus.

Mes skurdome, kai aš buvau vaikas, motina nedaug uždirbdavo, ir abi dukras jai padėjo užauginti močiutė. Kol sulaukiau penkiolikos metų, neturėjome televizoriaus, mėsą valgydavome tik sekmadieniais, jei iš viso valgydavome, ir dėvėjome pusseserių ir motinos draugių drabužius. Galėčiau visa tai išaukštinti ir sakyti: kaip puiku buvo vieną arbatos maišelį merkti į litrą vandens.

Mat tiesa tokia, kad ir šiandien galiu arbatos maišelį merkti į litrą vandens, jei užsimanau. Kuriam galui laikyti romantiškumu tai, kas visai neromantiška? Juk moterų juokas ir šiandien lydi mano kasdienybę, kuri anaiptol nebesusijusi su išgyvenimo baimėmis. Kodėl turėčiau trokšti skurdo, mitalo, kaip sakoma Bavarijoje? Pernelyg daug prisivaikščiojau pėsčiomis, būdama vaikas, būdama jauna mergaitė. Nebuvo nė minties apie automobilį. Bet kodėl tą būseną šlovinti? Aš žinau, kaip gera kojomis lytėti žemę, galiu tą daryti ir turėdama kiek daugiau pinigų, gal net labiau mėgaudamasi. Šiaip ar taip, neabejoju, kad afrikietė, neturinti pinigų batams, nesimėgauja labiau už mane vaikščiodama basa.

Aš iškenčiau įvairiausio skausmo, bet neteigčiau, kad skausmai padarė mane ta, kokia esu šiandien. Aš vis dar ta pati, kokia buvau, ir gal kaip tik skausmai net sukliudė man likti savo aplinkoje.

Sakoma, kad skurdas įkvepia kurti. Negalėčiau teigti. Be to, atseit įrodyta, kad gimdoma per daug vaikų todėl, kad tėvai beviltiškai bando taip apsisaugoti pasenę. Šalys, kuriose gyventojai palyginti gerai apsirū-

pinę, gimstamumas mažesnis. Ir tai tikrai joks skurdo aukštinimas.

Man nieko nevertas ir kietas ištvermingumas. Gyvybinga tapau trokšdama judėti, smalsaudama, kiek galiu išlavinti kūną, stengdamasi iš tiesų pažinti savo kūną. Kai nuėjau į karatė meistro korėjiečio treniruotę, įsitikinau, kad viena vertus, esu kur kas judresnė už daugumą mokinių, antra vertus, jau po valandos man įkyrėjo tas muštras su švilpuku. Tikrąjį meistriškumą skatina noras siekti geresnių rezultatų, ne vaikymas, kai netenki savo atsakomybės ir savo ryžto. Man dvasinis tobulėjimas ir fizinis sąmoningumas neatskiriami. Ištisus metus esu dirbusi prie konvejerio *Siemens* įmonėje, tada supratau: man nereikia meistro, kuris mane ragintų.

Psichologai žino, kad su jėga veikiau susitaikome ir suvokiame ją, jei esame apsipratę nuo vaikystės, nes nieko nebijome labiau kaip permainų. Verčiau pakęsti vyrą mušeiką, nei nerti į laisvo gyvenimo nežinomybę.

Kaip zoologijos sodų prižiūrėtojai sugeba apsaugoti, kad gepardai nepabėgtų? Gepardai neapsakomai greiti, gali toli nušokti. Tas menkas griovys, kuris supa daugumos gepardų tvorą, jiems tikrai nebūtų kliuvinys. Prižiūrėtojai juos sulaiko dviem būdais.

Jėga palaužia gyvūnų valią.

Panaikina laisvės prisiminimą.

Verta pamąstyti apie šiuodu būdus, nes jie yra pagrindiniai civilizacijos įrankiai. Žmonėms dar prisideda ir trečias, savidrausmės nuoroda.

Duodamos vertybės yra įkalamos bausmėmis, grasinimais, skausmais ir kančiomis. Sistemoje viešpatauja laisvanoriška savikontrolė. Jei esi protingas, paisysi taisyklių. Visa kita sukels netvarką ir sumaištį.

Keletu paveikių sakinių moterys nugenamos atgal prie ribos:

Įsiutusi atrodai šlykščiai.

Tu nevisuomeniška.

Tu egoistė (egocentrikė).

Tu nejautri, negali įsijausti į kitų žmonių mintis.

Tu nesugebi prisitaikyti, maištauji, ginčijiesi. Štai kas įteigiama moterims: jos neturi būti bjaurios, turi padėti kitiems ir mylėti žmones, mandagiai elgtis, laisva valia užsikrauti darbus, nesitikėti už tai jokio atlygio, juo labiau jo reikalauti, visąlaik galvoti apie kitus, nevertinti savęs, kitų nuotaikas laikyti svarbesnėmis už savo ir būti protingoms, kur reikia, štai ypatinga moterų kokybė, kurią tu klusniai ugdai, nes antraip nebūsi tikra moteris.

Merginos turi prisitaikyti, prikąsti liežuvį – manoma, kad nieko nėra blogiau už vyro žodžius apie moterį: kai ji mirs, reikės dar tyčia užčiaupti burną. Esu dažnai girdėjusi.

Visi tie prisitaikymo kodai, kuriuos turi įsikalti moteris, būtini bendravimui su suaugusiais, kol esi mergaitė, ir bendravimui su vyrais ir viršininkais, kai moteris suaugusi. Taigi jie skirti maloniai išnaudoti ir valdyti. Moterys pratinamos maloniam išnaudojimui.

Tai prasminga, antraip jos atsisakytų tarnauti sistemai be jokio atlygio. Ir tada sistema žlugtų, kaip įtikinamai tvirtina politikai ir politikės.

Kartais viešajame transporte girdžiu, kaip tėvai šaukia vaikams: „Nevala, žiūrėk! Koks tu nemiklus! Viskas krinta iš nagų! Ką gi, nesi gražutė, bet gal kas nors tave ir ims!“

Vaikams girdint suaugusieji viešai ir atvirai niekina jų silpnybes, vaikai graudžiai žiūri, po dešimties metų jie šito nebeprisimins. Skaudu, kad nebeprisimename vaikystės nelaimių. O jos užgriūva mus pirmaisiais gyvenimo metais pakankamai tolygiai. Vėliau prisideda naujų nelaimių, senosios pamirštamos. Kas prisimena, ką sakė motina ar tėvas dvejų metukų vaikui? Anų metų prievarta ir panieka kybo lyg debesis virš sąmonės, lyg tamsus rūsys glūdi po apšviestais suaugusiųjų gyvenimo kambariais.

Ne mąstymas skiria mus nuo gyvūnų. Gyvūnai tikriausiai savaip gali mąstyti ir jausti kaip mes. Mus skiria neapykanta. Žemėje nėra nė vienos būtybės, sugebančios nekęsti, tik žmogus. Aš net spėju, kad ir visatoje nėra tokios neapykantos kaip žmonių. Neapykantą sukelia nuolatiniai įžeidinėjimai, kurių neįmanoma išgydyti ir kurie kada nors išsiveržia paviršiun ir išsilieja. Bendrumą patiria ir gyvūnai. Drambliai nepalieka saviškių mirties valandą, gepardai padeda vieni kitiems išsisukti iš sunkių padėčių, katės glaustosi vienos su kitomis, šunys vieni kitus moko, vištos globoja savo viščiukus, tai nė kiek nepanašu į žmogiškus santykius. Neapykanta

išskiria mus iš visos gyvasties kaip pragaištingai švysčioją civilizacijos švyturiai.

Daugumą vaikystės įtaigų įkvepia ir valdo neapykanta, neapykanta jas atnaujina ir perduoda toliau. Aš tik dabar regiu naikinamąjį neapykantos poveikį, kurį tobulinau dešimtmečius, kai tėvas pasinaudojo manimi seksualiai. Neapykanta vyro prievartai, ilgainiui išsisklaidžiusi: vaikystės įtaigų suvokimas ją sušvelnino, jos vietą užėmė liūdesys dėl prarasto pasitikėjimo, grįžo pirmykštis skausmas ir liko ten kaip gydąs prisiminimas.

Prieš kelerius metus mūsų mieloji verksmingoji Marija Šel išėjo į pensiją, ir televizijos žiūrovams buvo patiekta naujų, šiurkštesnių graudentojų. Ar viešos moterys apskritai paveikios vyrų galvose susidarytajam moterų paveikslui, tapatybės nustatymui moterų galvose?

Iš to atkaklumo seksualiau vaizduoti viešas moteris tikrai matyti, kaip vertinamas tas signalo poveikis. Tokia moteris kaip Verona Feldbuš – neatsitiktinė žvaigždė. Kartu ji kuo aiškiausiai skelbia: mums reikėtų tavęs patrauklios, pilnakrūtės, švytinčios, šypsančios. Tik jau nesidraskyk, nepakenks ir trupučiukas kvailumo (kad Verona Feldbuš anaiptol ne kvailė, nė kiek neįdomu eiliniam menko protelio vyrui, kuris net nesugeba atskirti proto nuo kvailumo).

Moterys laiko pusiausvyrą ant siauručio geidžiamos moters paveikslo tako, smengančio stačiai žemyn iš kairės ir iš dešinės. Jei esi jauna, verčiau būk lytiškai patraukli. Šis požeminis reikalavimas amžinai kiūtojo

rūsyje, bet vėl suklestėjus mačizmui, dėl kurio anaiptol niekuo dėta repo ir hiphopo kultūra ir pseudoreliginiai bei ultrakonservatyvieji naujieji vyrai, moterys vėl pasmerktos dauginimuisi. Apvaisinimas yra viskas, mąstymas, filosofavimas, skirstymasis – kas dar daugiau?

Aišku, moterys ne tokios kvaišos, kad priimtų viską be jokių išlygų. Bet tuo mastu, kaip jos yra valdomos, nes antraip vyrai joms nieku gyvu neprilygtų, daugėja ir nusivylusių moterų, kurios nebesusiranda sau idealiai tinkančio partnerio. Taigi kokia nauda iš to itin įsidėmėtino Pepės Ilgakojinės pavyzdžio (daug mano pažįstamų moterų vadina ją savo pirmuoju stabu), jei turi valgyti batų tepalą, gyventi viloje su arkliu, bet trokšti dar ir mielo sutuoktinio bei vaikų?

Mano vaizduotės lakumą nulėmė tokios moterys kaip Frydlė (močiutės draugė) ir Migė bei Helė (mamos draugės). Frydlė buvo ištekėjusi už socialisto italo, kuris apkeliavo su ja visą Italiją ir Šiaurės Afriką, galop jį nužudė nacistai. Frydlė buvo bjauri, drąsi, svajinga. Mylėjau ją ir žavėjausi. Ji dirbo pas amerikiečius ir atnešdavo mums šokolado ir kakavos. Mano seserį ir mane vertino už tai, kokios buvome. Jai neturėjome dumti akių, stengtis ir dailiai apsirengti. Kai ji ateidavo, įsiviešpataudavo linksmybė. Močiutė tiesiog nušvisdavo. Viešnia pasakodavo apie Afriką. Jos, sėdinčios ant kupranugario Libijoje, nuotrauka yra vienas iš mano vaikystės fetišų ir dar ir šiandien tebestovi ant rašomojo stalo.

Helė susilaukė krūvos vaikų, siuvo madų ateljė Paryžiuje, kur susidėjo su prancūzu, kai žlugo jos santuoka. Gyveno Paryžiaus skurdžių kvartale kartu su alžyriečių ir afrikiečių šeimomis apleistame numojamame name, kur visoms šeimoms viename aukšte tebuvo vienas tualetas. Kai skambindavo Helei, motina ir jos draugės apstodavo telefoną-automatą, vėliau visos susirinkdavo prie telefono pas mano motiną, visos kvatodavosi ir kikendavo, viena per kitą šūkaudavo į ragelį.

Migė buvo ir tebėra geriausia mano motinos draugė. Jaunystėje ji buvo atstumtoji, nes jos tėvai buvo tikri vargetos. Mano motina, pasiturinčio amatininko su nuosavu verslu dukra, priėmė vargšę Migę į saviškių būrį. Kai sužlugus santuokai motina su abiem dukterimis vėl mėgino atsistoti ant kojų, Migė jai padėjo. Siuvo mums drabužius, sekmadieniais popiet gerdavome pas ją kakavą ir valgėme jos pyragą su aštuonetu kiaušinių, paskui mums nuolat pasidarydavo bloga, nes nebuvome pratusios. Vakare ji dažnai sėdėdavo pas mano motiną ir močiutę ir lošė kortomis. Dar ir šiandien ji mane glumina tuo, kad nėra nė sykio pasmerkusi jokio žmogaus. Ji nereikšdavo savo nuomonės apie žmones. Stebėjo juos ir sakydavo tik tai, kas būdavo susiję su pokalbio tema, bet nė karto negirdėjau, jog ką nors būtų kritikavusi. Manau, ji paprasčiausiai tikėjo, kad kiekvienam žmogui savos elgesio priežastys.

Mano vaikystės lopšinė buvo moterų juokas. Daugiau nei klaidingų paliepimų man buvo įteigta dalykų,

teikiančių stiprybės: moterimis gali pasikliauti, net jei jos ginčijasi ir plūstasi. Draugės – svarbiausia gyvenime. Nieko nėra linksmiau, kaip gyventi su draugėmis, kalbėtis, pramogauti ir keliauti.

Mano močiutė nelabai vertino gydytojus ir kitus garbingus vyrus. Ji savaip kratėsi rūpesčių, todėl sesuo ir aš susirgusios buvome gydomos vien naminiais jos vaistais – sėkmingai. Ir man ji įkalė tokią pagrindinę mintį: ligos praeina. Nelaimes galima sumenkinti. Neišsprendžiamų dalykų nėra (antraip sesuo ir aš net nebūtume suaugusios).

Mūsų kūnai pasikeitė taip, kad reikia nerimauti: skausmas nebe kūno kalba, perspėjimas, duodamas ženklas. Skausmas tapo tikslu, kilnumu, gyvenimo prasme. Tą darbą atliko Bažnyčia. Tik kenčiantieji, jei įmanoma, kaip Jėzus ant kryžiaus, bus pripažinti ir galop patirs sielos išganymą, kad ir kas tai būtų. Galėtume nuoširdžiai nusijuokti ir viską pamiršti. Deja, ne taip paprasta. Jei skausmas yra „tikro" ir „klaidingo" gyvenimo matas, gali jį atmesti, paneigti, bet skausmas ir kančia įsitvirtina sąmonėje kaip varomoji jėga, siektinumas, bausmė už palaidą gyvenimą, skaudi pabaiga už lengvabūdiškumą, kaip įspėjimas – kas nebūtų to įsisąmoninęs? Grožiui būtina kančia? Laimė ir skausmas visada greta...

Antra vertus, nuolat klausomasi savo kūno: ar neskauda? Gal aš sunkiai sergu? Gal mirsiu? Toks maniakiškas kokių nors ligų ir skausmų ieškojimas yra savotiška užimtumo terapija. Mes šnekamės apie ligas,

lankymasis pas gydytoją yra socialinis įvykis. Apie gulėjimą ligoninėje šnekame kaip seni kariai apie karo išgyvenimus, už kuriuos apdovanojama narsumo medaliu – dauguma pasakojimų apie išgyventas fizines kančias baigiasi tuo, koks stiprus, narsus, neapsakomai tvirtas pasakotojas, kaip puikiai viskas sugijo (jei gydytojas „nesudirbo", tai vėl būtų penas naujoms istorijoms). Nenormalu, jei kas nors nevaikšto pas gydytoją, jei iškart neskuba tikrintis dėl kokios nors ligos simptomų.

Regis, skausmas suteikia mums orumo, išskiria kaip suaugusius subrendusius žmones. Kad įsiliejame į begalinį kančios srautą, esame pripažįstami ir giriami. Bet drauge mus siutina kitų pasakojimai apie kančias. Aštriai ir be jokios užuojautos mes žvelgiame tiktai į svetimas kančias.

Jei kur nors susidaro eismo kamštis, kaipmat suprantame, kad būtina tą kamštį panaikinti. Neidealizuojame jo. Nesakome, kad civilizacija turi skaudinti. Ne, juk visi sutaria, jog puiku, kai viskas eina kaip per sviestą. Mūsų visų pakantumas skirtingo dydžio, kai sutinkame kliūtis, vieni kaipmat pasiunta, jei kas nors pernelyg triukšmauja, jei negali kur nors pravažiuoti. Kiti šypso ir laukia, kol viskas savaime susitvarko.

Kas kita kūnas. Jei kas nors sutrinka, kam nors pakenkiama, kas nors negaluoja, smegenyse atsiveria mažutis skyrelis, atsakingas už rūškaną dorovę, religinį uolumą ir gudrumą. Pergalingai išsiveržia garų debesėliai: tau tai atlygis už palaidą gyvenimą. Kančia suteikia

patirties, mes tik per kančias apsivalome? „Žinojau – turiu už tai susimokėti!“

Kartais per paskaitas, kai įžūliai sumaišau krikščionybės teiginius, iš susižavėjusių veidų pasklinda ir nebyli baimė: tikiuosi, Dievas nepastebės, jog buvau čia ir juokiausi! Atsikvošėk! Subręsk! Bet kai sakau, duok Dievui ramybę, susirask geresnių pagalbininkių ir patarėjų, vėl išputi akis ir išsigąsti. Ar galima atsisakyti Dievo? Ar pastebėjai, kaip smarkiai tau išplautos smegenys?

Tikrai į keistą ir šizofrenišką padėtį mus įstūmusi krikščioniška civilizacija. Turime pripažinti, kad kūnas yra purvinoji bendros kūrinijos dalis, paklūstanti tauriai dvasiai. Kad neturime pernelyg uoliai pataikauti kūno poreikiams. Kad malonumai brangūs. Visuomet po atsidavimo, geismo, atsivėrimo eina bausmė. O jei tos bausmės nebūtų? Jei apskritai nėra nieko viršesnio? Jei savo gyvenimo laiką ir energiją švaistome tik tam, kad viliamės aukštesnės energijos, kuri pripažins, jog nuskriaudėme save, atsisakydami malonumų?

O kas, jei nėra nieko daugiau, tiktai Dabar? Ar tada tau būtų gana? Ką veiktumei su savo kūnu? Jausmais? Ar iš viso išlaikytumei protą? Ar yra ta virusinė programa: šito negali jausti, taigi trink. Čia tavo riba, taigi susimažink.

Ką turėtum padaryti?

Ištrink ją.

Ar tikrai išmesti šią programą į popierių krepšį?

Taip.

Tikrai norite ištuštinti popierių krepšį?

Taip.

Dabar.

APEIGOS

Vizijų paieškos mieste

Pasiimk sau vieną laisvą dieną ir paskirk ją vizijų paieškai, tai reiškia: kruopščiai nusimaudyk, išgerk žolių arbatos, kuri suteiks žvalumo ir atvers jausmus, pavyzdžiui, imbierų arba ajurvedos, bet puikiai tinka ir verbenų bei šalavijų mišinio arbata.

Paskui trupučiuką patarškink, pabūgnyk arba padainuok ir susikaupk, kad paieškotum ženklų. Ženklas gali būti labai paprastas, išgirstas sakinys, laikraščio antraštė, išmestas raštelis, automobilio numeris, daina...

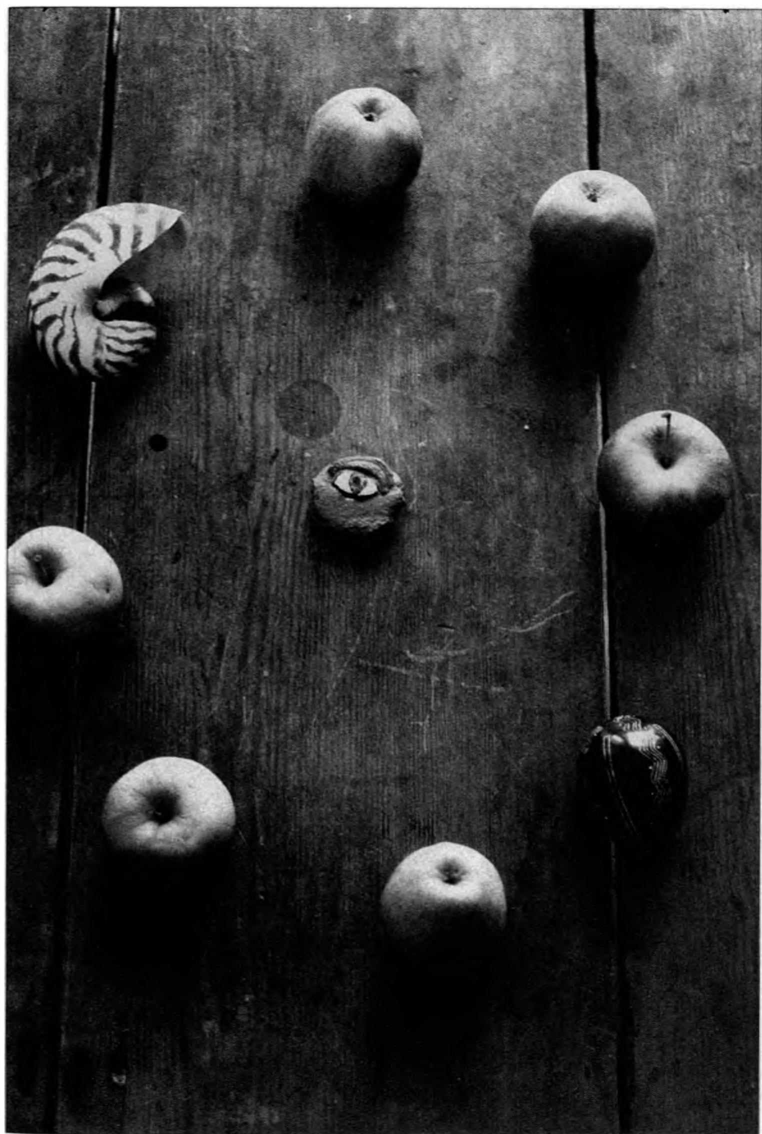
Paskui gali pasidabinti papuošalu, kurį labai mėgsti, pasikabinti amuletą ar talismaną ir apsirengti drabužiu, kurio spalva ar audinys tau labiausiai patinka. Tada išeik. Mieste, ar kur gyveni, pavaikščiok tomis vietomis, kuriomis paprastai vaikštai. Tik dabar atkreipk dėmesį į viską, kad ir ką sutiktum. Į paukščius, gyvūnus, žmones, įvykius. Būk budri kaip medžiotoja medžioklėje. O ši medžioklė ypatinga. Tu nori susimedžioti dvasinės energijos, kuri atvers tavo pastabumą, atneš žinių arba ženklų.

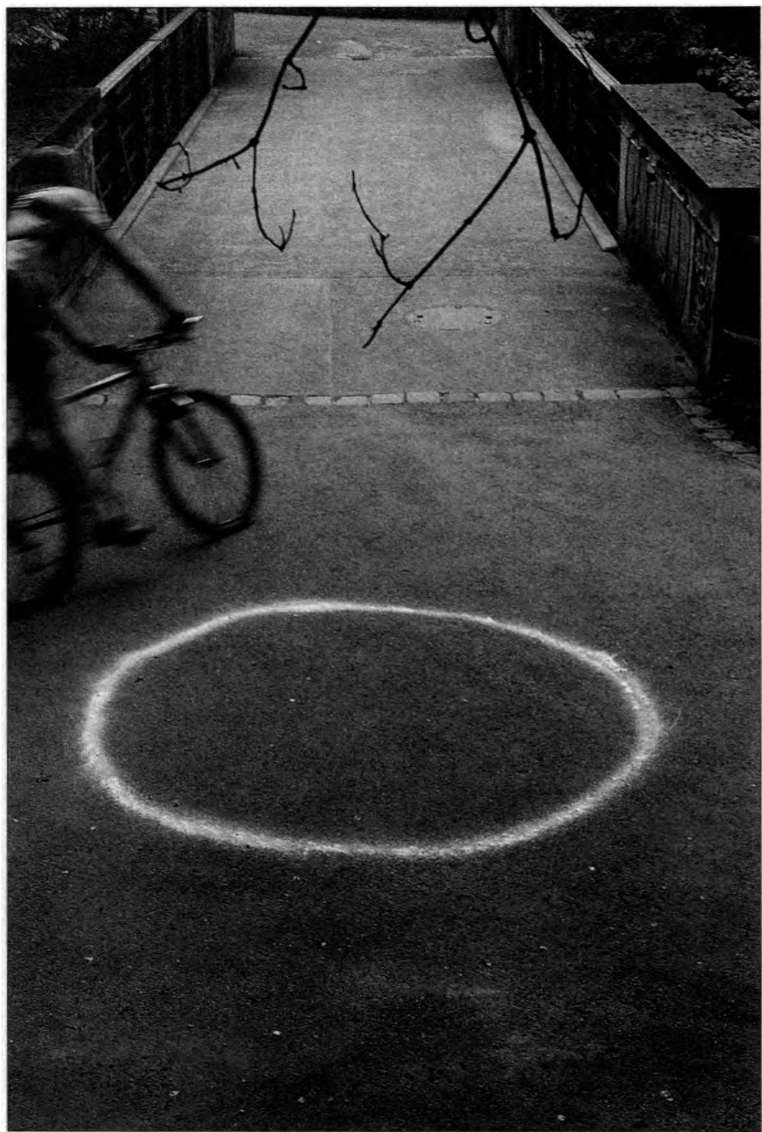
Vaikščiok, kiek tik norėsi, paskui grįžk į savo butą, namą. Vizijų paiešką pabaik apžiūrinėdama visus savo ženklus, apgalvodama viską ir išsiaiškindama reikšmę.

Gali paskambinti draugėms ir paklausti (jei tai yra vienas iš tavo radinių): ką tau reiškia keturi? Kaip tu paaiškintum riešutą?

Svarbu, kad pati galutinai išsiaiškintum savo vizijų radinius. Taip sakant, pati sau taptum aiškiarege, duotum reikšmę rastiems augalams, skaičiams ar žodžiams, o ta reikšmė, kurią suteiktumei sutiktam gyvūnui, padarytų jį tavo sąjungininku.

Šitaip žaismingai tu ne tik pakeistum savo nuosavos jėgos lauką, o atvertum perėjimus į naujos, nepažintos kasdieninės tikrovės matmenis. Dabar pasikeičia ir tos vietos, kurias aplankei. Suvoki jų gilesnius dvasinius sluoksnius. Ir šitaip tu vis naujai susipažįsti su ta vietove, kur gyveni.

Snieguolės pamotė – greičiausiai ji viso pasaulio pamotėms suteikė šią prastą šlovę – atsistojo priešais veidrodį, ir tas prakalbo: „Karaliene, jūs ganėtinai daili, bet jau žymu pirmosios raukšlės, o argi jums palei lūpas nematyti tam tikro kartėlio, atsirandančio po menopauzės...“ – „Nutilk!“ – suriko karalienė. „Varžovė čia pat, – sušnibždėjo tas žiaurus stebuklingas veidrodis, kuris iš teisybės balsu tepasakė tai, ko labiausiai bijojo karalienė: – Snieguolė, žydinti, jauna, graži, stamantri ir geidžiama, gražesnė už jus, nėra ko nė lyginti.“

Aišku, mums tokio stebuklingo veidrodžio reikia kaip šūvio į pakaušį, bet ji juk nieko kita neturėjo.

Tada gyvenimiškoji patirtis, žinios, įgytos per gyvenimą, visiškai nieko nebereiškė. Karalienės spalva pasikeitė, mes žinome kaip. Iš pavydo ji pagelto. Ją užplūdo troškimas žudyti. Ir nors ji iš paskutiniųjų stengėsi sunaikinti tą minėtą žydintį gyvenimą, pralaimėjo kovą, kurią pralaimėtų kiekviena iš mūsų, jei būtų tokia kvaila, kad apskritai jos imtųsi.

Snieguolės pamotė jautė ir galvojo tą patį, ką ir mes: velniop visas tas vidines vertybes! Kodėl aš nebesu jauna, graži ir sklidina energijos? Kodėl mano oda ima raukšlėtis? O ne, dauguma balsu to neištariame. Būtų ne *cool*. Mes pasitelkiame visą patirtį ir rodomės kuo gražiausiai, bet iš visų mūsų porų sunkiasi pavydas, sklinda iš mūsų

lūpų košiamais kandžiais žodžiais, taigi jauna moteris ima atrodyti „pigiai", o kita, „vargšiukė", rengiasi „klaikiai" ir „jei tik ji žinotų, kaip tai atgraso vyrus". Tokių sakinių išgirstu ir iš labai protingų pagyvenusių moterų, dar baisesni nuosprendžiai, kai pučiama į seną patriarchalinė dūda, jog jaunos moterys be smegenų, nieko nežino ir nenutuokia. Trūksta vien šito: geltonplaukės kvaišos. Tai tik pavydas.

Ir aš žinau tą pavydą, pavyzdžiui, jaunai prakaituotai moteriai, kuri atrodo žavingai, nors visa susitaršiusi ir nusiplūkusi.

Kaip pavydžiu tau pasitikėjimo savimi, išminties, savarankiškumo, pasakė man draugės duktė, savaitę kentusi psichologinį savo draugo smurtą ir tris dienas gulėjusi psichiatrijos ligoninėje. Taip, žinoma, ir aš džiaugiuosi, kad joks vyras nebegali įstumti manęs į gyvenimo audras. Ir, žinoma, aš nebesileisiu engiama nė vieno vyro. Toks pavydas ne pavydas, o tik troškimas kančių pabaigos.

Viena iš mano draugių tvirtina, kad pavydas yra kūrybinė energija. Tu sužinai, ko iš tiesų nori, ko trokšti sielos gelmėse, ir gali to siekti.

Pavydas yra naikinamoji jėga, sako moteris, iš kurios perku laikraščius, pastebi, jog kai ko niekuomet neturėsi, negalėsi, nepasieksi. Ir ši beprasmiška energija išsilieja pavydu. Pavydas gimdo niekšybę.

Aš apskritai nesu pavydi, tarė kavinės padavėja, kai šnekučiavomės parduotuvėje. Jei ko nors pavydėčiau, įsigyčiau tą dalyką, ir baigtas kriukis.

O apie mane sukūrė filmą, tarė kaimynė. Ką jūs darytumėte, jeigu apimtų pavydas?

Niekuomet nepavydėčiau šitokios kvailystės, atrėžė padavėja. Tikrai galite šituo nesipuikuoti.

Mat kaip. Juk sakiau. Pavydas.

Štai kad ir aš: mažai rūkau, beveik negeriu, palyginti anksti guluosi, jei neištinka pašėliškas šokimo priepuolis ir neparsigaunu namo apie ketvirtą paryčiais. Taigi gyvenu ganėtinai sveikai. Lytinis mano gyvenimas įdomus, patenkinantis, nepernelyg varginantis. Turiu nuostabių draugių, nesu didelė garbėtroška, ir man tam tikra prasme sekasi. Gyvenime daugiausia užsiimu tuo, kas man teikia didžiausią malonumą (mano aistra yra mano darbas). Taigi būtų galima manyti, jog atrodau žavingai ir niekuo nesiskundžiu. Kur čia! Kartais atrodau lyg po badavimo. Būna rytų, kai vos išsiropščiu iš lovos, nors kasdien užsiiminėju joga ir esu labai judri. Tiesa, beveik neturiu žilų plaukų, užtat jie praretėjo.

O dabar tau papasakosiu apie savo draugę Donatelą: ji rūko, geria kaip arklys, mėgsta pavalgyti, taip pat ir mėsos, naktis praūžia su įkyriais žmonėmis, apie jogą nenutuokia. Visąlaik miega per mažai. Dabar štai ką pasakysiu: ji vyresnė už mane dešimčia metų ir atrodo nuostabiai. Tai kaip čia nepavydėsi? Mano motina tada nerūpestingai meta: kiekvienai laimė pagal nuosavą kurpalį.

Tau tas jausmas pažįstamas? Staiga jis tarsi atsiranda kambary. Iš pradžių kur nors ore, ne tavyje. Paskui apima tavo lūpų kampučius, lūpos išsiviepia ir suplonėja.

Patenka į plaučius, tau ima trūkti oro. Oda pablykšta, pirštus sutraukia mėšlungis, kojos atšąla. Ima kaip reikiant spausti galvą. Pro lūpas vos nesiveržia klyksmas. Nuryji jį, kur tas jausmas pasklinda į mažučius aštrius pasiteisinimo gabalėlius: ji storulė. Girtuoklė. Gavo tai tiktai per ryšius (aš irgi trokštu pasinaudoti ryšiais!). Ji prasta rašytoja (užtat puiki slidininkė...).

Šis gėdingas, kankinantis, neapsakomas pavydo jausmas slopina visas laimės akimirkas, visus sugebėjimus. Tie susitraukia ir ima gesti. Tik kai aš ėmiau sąmoningai kovoti su pavydu, nuosavais pavyduliavimais, pastebėjau, kiek daug pašnekesių yra slaptos pavydo iškrovos.

Pavydas ir kartėlis neatsiejami, sako Margaretė fon Trota, viena iš seniausių mano draugių. Ar pavydas tikrai didžioji nuodėmė? Mes nepakankamai nusimanome, kad galėtume išsiaiškinti, todėl skambiname savo draugui Romoje. *Invidia*? – klausia jis. – Žinoma. *Un peccato mortale*. Didžioji nuodėmė.

Gal reikia įsidėmėti, kad prancūzų kalba *envie* reiškia ne tik pavydą, bet ir geismą. Tad pavydas ir geismas susiję? Ar pavydas yra nelemtas geismo brolis?

Invidia romėnų mitologijoje yra Palės ir Stikso, požemio pasaulio upės, duktė, požemio pasaulio deivė, „lindinti Orko, požemio karalystės, pačiame žemutiniame slėnyje, kur niekad nepatenka nei saulė, nei tyras oras, sustingusi nuo šalčio, be ugnies, supama tamsos, graužianti žalčių mėsą ir laižanti nuodais aptekusiu liežuviu“, – rašoma Volmerio mitologijos žodyne.

Moterų judėjimo, darbo su moterimis ir sąmoningo vilčių, baimių, svajonių ir troškimų suvokimo pasekmė, kad mano pavydas įgijo naujos kokybės. Išsiaiškindama, kodėl pavydžiu, ištraukdama dienos švieson tą niaurų, niekad nevėdinamą, sustingusį iš šalčio, nuodų pritvinkusį jausmą, aš suvokiu, ko man reikia.

Kai buvau vaikas, man nebuvo nieko gražiau už Devintinių (Dievo Kūno) šventės eiseną. Deja, aš nekatalikė, todėl negalėjau eiti pati. Per Užgavėnes, tą linksmybių šventę, susisukdavau garbanas įkaitintomis žnyplėmis ir jausdavausi tokia graži, kad net man pačiai užimdavo kvapą. Deja, per tą šventę ir kitos taip pasidabindavo. Tada stovėdavau gatvės pakrašty ir tiktai žiūrėdavau, kaip mano draugės katalikės, nuostabiai pasipuošusios baltais drabužiais, susigarbanojusios plaukus, užsidėjusios gėlių vainikus, supamos smilkalų debesies, gieda „Marija, Marija“.

Iš pavydo net pabalusi aš slėpdavausi. Ir vėl artėjo Devintinės. Gertė – žinoma, ji nebuvo mano draugė, niekuomet nebūčiau norėjusi tokios draugės, – taigi Gertė prisigretino prie manęs ir sušnibždėjo: „Vilkėsiu nauja suknele.“ Nujaučiau klastą. „Kada?“ – paklausiau aš, ta, kuri visuomet tegalėdavo dėvėti tiktai kitų vilkėtus drabužius, dažniausiai dar ir per didelius. „Na, per šventinę eiseną, – išdidžiai atsakė Gertė, – kad galėčiau pasipuikuoti.“

Argi labiausiai pavydi ne moterys, sako mano duktė Vali. Taip, greičiausiai vyriškas pavydas pasireiškia kitaip, varžytuvėmis, kova dėl medžioklės plotų, pagyrū-

niškumu, pasipūtimu ir krankimu. Pavydas yra slaptas seserų galynėjimasis. Mat kaip teigia žurnalistė Gabriela Turnaturi: mes juk nepavyduliaujame Anglijos karalienei ar Katrinai Denev, jeigu jos ne mūsų seserys ar bendradarbės, pavyduliaujame tam tikriems mūsų aplinkos asmenims.

Pavydas gali įkvėpti, paveikti, kad siektume to, ko iš tiesų norime, ar bent apie tai svajotume. Bet pavydas gali tapti ir vienpusio eismo gatve, mūsų vilčių žūtimi. Žuvę tie, kurie pasiduoda pavydui ir leidžia jam pavirsti neapykanta.

Niekas vaikystėje nedarė man didesnio įspūdžio kaip pasaka apie gražiąją Vasilisą, kuriai motina mirdama padovanoja stebuklingą lėlę. Į jos namus atsikrausto kita moteris su dviem savo dukromis, kurios gaili gražiajai Vasilisai net kąsnelio duonos. Jos užverčia našlaitę sunkiu darbu, pačios tinginiaudamos, galop net išvaro ją į užkerėtą mišką parnešti šviesos iš Babos Jagos.

Kaip mes žinome, Baba Jaga yra visų kerėtojų promotė, pasaulio senelė, dienos (balta), saulėlydžio (raudona) ir nakties (juoda) globėja. Ji gyvena trobelėje ant vištos kojelės, kuri sukasi kartu su saule. Jos sodo vartelių sklendė yra mažojo piršto kaulelis. Vasilisa sugeba atlikti Babos Jagos užduotis ir gauna ypatingą „šviesą“ – kaukolę, kuri paverčia pelenais visus žmones, kurių širdis netyra.

Čia aš įsiterpsiu, mat susimąstau, kodėl tada apskritai dar yra likęs bent vienas žmogus. Tiek to, kad sudega seserys ir pamotė, bet toji kaukolė supleškintų moterų posėdžių sales, grožio salonus, madų namus, kavines. Ir

jeigu ši kaukolė patektų į mano butą, mano paskutinė mintis būtų tokia: kaip gali išsaugoti tyrą širdį šitame pilname nieko ir prievartos pasaulyje?

Aišku, aš tapatinau save su Vasilisa, bet netgi vaikui man būdavo nemalonu, kai būdavo šmeižiamos moterys, kad ir kokios jos būtų. Slapčiomis aš mylėjau visas tas raganas, pamotes, podukras, senyvas moteris, su kuriomis būdavo taip niekšingai elgiamasi. Nenuostabu, kad seserys pavydėjo: išplėštos iš savo namų jos buvo įkurdintos svetimuose, kur gyveno mergaitė, iš kurios pasturgalio švietė saulė, kuri tiesiog negalėjo klysti, be to, dar turėjo stebuklingą lėlę. Ir kaip Pelenei, taip ir jos pavyduolėms seserims aš troškau ir linkėjau laimingos pabaigos. Visos turėjo išlieti širdį ir susitaikyti. Vasilisa – retkarčiais paskolinti joms savo lėlę. Pelenė – įkalbėti savo seseris pasirausti pelenuose ir parodyti, kaip tai gali būti smagu. Ir turėjo atskleisti joms lazdynų krūmo paslaptis. Moterų judėjimas pasakose! Norėdama santarvės aš suvokiau, kad pavydui reikia minkšto hamako ir linksmo atsipalaidavimo.

Viena moteris skundėsi, kad tiesiog nebegali žiūrėti į savo draugę. Rytais ji puikiausiai nusiteikusi sėda pusryčių, viskas jai kaip per sviestą, ji gauna įdomių pasiūlymų paštu ir laiškų žmonių, kurie ja žavisi ir ją myli. O aš sėdžiu šalia, kramsnoju savo javainius ir gaunu vien sąskaitas. Padidinau jai nuomos mokestį, bet ji gavo geriau apmokamą darbą. Aš parsinešiau namo katę, nes jos išmesti nedrįsau – ji alergiška katėms, – ir tu nepatikėsi, ilgainiui ji pamilo katę taip, kaip katė pamilo ją, o alergija išnyko.

Tai šitas pasalūniškas, itin kenksmingas jausmas Italijoje įkvėpė mitą apie blogą akį (žr. šios autorės knygą „Laukinis žvilgsnis“). Jeigu jauna moteris nesusilaukdavo vaikų, ją tikrai būdavo nužiūrėjusi pavydi senė. Jei mirdavo vaikas, nugaišdavo gyvulys, būdavo kaltinama senė. Raganų baimė, skatinama Bažnyčios, kerojo ir tarpo taip, kad buvo nužudyta milijonai žmonių, kaip visi žinome. Moterys buvo priešinamos, naudojamasi jų silpnybėmis. Moterų pavydas vienų kitoms tapo pačiu galingiausiu ginklu joms įveikti. Mat pavydą sukelia koks nors trūkumas, o moterims paprastai trūksta visko.

Tikriausiai pavydi netgi dievai, nes visur žemėje yra paprotys naujagimius vadinti bjauriais, deja, per mažais ir silpnais, kad dievai neimtų pavydėti, jų nenumarintų ar nesusargdintų. Ir posakis „Nenusitark Dievui“ atsirado dėl baimės, kad tai, kuo mes džiaugiamės, nes yra gražu ir geidžiama, nesukeltų dievams pavydo ir nebūtų sunaikinta.

Kai tik ėmiau tyrinėti pavydo temą, pastebėjau, kad kuo daugiau žmonės turi pinigų, tuo dažniau tvirtina, kad jie sužlugę. Gražaus namo savininkai giria jį, bet nepernelyg, kad kiti nepavydėtų, ir pasakodami mini rūpesčius, kurių jie turi per tą namą. Kai pasakojama apie išsvajotą darbą, pakartinama atodūsiais dėl kvailų bendradarbių, nuobodulio ar streso.

Didžiausi turtuoliai neretai atgailauja, kad niekas negalvotų, jog jie turi per daug pinigų ir turėtų pasidalinti. Vindzorai stebimi net perkraustant drabužių rinkliavos krepšius.

Jei ekonomika turi krizės požymių, balsingiausiai klykia tie, kuriems net nereikia bijoti nuostolių. Čia pasireiškia kerai, nes tas, kas nori išvengti pavydo, turi pabrėžti blogį ir stygių. Todėl jau šimtmečių šimtmečius ir gaminami amuletai, apsaugą nuo pavydo.

Budizmas parengęs kitą išeitį: keliaudamas pats į save, tu nusivalai viską. Norai, troškimai, baimės, pavydas, neapykanta išnyksta. Galop lieka tik užuojauta viskam, kas gyva, ir linksmybė. Keliaudama tenai mačiau daugelį besikeikiančių, lošiančių, girtuokliaujančių, vartojančių narkotikus ir bankrutuojančių žmonių. Bet jeigu atvirai, kiek linksmų, ramių, jautrių žmonių tu pažįsti? Ir vis dėlto tokia būsena regisi man siektina.

Ar tryliktoji pasakos fėja pavydi? Juk buvo trylika fėjų ir trylika sidabrinių lėkščių, o dabar ateina nauji laikai su dvylika auksinių lėkščių, taigi vietos yra tik dvylikai fėjų. Ta, kuri mažiausiai landi, iškrinta. Nemanau, kad ji pavydi kitoms, kaip teigia pasaka, tiesiog įširsta, jog naikinama senoji kultūra. Tryliktoji fėja pavydi taip, kaip mes, Vakarų civilizacijos moterys, pavydime vyrams. Nors mes turime mažiau pinigų, mažiau privilegijų, neatsižvelgiama į mūsų sugebėjimus, juk nenorime nei taip gyventi, nei dirbti kaip vyrai.

Gal mes norime to, kas jau daroma kai kuriose Pietų jūrų salose: kai komandos žaidžia kamuoliu pusę laiko, stipriausias pajėgesnės komandos žaidėjas pereina į silpnesniųjų komandą, kad ta galėtų atsipūsti ir jėgos išsilygintų. Gal mes ilgimės Trobriano salos papročio: tenai viena labai brangi apeiginė kriauklė turi visąlaik keisti

savininkus, niekas negali pasilikti jos visam laikui. Pati gražiausia šventė visuomet yra ta, kai kriauklė perduodama toliau, tada valgoma, geriama, šokama ir švenčiama. Šventę rengia toji sala, kuriai perduodama kriauklė. Jeigu kriauklė liktų kur nors, kaipmat kiltų pavydas. Reikėtų ją uždaryti, saugoti, deklaruoti kaip nuosavybę ir ginti. Ir nedidukė salų bendruomenė prisipildytų pavydo, neapykantos, pykčio ir liūdesio. Ir jai būtų nuobodu. Nuobodu kaip ir mums...

APEIGOS

Dovanoti jėgą

Tiek moterų, kiek tik nori, susitinka gražioje vietoje parke, proskynoje ar net kurios nors namuose. Jos sustoja ratu ir šaukia visokiausius elementus, iš visų pasaulio krypčių, ir pagalbininkus. Paskui viena moteris pradeda apeigas: pasisuka į moterį kairėje, sušeria jai per dešinę ranką ir sako: duodu tau – ir pasako savybę, kokios pati turi daug, pavyzdžiui, drąsos, ištvermės, atviro juoko, sugebėjimo visur matyti gėrį ir t. t. Visos ratu sustojusios moterys vieną kartą duoda savo kaimynei iš kairės kokios nors savybės ar jėgos. Paskui visos susitveria rankomis ir perleidžia per save tas jėgas. Gali niūniuoti. Šios dovanojimo apeigos sutvirtinamos žodžiu „tebūnie“. Paskui visos paleidžia rankas.

Žinoma, jūs galite šias apeigas praplėsti, kiekviena moteris tegu atsineša kaimynei iš kairės mažą dovanėlę.

Taip lengva skųstis esamais jėgų santykiais ir aiškinti, kodėl tiek nedaug vietos lieka žmoniškumui, linksmybėms ir džiaugsmui. Žinoma, jėgų santykiai yra tokie, kokie yra, nes niekas jų nekeičia. Nes mes bijome jais abejoti ir šitaip galbūt apsijuokti.

Mes taip pripratome prie poniškumo, kad bemaž nedrįstame suabejoti juo kaip pagrindu, o juk ši juodos ir baltos spalvos ideologija tiktai daugelio tikrovės samprata. Jei kas nors suskausta, kaipmat atskiriame skaudamą vietą. Ji izoliuojama ir tyrinėjama. Kūno visumai nebepriklauso. Tampa trukdžiu. Tenai ima plūsti priekaištų, baimės, nerimo sklidina energija. Kuo greičiau pasveikti! Pašalinti skaudulį! Sveikas kūnas gerai, ligotas blogai. Ligą būtina gydyti. Didmenomis ir mažmenomis, vidujai ir išoriškai: kas kliudo visuomenei, yra blogis, jį taip pat reikia nudanginti. Šiaip ar taip, bent tenai, kur jis/ji nebesipainios po kojų.

Mums net netopteli ligą, tą ypatingą reiškinį, kliuvinį, įtraukti į visumą ir paskirstyti visai sistemai. Jėgų santykiai ypač išryškėja mūsų požiūryje į ligą ir silpnumą. Tas, kas neveikia ir nepajėgia ar nenori paisyti visuotinio judėjimo įstatymų, pašalinamas iš kelio.

Koks prastas tas jėgos ir bejėgiškumo darinys, iš teisybės sužinome tik tada, kai sutinkame žmones, kurie nesitaiksto su tuo dariniu arba yra netinkami.

Nigerijoje sutikau žiniuonę, kuri keliavo per kaimą su moterų būreliu. Ji nešėsi išskobtą moliūgą ir tarškino vėžlio kiauto tarškyne. Ji dainavo, o moterys kartkartėmis jai vis pritardavo savotišku priedainiu. Visos buvo išsidažiusios baltai. Pamąsčiau apie paperkamus politikus, badaujančius žmones, apie Černobylį, karą. Moterys gyveno anapus šios tikrovės. Ėjo tuo pačiu keliu kaip aš, alsavo tuo pačiu oru ir vis dėlto buvo kitame pasaulyje, gyveno perimtos dvasinio bendrumo, šiame pasaulyje, bet ne šio pasaulio.

Atvažiavo automobilis. Vairuotojas skubėjo ir ėmė spaudyti signalą. Moterys pratrūko juoktis. Vairuotojas pasidavė ir išjungė variklį. Juk negalėjo priversti moterų, kad jos pasielgtų pagal jo planą ir užleistų kelią, nes jos gyveno savame pasaulyje. Jos nebuvo jo racionalių minčių dalis ir neįjungiamos į jo skubėjimą. Jų juokas įveikė bet kokią logiką. Niekas negalėjo svarstyti su jomis jų elgesio. Jos neįsiliejo į šią tariamą protingumo sąvoką, nesmerkė to, net negalvojo apie tai. Tiesiog elgėsi kaip tinkamos.

Ir nebuvo netekusios vilties kaip moteris mano kvartale, kuri irgi atsiplėšusi nuo viešpataujančios tikrovės pasileido per gatves, plūsdama visą pasaulį. Kai ši gyvenimo sugniuždyta moteris pajėgė tiktai šėlti ir nebebijoti – pavyzdžiui, pravažiuojančius policininkus ji išvadino purvinomis kiaulėmis be jokių pasekmių, – ta žiniuonė ir jos palydovės gyveno nuosavame pasaulyje, nesusijusiame su jėgų santykiais.

Juokas yra energija, kuri išvaduoja iš priešingybių kalėjimo, iš jėgos ir bejėgiškumo logikos. Jokia pasaulio jėga negali pasipriešinti juokui. Kokia nauda, jei kas nors mėgina tave įžeisti, o tu neįsižeidi, viskas nuslysta nuo tavęs, kaip nuo žąsies nuvarva vanduo? Jei žinai, iš kur kilusi tavo stiprybė, ir nebepaisai jėgos ir bejėgiškumo darinio?

Juo labiau senstu, juo laisvesnė jaučiuosi. Iš teisybės, senos moterys labiausiai diskriminuojamos todėl, kad baiminasi jų valdžią griaunančios jėgos. Kaip tu pagrasinsi tai, kuri jau mačiusi šilto ir šalto, ir dar gali juoktis? Yra žydų anekdotas, kuriame pasakojama, kad vienas žmogus gavo iš mokesčių valdybos raštą: susimokėkite pagaliau mokesčius, antraip susilauksite rimtų nemalonumų. Jis atrašo atgal: žmona mane pametė, duktė tapo paleistuve, vakar man ištraukė visus dantis. Tad kokių rimtų nemalonumų jūs man dar parengsite?

„Ji vis kartoja: taip, žinoma, aš tą padarysiu! O paskui padaro ką nors kita“, – išrėžė man piktai vienas draugas apie savo motiną. Tai štai, kaip tu priverstum tą motiną susiprotėti? Juk nuo tavosios tikrovės sampratos ji taip nutolusi, kad paprasčiausiai jos nepasieki.

O ko reikia tau, kad pasiektum šitokio savistovumo? Ar privalai gyventi Tibete, ant šventojo *Kailash* kalno, kaip atsiskyrėlė, kaip tasai mano sutiktas burtininkas? Jis gyveno iš aukų, nuolat apkeliaudamas kalną, rinko kristalo gabalėlius (kuriuos galop man padovanojo, ir aš manau, kad kaip tik todėl aš ėmiau dar labiau trokšti

„neprotingumo" ir laisvės) ir buvo įsikūręs pasaulyje, neturinčiame nieko bendro su valdžios pinklėmis. Ar tau reikia pasitraukti nuo šio pasaulio, kad galėtum iš jo juoktis?

Vis dėlto gera žinoti: viskas galėtų būti kitaip. Gal gėris ir nebūtų toks geras, kaip įsivaizduoji. Blogis gal tvyrotų tenai, kur net nesitikime jo esant – kad ir šalia gėrio. Aš manau, kad tas padalijimas į gėrį ir blogį, jėgą ir bejėgiškumą paprasčiausia užimtumo terapija. Kol mes nusiplūkę dalijame pasaulį į gėrį ir blogį ir stebime, kaip vertinama ir pildoma ši norma, regis, nieko daugiau neįmanoma. Jėga ir bejėgiškumas tarytum gamtos sukurta tvarka, kuriai nusilenkiame, nes nieko kita nežinome. Tada būtina susipažinti su kitokiais planais, mesti šią logiką ir nebesisukti rate kaip žiurkėnui.

Juk dykinėjame, kai ištisai skundžiamės, kad yra turtuolių, kad esi be jėgų, kad niekur nedalyvauji, niekam nepriklausai, bet mielai priklausytum. Visa tai, ko yra pasaulyje, yra ir tavyje. Todėl prasminga pasikeisti vidumi, nes juk ir tavo jėga veikia pasaulio audinį.

Juk ir tu įsipynusi į jėgų santykius ir bejėgiškumo audinio riktus. Savo jėgą eikvoji žmonėms, kurie ja piktnaudžiauja. Maitini naikinimą. Tai kam skųstis? Kam burnoti ant tų tariamų „kitų"? Juk kas nors visuomet kaltas, kas nors turi būti tenai ir atsakyti už tai, kad tau sekasi ne taip, kaip norėtum?

Tavo gyvenimas prasideda DABAR. Tad kodėl nepradedi keisti visko, kas atsitinka, visko, kas yra tavo gyvenime, apdoroti ar išvis nusimesti? Vyrai žiaurūs ir

nejautrūs? Nuobodu. Būk lanksti. Žiūrėk, kad žiaurus vyras, kurį sutiksi, pabūgtų, jog vėl kada nors sutiks tokią kaip tu. Nelauk, kol tave supras, įsijaus į tave. Nuobodu. Pirmiausia pati suvok save.

Nelauk, kol tave pamils. Mylėk save pati. Švęsk savo būties stebuklą, kol gali. Gyvenimas trumpas.

Moterys nesolidarios? *C'est la vie* – toks gyvenimas. Ką tu žinai apie jų rūpesčius, vargus, baimes? Pradėk nuo savęs. Pati būk solidari ir nesitikėk, kad būsi už tai mylima, tau bus atlyginta.

Pasaulis keičiasi, nes kai kurie žmonės keičiasi, ne todėl, kad kyla revoliucijos ir įsiviešpatauja nauji jėgų santykiai. Lik su savim, kalbėk apie save, puoselėk savo jausmus ir nesileisk įtraukiama į kasdienybės pinkles. Nori „kam nors atsilyginti"? Taip tarnausi amžinam patriarchaliniam jėgos ir bejėgiškumo mechanizmui. Tu silpna, bet norėtumei jėgos, kad galėtum panaudoti ją prieš kitus. Nuobodu. Atima daug laiko. Kol grumsiesi su kitais, neiškrypsi iš senų rėmų. Jei nebesiduosi stumdoma ir vaikoma, pradėsi kurti naują darinį, kuriame yra kur kas daugiau negu priešingybės, pikti vyriškiai ir supratingos moterys, viešpačiai ir netašyti skurdžiai.

Prie *Dallmayer* delikatesų parduotuvės sėdėjo labai graži, tamsiaplaukė elgetaujanti moteris su lentele: „Man reikia 50 markių." Šis tiesus prašymas man pasirodė toks naujas, kad daviau jai tiek markių. Ji įsikišo ranką į sijono kišenę ir ištiesė man plėšraus žvėries dantį, kuriame buvo išdrožta liūtė. Atsisakiau paimti. Mano galvoje tvyrojo sena sąvoka: ji elgeta, o aš juk tu-

riu būti geradarė. Jei ji duos man šį dantį, juk bus man suteikusi daugiau negu aš jai. Ji nusijuokė. Aš taip pat nusijuokiau ir paėmiau dantį. Jis man dabar simbolizuoja linksmybės pilnatvę, vartus į kitą pasaulį, kuriame nieko nereiškia esamos vertybės ir jėgų santykiai.

APEIGOS

Grūdų ir šviesų ratas sankryžoje

Šias apeigas geriausia atlikti naktį, kai sankryža tuščia arba beveik tuščia. Pasiimk maišelį grūdų, žvakučių ir tarškynę. Gali tai atlikti viena arba su draugėmis. Pirmiausia ratu paberk grūdus, išdėliok žvakutes ir uždek. Paskui šok aplinkui tą ratą, vieną kartą į kairę ar dešinę, kaip tau patinka, mosuodama tarškyne. Paskui gali pašaukti keturis elementus. Jeigu sankryža tuščia, gali atsisėsti į rato vidurį ir šaukti į šią vietą visas jėgas, kurių poveikį čia norėtum pajusti. Jei apeigas atliktum su draugėmis, galėtumėt po to, kai kiekviena ką nors pašauktų, susiimti už rankų ir vėl panaikinti ratą žodžiu: „Tebūnie!"

Jei šias apeigas atliksi viena, iššok už grūdų rato. Žvakutes gali nusinešti, grūdų ratas tegu lieka. Kai kasdien eisi pro tą sankryžą, jis teiks tau šilumos ir linksmybės pojūtį.

Avarija, kurią patyriau prieš keletą metų, turėjo stebėtinų pasekmių: aš netekau baimės. Anksčiau bijojau karų, prievartos, pavojingai susiklostysiančių aplinkybių. Vaikystėje buvau be galo baili, bet turėjau stiprią seserį, kuri mane saugojo. Bet kai perėjau per tą pilką erdvę, kur nėra jokio laiko ir reikšmės, atsipeikėjau kitokia: po mirties vėl sugrįžau į kūną. Nuo to laiko viskas mane juokina.

Ir staiga suvokiau, kokia buvo baimės funkcija iki to laiko, kol jos netekau. Ji mane tramdė, laikė tarp nustatytų ribų. Savotiškai mane dresavo.

Asmens baimių aprašas apibūdina jį tiksliau negu atminties netektis, horoskopai ir biografija kartu – baimės ir tabu, kuriuos slepi viduje, kurie tave sukausto kaip itin stiprūs burtažodžiai, atskleidžia daugiau nei tavo įpročiai ir pomėgiai. Pagal tas ribas ir tabu sprendžiame apie kultūringumą.

Kad Turkijoje, akmens amžiaus gyvenvietėje Katal Hiūjūke, ant sienų buvo pripiešta peslių ir trikampių, svarbu šios matriarchalinės kultūros tyrinėjimui. Bet mane apstulbino tai, kad švariai nulesti moterų ir vaikų kaulai būdavo pakasami namo viduje po ugniakuru, tuo tarpu vyrai laidojami už gyvenvietės ribų. Net po mirties ištremti iš bendruomenės vyrai nebuvo vaizduojami ir kasdieniniame gyvenime. Kai iš Mongolijos stepių

raitelių būriai užgriuvo Mažąją Aziją, moterų gyvenvietės pasidavė jiems be jokios kovos, nes moterys ne tik negalėjo pasipriešinti, jos net nepažinojo baimės ir poreikio gintis. Katal Hiūjūke irgi nebuvo rasta nei ginklų, nei jokių gynybinių įrenginių.

Žinoma, šiais laikais neįmanoma nė pasvajoti apie tokį prievartos baimės nebuvimą. Vis dėlto svarbu žinoti, kad tokia būsena yra ir kad žmonės yra patyrę tokią natūralią, normalią pirmykštę būseną.

Kitados baimė labai daug reiškė išgyvenimui. Juk tu neleki į degantį mišką, nepuoli į nasrus plėšrūnui, neplaukioji upėje, kur pilna verpetų, nevaikštai nesijaudindama aukštos uolos atbraila. Išmokome praleisti pro šal vis greičiau važiuojančius automobilius. Įpratome per daug nesiartinti prie daugiaaukščių namų palangių ir paisyti saugumo priemonių traukiniuose, laivuose ir lėktuvuose. Visa tai irgi susiję su baime. Bet paskui paaiškėja, jog kažkas suklydo, nors mes viską darėme teisingai. Lėktuvas nukrinta. Atominis reaktorius užsidega. Nuodai išsilieja. Mane pervažiavo, nors aš visąlaik rūpestingai laikiausi eismo taisyklių.

Toji nežinia ypač baugina moteris. Jos išgąstingai pasižymi visus aplinkos teršalus, nusikamuoja kovodamos dėl oro grynumo, su automobilių eismu, genų technologija ir t. t. Aišku, jos pagrįstai ginasi nuo sunaikinimo. Bet yra ir baimė, kuri tampa manija, visiškai mus sukausto ir gali atimti gyvybines jėgas.

Kenksmingų medžiagų gamintojai, gamtos naikintojai menkina pavojus, o kitos šakos kursto baimę. Iš dide-

lės baimės pelnosi draudimas ir firmos, prekiaujančios spynomis, apsaugos įranga, visokiausių rūšių seifais, drabužiais, filtrais ir t. t. Keista ta mūsų padėtis: nors iš paskutiniųjų stengiamės apsisaugoti, mūsų gyvenimui nuolat gresia pavojus. Gyvenimas yra pavojingas gyvybei ir baigiasi mirtimi. Jei nuslopini pavojus, gresiančius kūnui ir gyvybei, iškyla socialinės grėsmės: ar aš priklausau tam sluoksniui? Ar neteksiu darbo? Ar mane pripažins? Ar nenusišnekėjau? Manote, kad aš kvaiša? Ar jie mane apkalba? Ar man užteks pinigų, kai pasensiu? Ar pajėgsiu atlikti šį darbą? Ar galiu šitaip rodytis...

Taigi viena vertus, yra baimės, apie kurias verta rimtai pagalvoti, antra vertus, yra gamintojai, kurie iš jų pelnosi. Jų užsiėmimas visiškai priklauso nuo iliuzijos: įpiršti baimę ir ją didinti, kuo spalvingiau vaizduoti padėtis ir siūlyti išeitis.

Vyrų pavojingumas ir prievarta paskatino mane išmokti savigynos ir tapti fiziškai vikriai. Sužinojau įdomų dalyką: jei pažįsti prievartą ir išmoksti nuo jos apsiginti, žaismingai nukreipti kitur, išskaidyti ją buklumu, sąmoju, vikrumu ir jėga, tampi linksma ir rami.

Neseniai stotyje mane kvailai užkalbino girtuoklis. Anksčiau aš būčiau gerokai išsigandusi. O dabar iš fizinės jo jėgos aš atėmiau sulėtėjusius judesius, nesugebėjimą bendrauti, baimes ir slogučius, jo poreikius ir nesugebėjimą jų patenkinti. Anksčiau būčiau įvertinusi jį dorovine, politine, istorine prasme: koks kiaulė, jis kimba prie moterų, engia jas! Visąlaik mes engiamos, iš mūsų atimamos teisės ir panašiai.

Šis pyktis trukdė man matyti, kaip galėčiau elgtis iš tikrųjų. Pyktis tiktai padidino mano baimę ir sukaustė. Galvoje ėmė suktis mintys apie visas neteisybes, niekšybes ir žiaurumus, kol nieko nebegalėjau daryti ir tik mąsčiau: visąlaik moterys turi taikstytis, kad jas dergtų žodžiais, spoksotų į jas, čiupinėtų ir prievartautų.

Dabar tokioms mintims nebegaišau laiko. Galvojau, kad treniruodamasi dar neiškėliau kojos sulig juosmeniu. Kodėl? Mat buvau pernelyg įsigilinusi į spyrius dešine koja. Pasižiūrėjau į tą tipą ir spyriau visai šalia jo gana aukštai į geležinkelio stoties pastato sieną. Likau patenkinta. Spyris taip nudundėjo, kad abu net mažumėlę išsigandome. Bet jis dar pajėgė pabėgti. Gal jis ir pranoko mane fiziškai, nes buvo aukštesnis ir stipresnis. Bet aš buvau susikaupusi, linksma, rami ir dar sportiška. Aš nebijojau, nes per avariją patyriau, jog fizinis skausmas praeina, jog mes visi mirsime – nors ir keista, aš taip pat. Tai kuriam galui nuolat gąsčiotis!

Suvokimas, kad visi esame mirtingi, fizinių ir sielos sužeidimų baimė, nenoras savo kūnu kęsti prievartos sulygina mane su užpuoliku. Tačiau aš neprieinu prie išvados, jog turiu jį mylėti. Neturiu jo nekęsti. Bet galiu tiksliai nustatyti, kur jis pažeidžiamas, ir parodyti jam, kad prispirta esu pasirengusi suteikti jam skausmo.

Kaip dažnokai įsitikinau, vien šito gana nukreipti prievartai. Čiumpu už ausų vaikinukui, kuris naktį griebia man už dviračio ir su draugu prieina arčiau, nei galėčiau pakęsti. Ausis galima greit nuplėšti, meiliai ta-

riu jam. Antrasis nori jam padėti. Geriausiai jam padėsi sprukdamas šalin, sakau. Paskui paleidžiu ir tą, jis irgi gali bėgti. Kodėl man pavyksta? Kadangi pasireiškė motinos galia (prievarta?), kaip hipnozės priesakas. Kadangi prisidėjo nuostaba: šita ne tik ginasi. Gal ji net pavojinga. O gal beprotė. Juk nežinia, ko ji griebsis dar? Yra baisesnių dalykų negu kūno žaizdos.

Jei moterys šaukiasi beprotybės dvasių, užpuolikams menki juokai, nes neįmanoma suvaldyti pamišusios moters. Šis suvokimas kartu su tuo, jog moterų jėga yra didžiausia nepanaudotos energijos sankaupa, gali tapti įsidėmėtina galia.

Fizinės prievartos, daugiausia vyrų, baimė ne vienintelis dalykas, kuris mus kausto. Mes bijome buities, dantų gydytojo, eiti per tuščią patalpą, sakyti kalbą, dėstyti savo sumanymą, visokiausių gyvūnų, mažų kambarių, liftų, laiptų, karų, epidemijų ir nukrisiančių meteoritų. Kiekviena puoselėjame savų baimių rinkinį. Kai kurios baimės lyg ir prasmingos, bet jas palaiko pirmykščiai destruktyvūs smegenų kodai, kurių mes nesugebame rasti. Šių baimių neatsikratysime narsiai pasitikdamos padėtį, mums veikiau padės tai, kad sustiprinsime nuosavą vidinę pasipriešinimo jėgą.

Jeigu aš bijau tamsos, tai tikrai dėl vaikystės nutikimų, kurie sukėlė tą baimę. Be to, dar yra ir pirmykštė baimė, iš tų laikų, kai turėjome išgyventi laukinėje gamtoje. Susidraugauti su tamsa, giliu vandeniu, bakterijomis ir virusais, lėktuvo baime – tai pirmiausia meiliai elgtis su savimi pačia.

Pavyzdžiui, aš paprasčiausiai negaliu ant savęs pykti. Viską sau atleidžiu, nes pirmiausia palaikau save. Kai apie tai užsimenu padariusi kokią vieną ar kitą sunkesnę klaidą, sulaukiu tylos ir apstulbimo, o paskui priekaištingo smerkimo. Negali būti sau tokia atlaidi. O kodėl ne? Kodėl turiu apsunkinti sau gyvenimą? Tik kad būtum patenkinta tu, o todėl paskui nepalengvintumei gyvenimo ir sau?

Kai imuosi vienos iš tų baimių ir noriu palengvinti savo padėtį, pirmiausia sakau: gerai, kad to bijau. Pripažįstu save bijančią, kad ir kokia būtų ta baimė. Ir nepriekaištauju sau, „kad dar esu nepasirengusi". Mat tai siaubinga nauja kliūtis, kad moterys vienos kitoms trukdo ir priekaištauja vietoj tėvų, kurių žodžių šiais laikais beveik niekas neklauso.

Jei turėčiau paprieštarauti sau, nes, pavyzdžiui, man būtina skristi ar būtina kur nors eiti naktį, elgiuosi pagal labai seną ir itin pasiteisinusią taisyklę: ieškau pagalbininkų ir sąjungininkų, kurie palengvintų man užduotį. Kas galėtų panaikinti būtent tą baimę, nukreipti pavojų, kurio taip baiminuosi?

Jeigu bijočiau skraidyti, skrisčiau tik tada, kai to neišvengčiau, pavyzdžiui, į vietovę, kur būtinai turiu apsilankyti kartą gyvenime ir negaliu patekti tenai pėsčia, traukiniu ar automobiliu. Visuomenė palankiai vertina neskraidymą, nes toks elgesys ekologiškas. Bet jei tu neskrendi iš baimės, viskas pasikeičia, nes tavo baimė yra tokia didžiulė energija, kuri galėtų visiškai tave sugniuždyti, taigi prasminga prie jos prisiartinti. Tegu tau

įkanda tas demonas, kurio labiausiai bijai, pasakė žiniuonė iš Ganos, kur aš ilgokai gyvenau.

Galimas daiktas, kad ši baimė neapsiribos viena tema, o ims plisti ir vis labiau ir labiau riboti bei kaustyti tavo veiksmus. Baimė užkrečiama, drąsa taip pat. Baimė išnyksta tik per bandymą. Stulbina tai, kad egzotiškose šalyse glūdinčių pavojų labiausiai bijo tie žmonės, kurie nė sykio tenai nesilankė. Nežinojimas ugdo baimę.

Taigi susirask mielą draugę, kuri, nenukrypkime nuo pavyzdžio, skris su tavimi. Paskui prisipažink lakūnui, kad bijai. Lakūnams rūpi, kad žmonės skraidytų, antraip jie liktų be darbo. Todėl jie linkę itin globoti tuos keleivius, kurie bijo. Gal pamėgink išsinuomoti lėktuvą, kurį valdo moteris. Moterys nuostabios lakūnės! Paskui paversk tą skrydį tikru įšventinimu: ypatingai pasidabink, pasivaišink ypatingais valgiais, pasikabink amuletą arba talismaną, sąmoningai kvėpuodama gurkšnok vandenį ir gėrėkis vaizdu, o paskui išgerk degtinės (jei nesi alkoholikė), nuliedama ir dvasioms – *spirit for the spirits.*

Įšventinimas baimei ir stebėjimas, kaip baimė traukiasi, ypatingas išgyvenimas, savotiška nuotykinga kelionė į pačią save.

APEIGOS

Apsauginis ratas

Savo bute sustatyk ratu daiktus, kurie tau teikia saugumo arba kuriuos labai mėgsti, gal papuošalus, statulėles, skrynutes, mylimo žmogaus dovanas ir pan. Atsi-

sėsk į rato vidurį, pasmilkyk šalaviju. Šalavijas prišaukia protėvius ir saugo tave. Dabar įsivaizduok, kad tave apdengia saugąs gaubtas. Įsivaizduok, kad tas gaubtas toks, po kokiu jaustumeisi geriausiai.

Jeigu tau reikia itin stipraus ir tankaus gaubto, įsivaizduok, kad jis kailinis arba net metalinis, gal antroji oda, iš stebuklingo audinio. Bet gali tą gaubtą įsivaizduoti ir plonytėlaitį, ir gyvą: jis praleis vidun viską, ko norėsi, ir sulaikys tai, ko nenorėsi prisileisti. Kai kurios moterys įsivaizduoja vandenį arba spalvingą šviesą. Viena net tarėsi saugoma pudingo. Gali manyti, jog tave saugo dygliuota suknelė ar garsų apvalkalas. Taip pat puiku jausti, jog tau ant nugaros dygliai, kuriuos galėtum pašiaušti, artėjant grėsmei. Tie dygliai gali virsti minkšta žole ir priglusti prie nugaros.

Jei jau gerai pasijutai savo kailyje, įsivaizduok padėtį, kuri paprastai tave gąsdina. Įeik į tą padėtį su „antgamtinėmis" jėgomis, su fantastinėmis priemonėmis. Ta vizija bus filmas, kurį pati kuri. Tu sprendi, kokius sakinius tarti, ką veikti. Gali tą asmenį, gyvūną, padėtį, kurių bijai, nukenksminti, priversdama juos elgtis kitaip ir pati pakeisdama savo elgesį. Tai didžiulis malonumas. Be to, šio įsivaizdavimo pranašumas tas, kad taip sukuriama užuomazga tavo baimei pakeisti. Juo daugiau vaizduotėje regėsi kitokių scenų ir elgesio būdų, juo labiau apstulbins šių vaizdinių poveikis tikrovei.

Apeigas pabaik nusišypsodama pati sau, mintyse pradangindama apsaugos gaubtą taip, kad bet kada vėl

galėtum juo apsisaugoti, ir išeidama iš rato. Tada gali surinkti daiktus, sudariusius ratą.

Jei būsi išmokusi pašiaušti savo dyglius, įsitikinsi, kad nuo tavęs traukiasi žmonės, kurie tave vargina. Gal kai kada ir mieste pasijunti varginama ar nesaugi, tada irgi išbandyk, kaip pasijunti, kai sušnypšti, suurzgi ar išverti akis ir dar iššiepi dantis. Labai smagus poveikis!

Per vokiečių kalbos pamoką mokėmės baladės, Šilerio „Įkaito“: vienas žmogus sumanė nužudyti tironą, jam nepasisekė, taigi turėjo būti pakartas, bet jis dar norėjo pirmiau ištekinti dukterį, tad pasiūlė tironui kaip įkaitą savo draugą, nuskubėjo namo ir išleido už vyro dukrą. Bet grįždamas turėjo gerokai paprakaituoti, kelią į kartuves jam užtvėrė potvynis, plėšikai, visokiausios kliūtys. Tik pačią paskutinę akimirką jis galėjo išgelbėti savo bičiulį. Tironas sujaudintas šitokios ištikimybės, ištarė žodžius, kuriuos tikriausiai dar atsimena daugelis vokiečių: „Į santarvę jūsų, – trečiuoju, jei leidžiat tiktai, aš įstoju.“* Trejetas ištikimų draugų.

Kai prie mūsų nuolatinio stalo įsišnekome šia tema, kilo šurmulys. Ana, kuri moka atmintinai visą baladę, jaudinasi dėl nusikaltusiojo sunkumų. Utė klausia, kas čia iš teisybės ištikimas. Aš manau, kad pagrindinis veikėjas pernelyg švaistosi bičiulio gyvybe. Gražiai pasakyta, paliksiu savo draugą kaip užstatą, juk reikėjo anksčiau pasitarti, gal vis dėlto pasiklausti draugo, bet tokiu smulkiu šriftu parašytų eilučių taurioje vokiečių poezijoje nebūna. Man visai patinka tironas, kuris tarytum pasimoko per baladės vyksmą. Vargu ar šiais laikais rastumei tokį politiką.

* Vertė V. P. Bložė, Pasaulinės literatūros biblioteka, „Vaga“, 1989.

Ištikimybė Vokietijoje kaip aviganis ir miškas. Bet aviganiai ir miškas dabar nieko nebereiškia. „Būk visad ištikimas ir doras", – tokie vokiečių liaudies dainos žodžiai. Negalima teigti, kad ypač daug kas paiso šitos dainos.

Mąstau apie didžiules firmas, pelningai dirbančias, o paskui staiga nieko nebeturinčias savo valdiniams. Tie ištikimi meistrai, kurie anais mitiniais laikais visuomet ateidavo, kai tik jų prireikdavo, šiandien nervingi varto savo kalendorių, kai jiems pranešama apie trūkusį vamzdį ar įgriuvusias lubas. „Mat už ištikimybę nėra atsilyginama", – samprotauja mano motina, kuri prarado sveikatą darbe ir nesulaukė padėkos. Bet ji žino, kad „draugės yra ištikimos, jomis galima pasikliauti!" Todėl jai visuomet ir buvo svarbu turėti gerų draugių, nes: „Vyrai ateina ir išeina, o draugės pasilieka visą tavo gyvenimą."

Tačiau žodyje „ištikimybė" slypi ir žodis „atgaila". Ištikimumas neretai siejamas ir su kvailumu. Kalbant apie ištikimybę, retai turimas galvoje vyras. O moterys daugiausia tikisi seksualinės ištikimybės ir atitinkamai to reikalauja. Taigi pokalbis apie ištikimybę gana greit priveda prie nusivylimo.

„Man nerūpi, ar vyras turi kitų moterų, kol jis grįžta pas mane, – sako verslininkė. – Tegu tik man nemeluoja." Bet kas gali visąlaik nemeluoti? O jei negali, tai argi neatsiveria pragaras, jei vyrai pasako tiesą? Vyrai tiesiog negali būti ištikimi – šis suvokimas dažnai verčia moteris ne tik nusižeminti, bet dar ir ginti vyrus.

O argi mes pirmiausia neturėtume laikytis ištikimybės pačioms sau? Kas ištikimas sau, niekuomet nepralaimi. „Aš jį šnipinėjau, – pasakoja Angelika, – laukdavau prie jo meilužės namų, paklaikusi iš pavydo. Ir kartą prirėmiau prie sienos. Blogiausia, kad jis tiesiog buvo pasiryžęs spjauti į tuos dvidešimt dvejus kartu pragyventus metus. Atsisakė aptarti padėtį. Susikrovė daiktus ir išėjo." Berbelė graudokai šypso: „Kai mūsų santuoka ėmė braškėti, nuėjome pas psichologę. Toji paskui prisimeilino prie mano vyro ir ištekėjo už jo."

Kai mąstau apie ištikimybę, prisimenu savo katę Tigą. Po avarijos ji kasdien gulėjo šalia mano sumaitoto kūno. Jutau, kaip ji teikia man savo jėgų, kaip nuima įtampą. Ji pastatė mane ant kojų. Buvo šalia visąlaik, kol sveikau, o paskui susirgo ir nugaišo. Regėjosi, jog ji paaukojo man savo gyvybę.

Niekuomet anksčiau nebuvau tokia tikra savo draugių ir kai kurių draugų ištikimybe. Jie virė man valgį, slaugė, juokino, parūpino skaitymo ir visaip gelbėjo. O juk maniau, kad man ištikimybė nieko nereiškia. Dabar paaiškėjo, jog gal tai vienintelis dalykas, kuris būtinas draugystei.

„Antra vertus, – sako mano draugė Ana, – ištikimybė atmeta permainas. Būti ištikimai, vadinasi, likti tokiai kaip visada." Ar tikrai viskas turi likti taip pat, kaip buvo? Lieka tik todėl, kad esam ištikimi? Ar ištikimybė yra būsena, ar gyvas vyksmas?

Dažnai kalbama apie neištikimybę valstybei tų, kurie vengia mokėti mokesčius, ypač apie tokius žmones,

kurie net negalėtų gyventi, nenuslėpdami vienokių ar kitokių pajamų. Užtat beveik niekas nekalba apie valstybės neištikimybę savo pilietėms, pavyzdžiui, kai žarstomi rinkiminiai pažadai. O ko verta buvo mūsų ištikimybė gamtai, būsimoms Vakersdorfo kartoms, kai priešinomės saugyklai, iš pradžių pajutome lazdų smūgius ir ašarines dujas, paskui dar turėjome sumokėti už tų beviltiškų griuvėsių pašalinimą – savo mokesčiais.

Ruta dirbo slaugytoja prieglaudoje. „Siaubinga, pasakysiu tau, – pasakoja ji. – Senolės guli tarp išmatų, suvystytos kaip kūdikiai, apatiškos. Niekas jų nelanko, niekam jos nerūpi. Mes, slaugytojos, iš kailio neriamės. Bet kai įsivaizduoji, kad šitos moterys po karo atstatė Vokietiją, išlaikė šeimas, dirbo kaip pašėlusios, tik per jas tapo įmanomas ekonominis stebuklas. O kam jos rūpi šiandien? Kas tuo domisi?“ Neištikimybė daugiaveidė.

„Kai susirgau, – sako Liucija, – vietoj manęs įdarbino tris. Bet jei būčiau pasakiusi, kad nesusidoroju, man reikia pagalbos, būtų atšovę, kad nėra pinigų.“ Liucija dirbo stambioje statybinėje firmoje, padėjo jai suklestėti buhalteriaudama. „O kai išėjau, neišgirdau nė vieno padėkos žodžio. Lyg manęs nė nebūtų buvę.“ Už ištikimybę neatlyginama, ištikimieji išnaudojami, apgaudinėjami ir pagaliau jais nusikratoma – tokia išvada daugelio pasenusių žmonių, nusivylusių savo šeimomis, šalimi, draugais.

Sąvoka „ištikimybė“ iš tikrųjų įkvepia vien klausimus. Pavyzdžiui, kad ir tokį: ar ištikimybė iš esmės

nėra priklausomybė? Gal sąvoka „lojalumas“ būtų tikslesnė, o į ją tilptų sąmoningumas, suvokimas ir tvirtas pasiryžimas?

APEIGOS

Leisti ratu vilnos gumulėlį

Vėlgi geriausia šias apeigas atlikti keletui ar keliolikai moterų. Kiekviena moteris atsineša mėgstamiausios spalvos vilnos ar siūlų gumulėlį. Tegu po ranka būna žirklės. Moterys sustoja ratu ir trypia, ploja, tarškina, būgnija, kaip kuri mėgsta. Paskui aplinkui į kairę pusę perdavinėjami tie gumulėliai. Pirmoji laiko rankoje savo siūlą, ir kol tie gumulėliai perdavinėjami, siūlas vyniojamas. Kiekviena moteris į gumulėlį įdeda savo jėgos. Galų gale kiekviena rankoje laiko daug spalvotų siūlų. Toji, kuri turi žirkles, pakelia jas, kreipiasi į išmintingąsias senoles bei tris nornas ir sau iš kairės perkerpa siūlus, o paskui perduoda žirkles į kairę. Tada kiekviena moteris perkerpa siūlus kairėje pusėje. Kiekviena nusipina vilnonę draugystės juostą. Visos vienai. Viena visoms.

„Arba *Lenor* buteliai, arba aš, spręsk“, – pareiškė ponia S. savo vyrui, kai šis ketino tuščią skysčio butelį nunešti į rūsį ir padėti šalia kitų tuščių plastikinių šešiasdešimt dviejų butelių. Ponas S. aprišo visus tuos butelius virve, automobiliu nuvežė į atliekų surinkimo punktą ir taip ėmėsi reikalo, kurį tiek laiko kentėjo jo žmona: netvarkos sindromo. Jis mėgsta viską kaupti. Visokiausias pakuotes, jis negali nieko išmesti, jei rūsys prisipildo, ima krauti šiukšles į sandėliuką.

„Kad ir kada beatidaryčiau stalčių, visuomet randu naują gūžtą, – nusiminusi sako ponia S. – Aspirino dėžutes, penkias ar šešias, sąvaržėlių pakuotes. Ničnieko neišmeta. O jei aš išmetu, vėl išima iš šiukšlių kibiro!“

Prieš aštuonerius metus šeima įsikraustė į sodybą ir netrukus tapo mokinių pajuokos objektu – kai vaikai ateidavo pažaisti, iš kiekvienos spintos, pro kiekvienas duris pasipildavo dėžučių, maišelių, krepšelių, laikraščių, žurnalų, kiaušindėžių, skardinių, sulūžusių įrankių ir panašaus šlamšto krūvos. Namie buvo dvidešimt du suplyšę futbolo kamuoliai, bet nė vieno sveiko pažaisti. Automobiliai be padangų, dviračiai be grandinių, balnelių, kėpsojo krūvos senų čerpių, šalia prikrauta tuščių dažų kibirų, likusių nuo paskutinio remonto.

Vos ponas S. pasiryžo išvežti *Lenor* butelius, žmona paskambino pervežimų firmai. Atvažiavo keturi

studentai su konteineriais, jie triūsė dvi dienas, tada moteris atsipūtė. Vėl galėjo pereiti per koridorių neužkliudžiusi šūsnies laikraščių, lyg niekur nieko įeiti į kambarius ir darydama duris nenuversti šlamšto už jų. Ponas S. ėmė gydytis.

„Nepatikėsi, kaip dažnai turiu įeiti į butus, kur žmonės taip paskendę tarp šiukšlių, kad kaimynai nebetveria smarvės, – pasakoja Katrina, socialinė darbuotoja, apie paskutinę šios ligos stadiją. – Žmonės tampa daiktų belaisviais. Saugo valgio liekanas, pakuotes, šiukšles, išmatas, raštelius, pieštukų nuolaužas, tuščius tušinukus, senus laikraščius, išsieikvojusias baterijas, sugedusius prietaisus – viską o viską. Jie nebepajėgia apginti savo patalpų nuo šiukšlių. Netgi nešasi namo šiukšles iš svetimų šiukšliadėžių."

Kaupimas gali pasireikšti labai įdomiai ir patraukliai, kai kada net juokinti. Togenburge vienas antikvaras neprieštaraudamas užleido savo triaukštį namą ir sandėliuką skulptūroms ir paveikslams, brangiems kilimams ir azijietiškiems kulto reikmenims. Pats jis miega siauroje lovelėje virtuvėje. Kad apsaugotų savo brangius daiktus, netgi draugus, beveik nešildo namo ir šaltu oru vaikšto tenai apsirengęs paltu, bet gal jis net neturi pinigų šildymui, nes vos gauti pinigai kaipmat neša jam į namą naujus daiktus, kuriems bemaž nebėra vietos.

Iš to rinkimo ir mėtymo, saugojimo ir negalėjimo išmesti laikosi sendaikčių turgūs, prekiautojai meno kūriniais ir antikvarinėmis vertybėmis. Kodėl vieni renka laikrodžius, o kiti meškiukus? Kas verčia vieną saugoti

keturis tūkstančius vinilo plokštelių, kurių nebesiklauso, kad nesubraižytų, o kitą rinkti visus nuo 1950-ųjų, savo gimimo metų, išleistus komiksus? Kodėl garsi pramogų verslo atstovė savo butelyje sukrovusi keturis šimtus skrybėlaičių, kuriam galui man senų skardinių rinkinys? Kam mano motinai, kuri gyvena viena, reikia trisdešimties lėkščių, keturiasdešimties taurių, dvylikos puodų? Kodėl kai kas renka meno kūrinius? Ar todėl mes, „civilizuotasis" pasaulis, taip stveriamės daiktų, kad netekome gyvybingumo?

Prieš kelerius metus Miunchene buvo suimtas vietnamietis. Iš knygynų ir bibliotekų jis pavogė daugiau negu tris tūkstančius knygų ir sukrovė jas savo vieno kambario butuke. Darbininkai, kurie užlipę ant pastolių tvarkė namo fasadą pažvelgė pro langą, paskambino policijai – jie susirūpino, kad tas žmogutis su visomis knygomis nenugarmėtų į apatinį aukštą.

„Nieko negaliu išmesti, nes taip skurdome per karą, jog buvome dėkingi už kiekvieną virvagalį, popieriaus skiautę, pieštuko nuolaužą, – pasakoja Krista, aštuoniasdešimtmetė pensininkė. – Tiesiog nesuprantu, kaip lengvabūdiškai šiais laikais elgiamasi su daiktais. Puodas pridegė, išmest. Ant sijono atsirado sunkiai išvaloma dėmė, sijoną į šiukšles." Ji bemaž nieko neišmeta, bet nieko ir nekaupia, nes neperka. Kaupimo manijai būtina pirkimo manija.

Afrikos šalyse baiminamasi daiktų galios. „Kiekvienas daiktas prisipildęs energijos. Tu mąstai, aš jį paimsiu, koks gražus. Bet staiga tas daiktas ima tave

valdyti, slėgti, nurodinėti veiksmus. Saugokis slapto krovinio!" – pasakė man žynys Benine. Greičiausiai panašiai manė ir Birgita, kai po skyrybų nusprendė išmesti iš savo namų visas dovanas. Iš pradžių viską, ką buvo davusi anyta, kad sukurtų, anot jos, sūnui mėgstamą aplinką: suvenyrinius puodelius, cinko lėkštes, iš kelionių parsivežtas statulėles, paskui išmetė visas gimtadienių dovanas, išgarbino baldus, kuriuos pirko ne pati. Galop atsikvėpė atsisėdusi į supamąją kėdę beveik tuščiame bute.

„Su tais daiktais išnyko ir prisiminimai, geri, slogūs, bauginantys, – sako ji. – Sėdėjau ir mano žvilgsnis laisvai klaidžiojo po kambarį! Galų gale pasijutau esanti namie."

Kartą naktį sėdėjau stotyje su maždaug dvidešimčia keleivių. Laukėme traukinio, o jo vis nebuvo. Vadybininkas priešais mane atsidarė lagaminą ir ėmė raustis. Atsistojau pavaikštinėti. Ir tada išvydau, ką jis vežėsi lagamine: vien figūrėles ir žaisliukus iš šokoladinių kiaušinių „Surprise". Kai parvykau namo, atsidariau vieną iš daugelio virtuvinės spintelės stalčių, nes ieškojau klijų.

Tenai radau: plaktuką, įvairiausios rūšies, visokiausio dydžio virvelių kamuoliukų, banko kvitų, laiškų ir žemėlapių, kurių niekaip negalėjau išmesti, bet nebenaudojau, 1997 m. pašto mokesčių atmintinę, 1998 m. kelionių tvarkaraštį, siuvimo siūlų, tokių spalvų, kad neturiu nė vieno tokios spalvos drabužio, juo labiau kad ir niekuomet nieko nesiuvu. Įsidūriau į adatą, įsmeigtą pagalvėlėn su dar bene penkiolika adatų, po ja gulėjo

senos replės, niekam nebetinkamos, bet vis dėlto paliktos. Net neišvyniotos šukos iš viešbučio Tibete gulėjo šalia dviejų kvepalų mėginių, šukomis aš nesišukuoju, kvepalais nesikvepinu. O pačiame stalčiaus gale pirštai apčiuopė daugybę degtukų dėžučių ir popierėlių iš restoranų bei viešbučių, tušinuką ir dukters prieš dvidešimt metų pakraigliotą raštelį: „Tu isimilėjai Rafaelį!“ ir jokių klijų.

Tikriausiai turėjau ištrenkti visą stalčiaus turinį į šiukšlyną. Atsikratyti pagaliau dėžučių. Išmesti? Padovanoti? Parduoti? Bet kitas žmogus turi tai rinkti... Ne, niekad nebuvau įsimylėjusi Rafaelio, bet tada mano dukra buvo labai pavydi.

Daiktai ima mus valdyti, nes mes nebegerbiame dvasių ir pamiršome, kad visi daiktai skleidžia energiją, sakyčiau, net kiekviename gyvena dvasia. Juo menkiau mes pažįstami su dvasiomis, juo daugiau mums reikia daiktų, kurie suptų ir teiktų tariamą saugumą.

Kai kada dvasios ieško mūsų artumos ir perima daiktų pavidalą. Išsiaiškink, kokie daiktai ir kodėl tave supa, tada sužinosi, ko tau trūksta ir kodėl. Kad susirastum savo gyvenimo pagrindą, esmę, būtina įžvelgti daiktų galią. Nebūtinai išsiskirti su tais daiktais, bet gal išmesti tuos, kurie mus valdo?

Kadangi taip sunku apsispręsti, ko mums nebereikia, prieš kiek laiko pasiryžau už kiekvieną naują daiktą mano bute, nesvarbu už ką – voką, afrikietiškus karolius ar apklotą, padovanoti, išmesti ar pasiūlyti sendaikčių parduotuvei turimą daiktą. Jei nusiperku

penkis vokus, išmetu penkis žurnalus, kurių prikrauta tualete pramogai. Jei nusiperku megztinį, nunešu labdarai senų drabužių paką. Jei atsikratau daugiau daiktų, negu jų įsikuria mano bute, laisvėju. Mano draugės iš Afrikos padeda atsikratyti daiktų. Puikios apeigos savo mėgstamus drabužius atiduoti mylimiems žmonėms. Kai kuriuos numylėtuosius akmenis aš paprasčiausiai vėl padedu kur nors lauke.

Turtas varo iš proto. Kuo daugiau prisikaupia pas tave mantos, tuo daugiau išeikvoji energijos permaldauti tuose daiktuose gyvenančioms dvasioms. Namai ir butai trokšta būti prižiūrimi, lankomi, gyvenami. Ir jei negauna ko nori, jie krečia šunybes, verčia juose būti, primena save būtinu remontu – kaip žmonės, kurie suserga, trokšdami dėmesio. Tas, kas turi turto, nori būti tikras, kad niekas neapvogs. O turto saugojimui žmogus gali iššvaistyti visą savo gyvybinę energiją. Dvasios mėgsta žaisti su žmonių baimėmis netekti.

APEIGOS

Esmė

Paimk kokį nors dailų peilį, gal kišeninį ar virtuvinį, ir aprėžk su juo ore ratą aplink save: peilis dabar simboliškai atskirs tave nuo visų tų daiktų, kurie tave supa, tau priklauso.

Atsisėsk tame tariamame rate ir balsiai pasakyk, kas esi ir kokių savybių turi, gerų, blogų, nevertindama. Nenagrinėdama surask savo asmens esmę.

Paskui pasakyk, kokią būseną dabar norėtum pasiekti. Nupasakok tą būseną ar savybę taip, lyg pasakotum draugei, kad kaip tik dabar esi tokios būsenos.

Pabaigai gali ištarti, kad myli save iš visų jėgų ir atleidi sau kuo nuoširdžiausiai už visas klaidas ir blogas savybes.

Ratą panaikinsi du kartus suplodama delnais.

Per vieną paskaitą smegenų tyrinėtojas atrėžė man klausimu: iš kur žinai, kad nesi smegenys maitinamojoje terpėje? Šis klausimas rodosi tokia pat nesąmonė kaip budistų teiginys, kad iš tikrųjų nieko nėra. Juk jaučiame mus supančius daiktus, gardžiuojamės valgiu, verkiame, juokiamės, rezgame pinkles ir t. t.

Pasišaipykime iš to smegenų tyrinėtojo klausimo. O jeigu jis nebūtų nesąmonė? Juk impulsus, tokius kaip meilė, laimė, alkis, sotumas, troškulys, rūpestis tikrai sužadina elektrodai, palytėdami atitinkamas smegenų ląsteles.

Ar kiekvienas jausmas valdytinas? Ar kiekvienas jausmas valdomas? Ir kodėl mes tokie kvaili ir leidžiamės valdomi? Argi troškimo turėti laibą liemenį neskatina visokios rūšies atvaizdai? Vyro, šeimos, namų ir akcijų trokštame ne dėl atitinkamos reklamos, straipsnių, televizijos laidų?

Ar yra esminis „juodos trumpos suknelės" poreikis?

Ar yra noras gulėti Maljorkos paplūdimyje?

Ar iš viso yra poreikis pailsėti per atostogas?

Ar yra motinos meilė?

Paprasčiausias poreikis nuolat keliauti?

Kadangi jau apie tai kalbame, ar yra meilė?

Ar yra koks nors jausmas, impulsas, paskata, pranokstanti dirginimą smegenyse?

Jei susiginčiju su moterimi, ar akstinas sudirbti ją žodžiais dėl visų visuomenės įkaltų prietarų ir niekšybių, kitados sugalvotų prieš moteris, yra natūralus, įprastas, išmoktas, lauktas?

Jei vyriškis mane žemina, įžeidinėja ir bjauriai elgiasi, ar yra akstinas jam atleisti? Vėl sugulti ir išaukštinti iki romantiško mylimojo, yra dresūra, laisvas sprendimas ar derinimasis prie visuomeninės tikrovės? O koks buvo pirmykštis refleksas? Kodėl jis nesužadinamas?

O gal mes visi gyvename savotiškoje tyrimo laboratorijoje, kur pakaitomis atliekami žmogaus ląstelių bandymai – poreikių patenkinimas ir nepatenkinimas, trukdymas ir leidimas, nusivylimas ir pripažinimas.

Kaip tu elgtumeisi, jei žinotum, kad esi dalis tyrimo projekto ir atliekami tavo elgsenos bandymai?

Ar kai kada nepajunti, kad gyvenimas kvailystė, lyg ir be jokios prasmės? Ir ką darai, jei tau dingteli tokia mintis? Kaip atsimoki už iš tavęs plėšiamą gyvybingumą? Ar manai, kad kai kada nerti į depresiją ir nebematyti jokios prasmės – tavo gyvenimo dalis? Kodėl tuo tiki?

Ar tau iš po kojų išslystų žemė, jeigu įsitikintum, kad visata yra beprasmybė? Ar tavo gyvenimo pateisinimui būtinas jausmas, jog viskas turi prasmę? Ir kaip šita prasmė juntama? Kokie tavo gyvenimo priedai čia nebetiktų? Kokios veiklos tikrai atsisakytum? Ar iš viso galima kalbėti apie gyvenimo prasmę, remiantis galimybėmis?

Ar tavo prasmė ne tai, kad pati ją lemi ir ja gyveni?

Ar ne pernelyg ilgai gaišai paisydama kitų nuomonės apie tave, kaip į tave žiūrima, ar esi vertinama, mylima? Koks čia pasitenkinimas, jei nuosavas tavo gyvenimas priklauso nuo kitų žmonių, kurie, beje, lygiai tokie pat nepatikimi, nepasitikį, tokie pat neišmanėliai kaip tu? Ar nebūtų prasmingiau pačiai tvarkytis su savo nuojautomis ir energijomis, duoti joms valią? Negali? O jeigu pasimokytumei?

Ar vis dar šitaip baimintumeisi kitų, jei žinotum, kad bemaž visi yra tokie pat netikri kaip tu, tiek pat nedaug žino apie pasaulį, visatą, gyvenimo ir mirties sąsajas, gyvybės atsiradimą? Netgi mokslininkai klaidžioja patamsiais, juk atsakymų nėra, yra tik didesnis įtaigumas, bet kad tai būtų tiesa, tai juk mitų sritis. Netgi fizikos dėsniai kinta ilgainiui, o matematika artėja prie mitų, itin plintant metafizikai.

Kai politikai, mokslininkai, atskirų sričių žinovai ką nors teigia, tai tik jų potyrių suma, ne iš tiesų visuotiniai įstatymai ar žinios. Viskas galioja iki to laiko, kol bus įrodyta atvirkščiai, tai tinka ir moksliniams tyrimams. Ar mąstytumei pati toliau, jei žinotum, kad ir mokslas tik perduoda jau žinomus faktus ir tiria tik tai, kur jau buvo atsidūręs su savo išvadomis?

Ar tyrinėtumei pati ir pakeistumei visą savo gyvenimą, jei žinotum, kad jis gal priklauso nuo tavo atradimų, nuo tavo pačios patirties?

Kodėl stabdai pati save žodžiais, kad esi nereikšminga, nedaug išmanai, o tavo mintys, raštai, kalbos ar svajonės niekam nieko nereiškia?

Kodėl leidiesi įspraudžiama į tas sąlygas, kurių net neužtikrina mokslas, pavyzdžiui, tokias: kai pasensiu, mano kūnas sugniuš, nusilpsiu, nuo senatvės nusidėvėsiu ir panašiai?

Kodėl svarbiausius klausimus duodi kitiems – psichologėms, patarėjoms ir pan., – ne sau?

Argi nesi verta, kad bent tam trumpam laikui, kurį leidi čia, pati atrastum save?

Kas tau pasakys, kaip tau sekasi, ko trūksta tau, ko tau reikia, jei ne tu pati? Kodėl neskiri tam laiko ir netyrinėji?

Jei mes būtume bandymo tyrimų laboratorijoje dalis, argi nenustebtų stebėtojai, jei mes imtume tirti jų tyrimus?

Iš kur kilo mintis, kad yra Dievas?

Ar Dievą už virvutės tampo dar kitas Dievas?

„Manau, šitas milžinas pasižiūrėjo į mane", – pasakė skruzdė draugei, kai per skruzdėlyną perlipo žmogus. „Mane siutina tavo ezoteriniai priepuoliai", – atrėžė jai draugė.

Kur nukrinta žodis, kai jis ištariamas?
Kur nuplaukia daina?
Kur dingsta elektroniniai laiškai ir internetinės žinios, kai visa tai išsiunčiama?
Kur išnyksta brokolių kvapas, lydėjęs mane iki buto durų?
O kas, jei nėra mirties?

Kodėl per vadinamąją mirtį mes susitapatiname su ląstelių irimu, o ne su nemirtinga perduodama kiekvienos ląstelės informacija, kuri net praėjus šimtmečiams po žmogaus mirties gali būti gaunama netgi iš pačių mažiausių žmogaus dalelių?

Kodėl susitapatiname su kūno irimu, kai susergame vėžiu, o ne su vėžio ląstelių nemarumu?

Kas atsitiktų, jei pasiimtume vėžio ląsteles kaip savo naująjį „aš" ir susilietume su jų nemirtingumu?

Kas atsitiktų mūsų kūnams, mūsų sielai, jeigu netikėtume mirtimi?

Jeigu nėra dualumo, kodėl gyvenimą ir mirtį laikome dviem nesutaikomomis priešingybėmis?

Kodėl kūnas nebūtinai miršta, jei jis prastai maitinamas, jei piktnaudžiaujama alkoholiu ir rūkalais? Ar sveikas kūnas irgi mitas?

Kaip maistas pakeičia mūsų mąstymą? Ar vegetarai aštresnio proto? Ar sveikesni tie žmonės, kurie sveikai gyvena?

Ar medicinos kišimasis (pjaustymas, operacija, kūno atvėrimas, adatos, injekcijos) tik sukelia rūpesčių, ir kas nutiktų, jei viso šito apskritai atsisakytume?

Kiek gydymų, operacijų, terapijų, vaistų išrašymų tik padeda jauniems gydytojams tapti tikrais specialistais ar tai yra vien farmacijos įmonių ir praktikuojančių gydytojų kreditų sąlygos?

Ar medicinos įsikišimas, kai leidžiami vaistai, skiepijama, pjaustoma, operuojama ir amputuojama, sukėlė daugiau problemų, nei ji galėjo išspręsti?

Kokiame rate sukiesi tu? Koks magnetinis laukas laiko tave šiame kelyje?

Kodėl sakome, kad gyvenimas trumpas, bet nesakome – gyvenimas trumpas ir neskausmingas?

Kas atsitiktų, jei tikrai į savo rankas pasiimtum atsakomybę už gyvenimą, pačios veiksmus ir neveiklumą?

APEIGOS

Paleidimas

Gali atlikti šias apeigas viena ar su draugėmis prie tvenkinio, upės, fontano ar net savo bute su dubeniu vandens.

Jei apeigose dalyvaujate kelios, sustokite ratu. Viduryje pasistatykite vandens dubenį. Pirmoji moteris įkalba į akmenį viską, ką ji nori paleisti, dubenyje nuplauna akmenį, perduoda jį moteriai iš kairės, ta irgi įkalba viską, ko nori atsikratyti, į akmenį, nuplauna jį ir toliau perduoda moteriai kairėje, ir taip toliau, kol akmuo apkeliaus ratu. Paskutinė padeda akmenį ant žemės.

Tada vėl pradeda pirmoji moteris, paima dubenį su vandeniu ir pasako, į ką pakeičia savo paleistąją jėgą. Ji perduoda dubenį moteriai iš dešinės, ta pasako, į ką pakeitė savo paleistą jėgą. Šįkart dubuo keliauja dešinėn, kol apeina visas moteris.

Jei apeigos atliekamos lauke, galite išpilti vandenį į upę ar tvenkinį. Bute juo galima palaistyti gėles.

Aš jaučiu, kad sukimasis kairėn išveda iš kasdieninės energijos, panardina į sielos ramybę ir linksmumą. Judesys dešinėn tave vėl sugrąžina į kasdieninę tikrovę.

Jei atlieki apeigas viena, paimk tą patį dubenį vandens ir akmenį, viską įkalbėk į akmenį, kas tau slegia širdį, paskui nuplauk akmenį vandenyje, truputį patarškink tarškyne ir padainuok. Paskui pasakyk, kuo turi virsti ši energija, ir išpilk vandenį, kaip aprašyta aukščiau.

Prisipažink: tu, kaip aš ir visos kitos šios planetos žmogiškos būtybės, esi saugoma nuo negalimybių. Kur nors nuklysta vaizduotė – pokšt! Neįmanoma! Galėčiau tapti dainininke! Neįmanoma. Juk nemoku dainuoti. Norėčiau bent kartelį apkeliauti pasaulį. Eik jau! Vaikai! Darbas! Lėktuvu! Cha cha cha, bandė jau kiti! Visiškai kitokie! Talentingi, genialūs! Argi jie tau visada nekišami kaip įrodymas absoliučių, netgi pačių absoliučiausių ribų! Jei anam nieko neišdegė, tai kaip gali pavykti tau, pilkai pelytei?! Negaliu su tuo taikstytis! Ir apsikvailinu, tada visi sako: matai, taip tau ir reikia.

Neskraidžiok padebesiais. Blaiviai mąstyk. Juk protas visuomet pasirengęs niekur nenuklysti. Iš pripratimo. Ir pasaulis pilnas žmonių, kurie nusimano geriau ir gali tau pasakyti, kas dera ir ko daryti nedera. Nepaisydamas to, kas tuo tarpu jau tapo įmanoma ir, tarkime, viduramžiais buvo laikoma burtais, protas tvirtina: gerai, internetas, belaidis telefonas, žmonės kosmose, taip tai taip, bet...

„Bet" – galingas žodelis. Bet kokios vaizduotės stabdys. Bet kokią, kad ir kuklią svajonę tavo šeima, kepėja, mokytojas, vyras, mokslininkas kaipmat gali suniekinti ir paaiškinti, kodėl ji negalima. Ir vardijant įrodymus kada nors išnyra tie mitiniai „visiškai kitokie", kurie mėgino ir kuriems nepavyko.

Net kasdienius nukrypimus protas kaipmat atskleidžia. Jei kas nors rūko, iškart prisimenama daugelis mirusiųjų nuo plaučių vėžio. Ir nė vienas nepasako: šita moteriškė nuo šešiolikos metų rūko kaip kaminas, o šiandien žvalutėlė švenčia savo septyniasdešimt penkerių metų jubiliejų. Nors tokių atvejų pasitaiko dažnai. Mačiau, kaip devyniasdešimt trejų metų fotografė Eva Kemlein rūkė cigaretę po cigaretės ir itin entuziastingai fotografavo žmones teatre. Taip pat esu mačiusi nuo plaučių vėžio mirštančių žmonių, niekuomet gyvenime nerūkiusių. Matau, kaip žmonės maitinasi nesveikai, netgi ryja, o patys yra sveikut sveikučiai. Matau žmones, kurie maitinasi sveikai ir miršta nuo ligų. Matau, kaip nusikaltėliai meluoja be jokio sąžinės graužimo ir šauniai leidžia gyvenimėlį, tuo tarpu sąžininguosius gyvenimas sugniuždo.

Kad ir kas atsitiktų, niekas nieko neįrodo. Bet mes atkakliai renčiame sienas, kurios turi mums užstoti pernelyg lakias svajones, kad nebūtume „per drąsios“, pernelyg drąsios. Kad visi suvaržymai yra išdava kruopštaus smulkmeniško darbo tų, kurių svajonės jau sužlugusios, viltys palaidotos, tik kai kada tokia abejonė sukirba vis labiau stabarėjančiam mūsų mąstymui.

Jei pamėginsi pakritikuoti nusišnekantį politiką, tave tikrai palaidos retoriškai nudailintų sakinių srautas. Juk apie politiką net nenutuoki. Nieko nenutuoki ir apie mokslą, taigi verčiau prikąsk liežuvį, kol neapsijuokei. Toji baimė apsikvailinti, apsijuokti! Ir kitų pasirengimas pašaipiai išsiviepti, nes gal jie jau mąstė apie

tai, ką sakai, bet dėl visa ko suvaldė liežuvį. Kaip dabar aišku, protingai elgėsi. Bent neapsijuokė.

Vyras rėkia žmonai. Tu nesikišk. Tam jis turi savų priežasčių. Tenai du asilai tyčiojasi iš užsieniečio. Nusuk akis šonan, ko sulauksi įsikišdamas, juk žinome! Argi kaip tik tu gali viską pakeisti!

Sunkiai susergi ir mėgini pasigydyti? Pamatysi, kas tau bus, jei nepasveiksi, tada visi apipils priekaištais: reikėjo kreiptis į gydytoją! Šiuolaikinio pasaulio mąstymas kur kas vienodesnis, nei vaizduojamės viduramžių mąstymą.

Jei anuomet Bažnyčia tvirtino, kad Žemė yra visatos centras ir skritulys, tai buvo dogma, su kuria anaiptol nesutiko gyvybingas protas. O dabar dogmos yra bendras išsilavinimas. Televizija išlygina mintis kaip dailius plokščius pavyzdžius. Paprastam vartotojui svajonės susijusios tik su laivais arba gatavai įrengtomis virtuvėmis ir kostiumuotais vyrais. Testosterono frakcija užsiėmusi technologijos naujovėmis, skaičiavimais ir karais, estrogenų kvaišos pasmerktos lopyti ligotą sistemą, gydyti, gelbėti, rūpintis, verkšlenti. Visi apsivertę darbais.

Pavyzdžiui, Urano ir Neptūno planetos nesilaikė mokslininkų nurodymų ir atsirado, nors vėlesni kompiuterių skaičiavimai negalėjo pagrįsti jų buvimo. Jeigu tai priklausytų nuo mokslo, šioms planetoms nebūtų leista egzistuoti.

Dualų viduramžių pasaulio vaizdą – čia pasaulis materialus, tenai religija – panaikino kibernetikos pa-

veikta samprata: čia pasaulis, o tenai impulsų pasaulis. Ar visa tai kitados jau buvo? Gal yra tiek pasaulių ir erdvių, kiek ir svajonių? Randasi kitokių būties lygių, bet mums rūpi tik vienas dalykas: viską atmesti, nes mums tai atrodo neįmanoma. Juk kol kas niekas to „neįrodė". Apskritai nėra jokios linijinės laiko ir įvykių tėkmės. Mes taip pratę, taigi kitaip neįsivaizduojame. Bet įpratimas anaiptol dar ne absoliuti tiesa.

Vis girdėti sakant: mane apgavo. Draugės tėvas gulėjo mirties patale ir grauždamasis, kad viską per vėlai suvokė, šaukė: iš manęs apgaule atėmė gyvenimą. Simona de Bovuar suprato, kad visuomenė, išauklėdama ją nuolankia moterimi, apgaudinėjo, nes netikėjo jos jėgomis, jos galimybėmis. Ji nelaukė, kol mirs, parašė knygą „Kita lytis", taip atverdama duris sau ir kitoms moterims. Visose vedybinėse lovose glūdi apgaulė kaip tvaikas, kaip bjaurus skonis burnoje moterų, kurios nujaučia, kad joms įpirštas klaidingas idealas, bet neturi jėgų susidaryti kitoniškam vaizdui.

Visas mūsų gyvenimas nužymėtas ne tiesų, o įtikinėjimų. Taigi pūslės uždegimą moteris susigriebia nuo vaikščiojimo basomis, o ne nuo lytinio akto. Nuo bučinių didėja galimybė pasigauti ligos sukėlėjų. Bet ar tai trukdo bučiuotis žmonėms, kai juodu pamilsta vienas kitą? Žmonės storėja nuo riebaus valgio, ne nuo liūdesio, nusivylimo, kurie skatina nesąmoningai persivalgyti. Užsienyje, ypač Pietų ar atogrąžų šalyse, didesnis pavojus sunkiai susirgti. O kad žmonės čia kaip musės krinta nuo širdies ir kraujotakos ligų, žūva avarijose,

niekas neima į galvą. Didieji mūsų laikų priešai yra virusai. O gal jie aplankė mus kaip draugai? Nesąmonė. Virusai mąsto? Vienintelės mąstančios būtybės Visatoje yra žmonės, juk tą žino kiekvienas vaikas! Nors kasdienė praktika ir šimtąkart paneigtų mūsų įsitikinimus: sunku išmušti iš galvos tai, kuo jau patikėjome.

Dypak Chopra savo knygoje „Unconditional Life" („Gyvenimas be išlygų") aprašo įsidėmėtiną bandymą. Buvo parinktos dvi atostogautojų, turinčių daugiau negu septyniasdešimt metų, grupės. Viena paprasčiausiai atostogavo kaime, o kita savotiška laiko mašina buvo sugrąžinta į šeštąjį dešimtmetį. Televizoriai rodė to meto programas, skaityti jie galėjo tik šeštojo dešimtmečio – savo jaunystės laikų – laikraščius ir knygas. Pakako savaitės, ir šie atostogautojai atjaunėjo. Jie tapo žvalesni, gyvybingesni, sustiprėjo fiziškai. Tos permainos liko ir po atostogų, ir dar kiek laiko po „sugrąžinimo". Jie patys nešėsi bagažą ir kratėsi vaikų globos.

Panašiai pasikeičia ir staiga pamilusios senos moterys. Regis, vėl viskas pasidaro įmanoma. Jos išsiveržia iš aplinkos rūpesčių, nebekreipia dėmesio į šeimos ir draugų abejones bei priekaištus. Mačiau, kaip roko muzikos koncerte šoko kelios moterys. Iš nugaros visos jos atrodė maždaug vienodo amžiaus, tik vėliau pamačiau, kad viena gerokai senesnė. Ji troško pasiklausyti muzikos, pašokti ir pamiršo programuotę: tu juk per sena. Apsijuoksi.

Priešingai iliustruotos žiniasklaidos tikėjimo dogmoms, sutapatinančioms „jauna" ir „geidžiama", iš

tikrųjų viską lemia gyvybingumas. Ar turėsiu nebegyventi, kai pasensiu? Kaip pyragas, kuris išsikelia tam tikroje formoje, mes irgi augame tam tikrose formose. Bet yra skirtumas: tai ne formos.

Kad pakeistume mąstymą, turime pakeisti savo kasdienius įpročius. Tik kai priimame naujoves, atkrinta sena, nebenaudinga. Kad išsiveržtume iš ribų, turime gal net apsijuokti, abejoti. Kaip tik todėl bemaž visuose senoviniuose papročiuose yra dievų ar dvasių, kurie viską daro klaidingai. Ypač Afrikos šalių tautelių tikėjimai knibžda būtybių, kurios skatina iš jų juoktis, kad vis atsinaujintų mąstymas.

Kai buvau jauna, niekuomet neidavau į šokius. Manęs tai tiesiog nedomino. Keliavau, trupučiuką užsiiminėjau revoliucija, plėtojau savo idėjas. Bendravau su gamta, kopiau į kalnus. Prieš kelerius metus užsimaniau galop išmokti stovėsenos ant galvos ir rankų, padidinti savo fizines galimybes, pašokti. Po ilgo santūraus gyvenimo tarpsnio tapau labai judri, taigi mano duktė net padarė tokią pastabą: „...anuomet, kai dar buvai sena..."

Chopra pasakoja apie bendradarbį, kuris daug rūkė ir kosėjo. Jis įkalbėjo, kad tas persišviestų plaučius, ir tikrai nuotraukoje buvo matyti auglys. Praėjo keletas savaičių po diagnozės, ir tas žmogus mirė. Choprai atsitiktinai į rankas pakliuvo jo rentgeno nuotrauka, daryta prieš penkerius metus. Ir joje buvo matyti auglys, tik niekas jo nepastebėjo. Tai kodėl tas žmogus dar gyveno penkerius metus ir mirė po to, kai jam buvo nustatyta neišgydoma liga?

Kodėl mes skubame pagrįsti įmanomus dalykus, o ne skatiname siekti neįmanomų? Kodėl kai kurie žmonės baiminasi tolimų skrydžių, o kiti ne? Ar vienus kankina suvokimas, kad vargina savo kūną pralenkdami laiką ar grįždami į jį atgal, tuo tarpu kiti paprasčiausiai net negalvoja apie šias laiko ribas?

APEIGOS

Pasišaukti sąjungininkų

Rengiantis šioms apeigoms labai svarbu, kad apmąstytumei, kokios tavo aplinkos moterys, menininkės ar mokslininkės, daro tau teigiamą įtaką ir teikia įkvėpimo, kokios žolės ar medžiagos tave išgydė ar sužavėjo, kokius mėgsti gyvūnus, kokie akmenys tau patinka, kurie iš jų tau regisi gydomieji ir panašiai. Taigi paaiškės, kad tavo gyvenimas nėra uždaras vakuumas, ne izoliuota atskira dalis, o sąjunga su kitais žmonėmis ar būtybėmis. Tik pirma išsiaiškink, kokios tos būtybės.

Tada nusibraižyk koordinačių žemėlapį, kur įrašyk šias temas:

Kokiu gyvūnu norėtumei atgimti?

Kokios žolės tau regisi gydomosios?

Kokius augalus galėtum įsivaizduoti kaip fėjų būstus, gal jau esi jas mačiusi?

Kokie akmenys tau gydomieji ar teikia ypatingos galios?

Kokias geografines ar bendro pobūdžio vietoves (pavyzdžiui, viršukalnes, šaltinius, miškus, dykumas

ir pan. – taigi tas vietoves, nenusakytas geografiškai) asmeniškai tu jauti kaip teikiančias jėgos, kur tu gali „pasikrauti"?

Kokie žmonės ar mitų veikėjai tave sustiprina?

Kokią medžiagą jauti kaip drabužį ar kaip stebuklingai stiprinančią tavo odą (tai gali būti molis, taip pat ir kašmyras)?

Koks tavo mėgstamiausias skaičius?

Koks maistas atrodo tau teikiąs jėgų?

Visi šie klausimai, žinoma, gali įkvėpti galybę atsakymų.

Jei atsakysi į juos visus, bent po vieną atsakymą į kiekvieną klausimą, gali per apeigas šauktis šių sąjungininkų. Sudėk ratą iš akmenų, kriauklių ar nubrėžk jį žemėje lazda, ar išberk grūdus, miltus ar pupeles taip, kad susidarytų ratas. Iš pradžių šauksiesi keturių elementų, o paskui savo sąjungininkų. Valandėlę pasėdėk rato viduryje ir stebėk, kas atsitiks, labai susikaupusi ir budri. Jei pajusi, jog tau gera, baik apeigas, padėkodama pasišauktiesiems ir vienoje vietoje išardydama ratą, atverdama jį.

Su klausimais ir atsakymais gali vis užsiiminėti iš naujo, nupiešti paveikslus, meistrauti skrynutes. Mane šie sąjungininkai lydi visą gyvenimą. Juo aiškiau tu suvoksi energijas, kurios tave palaiko, stiprina ir lydi, juo linksmesnis bus tavo gyvenimas.

Aš neisiu, jei nebus pertraukos, pasakė žmona vyrui, kai tas norėjo nusitempti ją į teatrą. Ir viena iš svarbesnių mokyklos pertvarkų tikriausiai buvo ta, kai po penkiasdešimt penkias minutes trukusios pamokos buvo padaryta penkių minučių pertrauka. Pertraukos būtinos ne tik kūno ir proto poilsiui, dėl jų nuodugniau įsisavini žinias, leidi susigulėti faktams. Miegodami mes išmokstame tai, ką išgirdome dieną. Žinių moteriai duoda miegas!

Niekaip nesuprantu, kodėl gamybiniame procese taip nevertinamos pertraukos, nes tas, kuris daro pertraukas, gerai pailsi, dirba rūpestingiau, kimba į darbą atgavęs jėgas ir labiau susikaupęs.

Pramonės įmonėms pertraukos veikiau trukdo, nei duoda pelną, todėl laikomos nereikalingomis. Štai kur kapitalizmo yda: jis iš esmės yra kvailystė. Gamybininkai trumparegiai, jie pamiršta, kad atkuriamoji energija gaminio kokybei gal svarbesnė nei gaminamoji energija.

Žinoma, tas darbininkų, tarnautojų ir gamybinių jėgų poilsio nepaisymas yra paniekos išraiška: kuriam galui žmogui reikia atgauti jėgas? Jis išsunkiamas, o kai tampa nebepajėgus, pakeičiamas kitu. Juk žmonių netrūksta.

You needed a break, pasakė man sesuo, gyvenanti Anglijoje, sužinojusi, kad patyriau avariją. *Break* – tai

lūžis ir pertrauka. Iš tikrųjų ši prievartinė pertrauka davė man kelis svarbius potyrius: aš anaiptol nesu nepakeičiama. Pasaulis sukasi toliau, net jei aš ir nebegaliu plėšytis iš paskutiniųjų. Jei kiek laiko netenki darbingumo, protas įgauna imlumo, vaizduotė lakumo. Pirma sugalvok, o paskui padaryk! Aš išmokau ramybės, atsipalaidavimo, nes tik tada, kai buvau sustabdyta, supratau, kaip malonu nieko neveikti ir kaip man šito reikėjo.

Joga kaip tik ir remiasi šiuo suvokimu. Įtampos ir atsipalaidavimo kaita sudaro išmoningą pusiausvyrą, kai kūnas gali pasimokyti iš proto. Perėjimas iš sudėtingų kūno padėčių į malonų atsipalaidavimą apskritai atskleidžia tai, ką daro raumenys. Lotoso poza nuramina stuburo ir smegenų skysčius, kaulai nė trupučiuko nebekruta. Iš šitos visiškos rimties kyla visi kiti judesiai, kūnas tarytum atsigauna.

Pertrauką, rimtį lemia ankstesnis judėjimas, veiksmas, aktyvumas, pasiekimas. Vien rimtis, nuolatinis nebudrumas kūną nualintų taip pat kaip nuolatinis aktyvumas ar įtampa. Tik kaitaliojantis ramybei ir judėjimui, tarp šių ribų, kurių niekuomet neįmanoma nusakyti tiksliai, nes tikro dualumo nėra, kūno visata sukuriama iš naujo, sukuriamas naujas pasaulis.

Palaukti – išgerti arbatos. Vargu ar yra išmintingesnis posakis. Palaukti, padaryti pertrauką, nieko neveikti. Netrypčioti, nesukti rato kaip žiurkėnui, nebruzdėti, nelakstyti ir nesiplėšyti. Nieko neveikti, nesistengti pasirodyti, nenorėti, nieko nesiekti, niekur nevažiuoti.

Nieko nepasitikti, nieko nesiųsti, neskambinti telefonu, nesiųsti faksu, neskaityti, nerašyti. Laukti.

Kokia stipri energija glūdi tame laukime, kokiu pavojingu laukimą laiko visos pramoninės tautos, gali suprasti iš to, kad laukimas, neveiklumas, abejingas atsitraukimas yra vertinamas kaip sistemos puolimas. Bet kaip savaime praeina bemaž aštuoniasdešimt procentų visų ligų, taip aštuoniasdešimt procentų visų sunkumų išsisprendžia tau nė piršto nepajudinant. Juo mažiau draskysies, juo aiškiau pamatysi tuos dvidešimt procentų, kur būtinas tavo įsikišimas.

Mąstyk apie stebuklingą principą:

PASIEKTI KUO DIDESNĮ POVEIKĮ EIKVOJANT KUO MAŽIAU JĖGŲ.

Kad galėtumei nuspręsti, ką tau veikti ir kaip tą padaryti geriausiai, būtina ramybė, laisvalaikis. Gal reikia statinės, bent virtualios, simboliškos statinės kaip Diogenui. Jeigu nepaleisi, neturėsi laisvos rankos. Jei pati organizuosi lenktynes ir raginsi bėgančiuosius, tau nebeliks laiko pagalvoti, kam apskritai reikia tų lenktynių.

Pertrauka. Palaukti – išgerti arbatos.

Arbatos gėrimas Azijos šalyse labai paplitęs meditavimo būdas, itin gerai nuteikianti atsipalaidavimo forma be jokių dogmatinių raginimų. Tas, kuris geria arbatą, ne tik suteikia kūnui pakankamai šilumos ir skysčio, o ir priima medžiagas, kurios sustiprina imuninę sistemą, širdį, inkstus ir kepenis. Jei mėgsti dogmatiškumą,

gali rinktis japonišką arbatos gėrimo ceremoniją. Bet gali ir paprasčiausiai sustoti, sustabdyti laiką, nuraminti kūno srautus ir mėgautis tuo, kad viskas teka.

Tu gausi puikią progą patyrinėti savo kūno savijautą.

Kokius kvapus užuodžia tavo nosis? Kas tau dvokia (jau seniai)? Kodėl neleidi sau dažniau sustiprinti sveikatos kvapais? Kodėl tu apsistojusi tenai, kur kvapai kliudo tavo kūno visovei?

Kaip tu valgai? Ar tau iš viso kas nors gardu? Ar paprasčiausiai susikemši valgį todėl, kad neturi pakankamai laiko? Ar savo skonio papiles retsykiais nustebini neragautu maistu? Šiaip ar taip, tai puiki galimybė sustiprinti kūno gynybai, paskatinti įprastines smegenų funkcijas ir įteigti naujų pojūčių.

Kas nudegina tau odą? Ar tai malonu? Nemalonu? Kaip tave lyti oras? Ar apskritai suteiki orui tokių progų? Duok jam naujų galimybių. Susirask gamtoje tokių vietų, kur būsi saugi, galėsi nusirengti ir vėl išmoksi naujai pajusti orą. Suteik odai pojūčių: minkštos žolės, akmenų, kurie perduos savo žinias tavo padams, įsimygs tau į nugarą. Pasitrink kūnu į medžio žievę.

Ką tu girdi? Kiek triukšmų turi nepaisyti ir atmesti, kad jie nevarytų tavęs iš proto? Susirask vietų, kur garsai tau patinka. Atsisėsk paupy ir pasiklausyk, kaip ji šniokščia ir teka. Įsiklausyk į triukšmo gožiamus tylius garsus. Pasiklausyk paukščių, kurie netgi mieste traukia savo giesmes.

Kokius vaizdus regi tavo akys? Įsižiūrėk į juos. Vis ieškok vietų, kur galėtumei palaimingai nustebinti savo akis.

Susitvarkyk savo butą taip, kad būtų dirginami ir toliau ugdomi visi pojūčiai. Susikurk nuosavą pasaulį, kuriame galėtum sužydėti.

APEIGOS

Pastatyti namų altorių

Savo kambary, bute, name, sode susirask vietą dvasinei erdvei. Gali pasistatyti altorėlį ar kokią skrynutę iš plytų arba paimti dėžę, bet gali tiesiog ant skepetos ar gražaus popieriaus sudėti daiktus, kurie yra tau „šventi", teikia dvasinių jėgų. Akmenys, kriauklės, stabų figūrėlės, žemė, smėlis, smilkalai, žvakės, vandens indas – vaizduotei ribų nėra. Namų altorius todėl yra toks puikus, kad gali atsisėsti priešais ir nieko neveikti. Nusiraminti ir sukaupti mintis ar leisti joms plaukti kaip debesims. Toks altorėlis pakeičia būsto atmosferą, išvaiko bet kokio pobūdžio nemalonias įtakas, net atgraso įsilaužėlius.

Kam reikia namų altoriaus? Argi jis ne katalikybės ar šiaip kitų monoteistinių ideologijų liekana? Aišku, kiekvienai dera spręsti pačiai. Man namų altorius tai dvasingumo pilna vieta kasdieniniam gyvenime, priminimas neapčiuopiamo, nenuspėjamo lygio, kartu teikianti didžiausio peno.

Melas gyvenime yra būtinas. Daugybė smulkių melų mums padeda nuolat palopyti ar vėl išausti sąžiningumo, draugiškumo, atidos, užuojautos, palankumo audinį. Be smulkių priverstinių melų mes nuolat įsiveltume į buitines pašnekas. Juk pagrindinės būties sąlygos yra kvėpuoti, gerti, valgyti, gyventi. Visa kita virtuali tikrovė: svajonės, norai, planai, įvykių apdorojimas, ilgesys. *It's all in the mind.* Tais melais mes lopome prakiurusį audinį. Anoks čia nusikaltimas – kol patys tą suvokiame.

Kokios mintys sukasi tavo galvoje?

Ką tenai įsileidai?

Kas užsiima svajonėmis tavo vaizduotėje?

Melas seka po tiesų: ar tu vergauji ideologinei sistemai, žmogui? Ar kas nors tiek pripūtė tau savo teorijų, kad net daugiau nebesakai „aš“?

Juo griežtesni nurodymai, juo pasiutesni melai. Juo didesnis spaudimas, juo energingesni bandymai išsisukti meluojant. Žinoma, didžiausias šios sistemos, kurioje visi kapanojamės, genialumas yra tai, kad pateikiamas melų audinys su gyvensena, atseit meluoti esą nedora, nusikalstama. Kas tada gali būti linksmas, ramiai miegoti ir nesivaržydamas siausti?

Ar tu mėgini maitintis tuo, ko nesuvirškino kiti? Gal todėl, kad pristigai tikro maisto? Ką turiu galvoje? Kada

lioveisi svajoti gyvenime ir įgyvendinti savo svajones? Ir kiek dabar eikvoji energijos, kad ryškioje šviesoje išvydusi savo stulbinamai menką gyvenimo apystatą įsikalbėtum, jog gyvenimas puikus?

Per visus tuos mokslininkų bandymus su gyvūnais neatsiranda nė vienos žiurkės, pelės ar beždžionės, kurios įtikinėtų save, kad tie bandymai puikūs. Gyvūnai kenčia ir neslepia kančios, regis, vien tiktai žmonės geba tapti kankiniais ir apsimetinėti, jog ši padėtis apskritai išsvajota. Melas vypso.

Melas, kuris atima iš mūsų daugiausia gyvybinių jėgų, susijęs su lytiniu potraukiu, jausmingumu ir gyva erotine energija.

Aš patenkinta.

Man nusispjaut į seksą. Juk man gerai. Kitiems kur kas blogiau.

Kalbos apie lytinį pasitenkinimą mane siutina, juk lytinis gyvenimas toli gražu ne viskas.

Man nereikia jokių lytinių santykių, mane patenkina darbas.

Ilgai tęsėsi tas procesas: mus tiek gludino, kol atitikome apgailėtinus mūsų kultūrinių duotybių įvaizdžius. Kas nėra sakęs ar girdėjęs: ką gi, juk turėjome prisitaikyti. Visko neįmanoma gauti. Privalėjau paklusti.

O kaip paklūsti tu? Griebdamasi melo. Mat nepaklusti ir nemeluoti – vadinasi, bene dvidešimt kartų per dieną ginti savo tiesą nuo vis stiprėjančių puolimų. Juk bet kas kada nors pasiduos, argi ne?

Kiekvieną kultūrą jos puoselėtojai perduoda kitoms kartoms, o augančios kartos iš teisybės užsiėmusios tiktai tuo, kad vykdo tas duotybes, priešinasi joms, ginčijasi, tampa nusikaltėliais arba nuleidžia rankas. Ir visų šitų trinčių smegenų plovimo kultūroje varomoji jėga yra saviapgaulė.

Kai tik aptinku savyje jėgas, troškimus, nuojautas, žinias, kurios nesutampa su mano kultūrinės duotybės teiginiais, mane ištinka smūgis. Galiu maištauti ir nuolat grumtis su savo visuomenės/ekonomikos/politikos saugotojais, bet ilgai to neištvers joks žmogus.

Taigi pradedu pamažėle prisitaikydama gludinti pati save: iš teisybės, ir taip visai neblogai. Juk mano padėtis dar išskirtinė, palyginti su kitų moterų. Reikia prisitaikyti, antraip visuomenė suirs ir t. t. Jau kuopiu kamerą, kur vėliau sėsiu laisva valia?

Pirmykščiam pasauliui nebūtų buvę didžiulės bėdos meluoti kitiems, bet savo erdvėje palikti prieštaravimus ir nepakenčiamus dalykus – turint galvoje, jog yra galimybė viską suderinti. Bet šiandien šios galimybės nebėra daugeliui kasdieninių dalykų. Jei dvidešimt metų gyvenu su vyru, nutuokdama, kad jis mane išnaudoja, ir nesugebu išsiskirti, tai imu meluoti pati sau, nes antraip pražūsiu ir prarasiu savigarbos likučius. Tada sakau: iš teisybės, mudu neblogai sutariame. Didelės meilės nebėr, bet juk gerbiame vienas kitą.

Kasdien kartojamas šis sakinys gal net gautų šiokio tokio įtikinamumo. Žinoma, tiktai niekas nėra toks kvailas, kad pats patikėtų tokiu akivaizdžiu savo melu.

Todėl sistemoje atsiranda mazgų. Jautrių vietų, kurių nevalia lytėti. Juo daugiau melo, juo daugiau išsisukinėjimo. Netrukus atsiranda ištisinis žemėlapis tų vietų, kur nebegalima važiuoti. Gyvybinę energiją suryja didelė vengimo strategijų dalis. O kadangi ši stebuklinga energija iššvaistoma, ji nebeatsiranda. Šaltinis išsenka.

Neatsitiktinai tokie dalykai moterims nutinka per menopauzę. Šie metai moteriai yra tiesos radimo laikotarpis. Negerovės vėl ištraukiamos į dienos šviesą ir ryškiai apšviečiamos. Gyvenimo melai negailestingai sudraskomi – neretai per psichiatriją. Bet dažnai nebelieka jėgų sugriauti melo pastatui, nes nepakanka drąsos naujai pradžiai.

Ne žmogaus „sukultūrintame“ pasaulyje, neapibūdinamame lygyje, magiškam audiny melų nėra. Kai tu pasiduodi šiai didžiulei laisvai plūstančiai energijai, iš kurios gali pasidaryti ir pasišaukti bet ką, esi nuoga. Nėra masto, kokia tu privalai būti graži, kokia šauni. Niekas o niekas nesidomi tavo pasiekimais ir kaip daug tu dirbi. Tu patenki į šią erdvę, ir, jeigu pasiseka, atrandi ją ne mirdama. Nukrenta visi sunkūs melo svoriai. Nebelieka jokios priežasties meluoti, nes niekas nesidomi tiesomis nei jų reikalauja. O tiesa priklauso nuo mūsų žinojimo. Tiesa ir melas išmatuojami tik tada, kai jie lyginami. Kai kuriems žmonėms melas tai, ko jie nežino. Daugumai tiesa tik tai, ką jie pernelyg gerai žino.

Kai susilieti su energetiniu lauku, kur nesvarbu, ar tu „pasigavai vieną“, ar „esi gerai ištekėjusi“, ar tau sekasi ir daug uždirbi, kur svarbiausia išlaikyti nuosavą

susikaupimą ir nuoširdžiai stebėti tai, kas neįtikima, negirdėta, neįmanoma, susidursi su savo gyvenimiškųjų melų beprasmybe. Negerai, jei ši tiesos akimirka bus ir tavo mirties akimirka. Mat tada visas tavo gyvenimas pasirodys buvęs beprasmiškas, iššvaistytas tuščiai, šis suvokimas bus skausmingas. Daugelis žmonių, kuriems mirštant nušvinta šviesa, nirtulingai ir beviltiškai kovoja su mirtimi, nes jie iš tiesų taip ir negyveno. Nes dabar jie jau žino, kokie nereikšmingi visi tie melai, koks beprasmiškas taikymasis prie žmonių, kurie iš tiesų niekad neturėjo jiems jokios valdžios.

APEIGOS

Kulto vieta mieste

Mieste arba kaime, kur gyveni, sukrauk akmenų krūvą, kuri šauks, linksmins ir užims dvasias. Kaskart, kai eisi pro pasirinktąją vietą, padėk dar vieną akmenį, kaip Tibete ar kitose kalnų vietovėse kraunami akmenys dievams.

Kadangi vis pridėsi po akmenį, savaime prisiminsi tą lygį, kur nieko neplanuojama, kur laisvai plūsta visos energijos. Ilgainiui ta akmenų krūva išaugs. Gali padėti tenai kriauklių ar paveikslų ir padaryti savotišką viešą skrynią, kaip, pavyzdžiui, daroma Indijoje. Panašiai kaip per apeigas sankryžoje, šita gatvės skrynia sukurs šilumos lauką, kur vis galėsi pasikrauti energijos ir linksmumo.

Nebebuvo miestų, nebebuvo vyriausybių, sako skambus vyro balsas filmo „Laiškanešys" treileryje, ir aš galvoju: tai kodėl vis dar tebėra Kevinas Kostneris? Ateities vaizdas fantastiniuose filmuose keistai aptekęs skrudėsiais kaip sena viryklė. Pavyzdžiui, kad ir ateiviai, mėgstami kiekviename kino filme apie ateitį. Jie keliauja nepraktiškuose dubenyse, daugiau ar mažiau panašūs į mus, gal turi nebent keletu gumbų ar ragų daugiau nei Vidurio Europos *homo computerensis*, kuris tik ir laukia, kol jo kojukės susitrauks ir pirštų galai išplatės nuo kaukšėjimo per klavišus, bet tada ateities vizijų kūrėjų vaizduotė išsenka.

Pavyzdžiui, „Rūšies" režisierius po nepriekaištingo grožio moters (aišku, geltonplaukės!) apvalkalu paslepia klaikų, iššiepusį dantis siaubūną, kuris nesusiranda patrauklesnio užsiėmimo, kaip ryti žmones su visais drabužiais ir mobilius telefonus. Šis kino filmas atrodo veikiau kaip lytinio iškrypėlio psichoterapinio seanso iliustracija ar nufilmuota viduramžių raganų medžiotojų siaubo vizija.

Žinoma, kai kada laukdama stotelėse sugaunu save begalvojančią, jog norėčiau kur nors pamatyti tokią moterį, tai nuostabiai pagyvintų kasdienybę. Veltui. Jos geltonplaukės, jos gražuolės, kurios tenai laukia, bet neprataria net „šūdas". Nebent: gal žinote, kelinta va-

landa? Taip, visada žinau, net be laikrodžio. Užtat ateivės ir tos paslaptingos būtybės iš mokslinės fantastikos filmų dažnai segi įsidėmėtiniausius laikrodžius. O ar joms nereikėtų nežemiškos laiko nuojautos? Ar gal turėtų būti prijungtos prie pulsarų, apie kuriuos mano fizikos mokytojas gimnazijoje pasakė: „Jeigu iš viso yra nežemiškas protas, tai jį galima įsivaizduoti tik susietą su pulsarais, kurie būtų pastatyti kur nors netoli erdvėje ir tolygiai apšviestų Žemę savo energija."

Vėlu, bet dar ne per vėlu – nors jau ir esame visiškai valdomi, galime tikėtis, kad kas nors išgelbės mus iš bukos zombių kasdienybės.

Puikiame vaidybiniame kino filme „Matrica" mums primenama, kaip lengva sufalsifikuoti tikrovę ir kaip pro nereginčias mūsų akis pratempiama folija. Kad vėlgi moteris turi išgelbėti besiplėšantį vyrą (aišku, dailųjį Keanu Rivsą), kuris dar ir laiko save Kiberjėzum, man atrodo kvaila. Įdomu, jog kaip tik apie tą žmonijos dalį, aktyviai prisidėjusią prie pasaulio griovimo, vis kuriamos gelbėjimo baladės. Juk būtų galima sustabdyti griovimą, bet šitai būtų ne taip įdomu ir patrauklu akivaizdžiai vis besiskundžiančioms ekologija motinoms su nykščius čiulpiančiais kūdikiais arba idealistams, kurie valo nuo naftos sulipusių paukščių plunksnas – ir jie nenuvilios taip pageidaujamos penkiolikos–dvidešimt penkerių metų žiūrovų grupės nuo žaidimų.

„Jie keliauja į praeitį, kad apsaugotų ateitį, bet jiems yra tik septynios dienos laiko", – vis garsėja balsas. Žinome tą ateitį: sprogimai, koviniai garsai, nei iš šio, nei

iš to dangoraižiai griūva ant silikonines krūtis atstačiusių moterų, kurios dar spėja papūtusios lūputes prisiekti meilę. Vyrai su karine rusų mafijos namų vaistinėle kontroliuoja gatves be paliovos pliekdami ugnimi.

Tai tokia ateitis? Argi čia ne pralenkta dabartis? Argi nėra ateities, kur tokiems dalykams nebūtų eikvojami šaudmenys?

Ar ateity bus konservų skardinių? Muzikinių vaizdajuosčių? Pieštukų?

Mėsos? Taip, atsako Emi, nes jos vyras mėsininkas, iš mėsos klesti jos užeiga „Stiklinis kampas". Ne, sako Judita, vegetarė, kuri kaip tik laikosi griežtos dietos be baltymų.

Ar bus kavos automatų? Zomšos langų blizginimui? Aukštakulnių batelių? Man tai nerūpi, yra jogos arbatos ir špinatų su lydytu ožkų sūriu. Jau regiu save svajojančią ant gultų, pritaikytų kiekvienam kūno kauleliui, o tarpgalaktinės ar antigalaktinės būtybės pasakoja man deramus visai pasaulio politikai sąmojus, kurių nesuprantu, nes dar neturiu receptorių jiems priimti...

Iš pradžių „X failai" buvo sumanytas kaip protingas filmas, pavyzdžiui, ta serija su kompiuterių valdoma laboratorija, kuri ėmėsi naikinti joje dirbančius žmones. Mielai būčiau svarsčiusi, kas bus toliau, bet tada pasirodė kanalizacijų žmonės-kirminai ir traukiniai su gydytojais Frankenšteinais, fe. Tačiau vėliau vienas cirko artistas sako Foksui Malderiui, mūsajam FTB agentui: „Mačiau ateities siaubą, jis atrodė kaip jūs." Kas yra matęs Deividą Duchovnį, žino, kokie genialūs tie žodžiai.

Kaip iš viso buvo nueita taip toli, kad savo didvyriais ėmėme laikyti FTB agentus?

Vargu ar mokslininkai rašo tokių filmų scenarijus. Bet tada būtų įdomu, nes gal mums būtų parodytos visiškai kitokios ateities perspektyvos, pavyzdžiui, ateiviai, susidedą vien iš energijos ir įsikurią žmonių smegenyse. Juk būtų tikroviška, nors ir kraupoka. Elementariųjų dalelių tyrinėtojas Šmitas iš Zarbriukeno universiteto kaip tik eksperimentuoja keisdamas šias dalelytes ir sako, jei jam pavyks, tada vieną daiktą būtų galima paversti kitu, nes šitos pačios mažiausios dalelytės paveikia medžiagos sandarą.

Tokia ateities vizija aptinkama jau pasakose ir mituose, šimtmečių šimtmečius alchemikai užsiiminėjo (manau, veltui) šitokio pobūdžio keitimu, juk cinoberio formulė, teigiama, yra tik pakeista aukso formulė. O jeigu tai pavyktų – tada poršė taptų žuvų filė?

Manau, kad mano bute toji dalelyčių technologija jau puikiai veikia – daiktai taip dažnai išnyksta ir vėl atsiranda, kad netgi nebelinksma.

Man nuobodūs filmai apie ateitį, kur vyrai vis dar tebesigainioja moteris, nesugebėdami persimesti su jomis bent keliais protingais žodžiais, o veiksmas vis sukasi apie tai, kad vienas yra viršininkas, gerieji laimi, bet tai jokia ateitis. Tai dorovinis pamokymas, pridumblijęs labiau nei mano seno klozeto nutekamasis vamzdis.

Kad ir miestų vaizdas. Daugelyje kino filmų – „Nepriklausomybės diena“, „Rūstybės diena“, „Ašmenys“ ir

t. t. – rodo baisybes iš purvo ir griuvėsių. Aš susidarau įspūdį, kad po dvidešimties metų miestai bus taip pertvarkyti, jog netgi nebeliks šiukšlių konteinerių, perpildytų šiukšlių. Gal visur bus pristatinėta tų praktiškų betoninių kubų, nes juk niekam neatrodo šaunus mano pasiūlymas krauti atliekas į permatomas organinio stiklo talpas, nes šiukšlės juk tikrasis civilizacijos mastas!

Architektai bus pakeitę paskutinę kinivarpų išvarpytą medinę trobelę neperšaunamo stiklo namu. Šikšnosparniams, kirmėlėms ir raganoms bus labai sunku rasti pelkių žaidimams. Tačiau tai jokia kliūtis gudruolėms kompiuterininkėms, kurių vis daugėja ir kurios vis labiau įsipainioja į šiuos tinklus!

Stenlio Kubriko kino filmas „2001“, kur rodoma Visatos laiko permainos, žmogaus mąstymo nerangumas, nepajudinamas moterų paslaugumas arba kompiuterio priklausomybė nuo jo programuotojo proto, taip genialiai sumaišo „Vienos valsą“, Rudžio Gernreicho madas, ankstyvųjų amžių istorinius tyrinėjimus ir tarpgalaktines mįsles, kad knietėte knieti sušukti mokslinės fantastikos filmų kūrėjams: verčiau nekurkite, jei jūsų filmas nebus geresnis už „2001“ arba „Soliarį“.

Mat man vienintelis ir pats geriausias mokslinės fantastikos filmas vis tiek yra Tarkovskio „Soliaris“, sukurtas pagal Stanislavo Lemo romaną, apie protingą jūrą Visatoje, kuri leidžia mums susikurti savo vaizdinių ir troškimų pasaulį, kad ir kokie tie norai kraupūs, nemalonūs ar skausmingi. Tenai vis dėlto bent kiek mąstoma, galvojama ir svajojama.

Filme „Vyrai juodais drabužiais“, tiesa, mąstymams vietos nedaug, bet šitas bjauriai komiškas filmas, paleistas keliautojams į kosmosą, tikrai paskatintų protinguosius ateivius aplankyti Žemę ir kiną, tada būtų galima naktiniame seanse dar parodyti Kurosavos filmą „Septyni samurajai“ arba „Vienos moters fantazijos“. Neblogai būtų ir „Marsas atakuoja“, tai tikrai nuostabus ir itin sąmojingas pasityčiojimas iš žmonių tikėjimo ateitimi, romantiškumu, valdžios reikalavimais, triuškinančia prieštvanine jėga, lyg ir viską dar aprėpiančia. Pagarba švelniam jaunuoliui, pagarba senai moteriai. Bet ar tikrai vėl reikia prezidentų?

Įdomu, kad nė vienas mokslinės fantastikos kino filmas, nė viena knyga apie ateitį nenuspėjo interneto, joks išsiblaškėlis, joks svajotojas, jokia kūrėja nesugebėjo jo įsivaizduoti. Visi įsivaizdavo tiktai klonus. Vienas iš žaismingiausių filmų apie būtybę, sukurtą genų modifikacija ir operacijomis, buvo aštuntojo dešimtmečio „O, laimės kūdiki!“, kai veikėjas patenka į slaptą kliniką Škotijoje ir susipažįsta, netgi susigiminiuoja su kiaulės galva.

Dabar jau ir aš žinau, kaip savaime susitvarkys per didelis Žemės gyventojų skaičiaus augimas ir iškrypėliški žmonių bandymai: bus klonuojama tiek, kol nė vienas žmogus nebeprisimins, kaip padaromas vaikas, nors dar ir būtų tam pajėgus. Seksas ir šiaip yra pernelyg pavojingas, tad jis gyvuos tik internete, su moterimis, kurios ne nuolat verkia, serga mėnesinėmis, prakaituoja ar nori pasišnekėti apie santykius. Ideali

moteris tada būtų tokia kaip Lara Kroft. Kai fizinis ir lytinis pasitenkinimas nugrims į mitų ir pasakų karaliją – grandinė nutrūks. Laboratorijose užšaldomos naujos kartos. Ką gi, o tada mes, moterys, pramogaudamos vėl galėtume iškapstyti mūsų senąjį genetinį mokslą. Partenogenezę...

APEIGOS

Vaizduotis ateitį

Atsigulk kur nors bute, savo name ar kokioje saugioje vietoje lauke aukštielninka ir atsipalaiduok, ištiestas kojas nukreipk išorėn, atpalaiduok visus kūno raumenis, galų gale net ir veido. Ypač įsitempę yra kramtomieji raumenys, todėl labai svarbu, kad būtų atpalaiduotas žandikaulis. Jausk visas tas vietas, kuriomis esi prisispaudusi prie žemės, ir pamėgink sąmoningai stebėti tave laikančios žemės jėgą. Įsivaizduok, kad toji jėga srūva į tavo kūną, tave gydo, atšviežina ir sustiprina.

O tada įsivaizduok kokį nors vaikystės nutikimą, kai buvai linksma, laiminga ir juokeisi. Stebėk tą nutikimą ir išsirink vieną vaizdą. Tą vaizdą tariamai nufotografuok. Atidžiai įsižiūrėk į nuotrauką ir įsivaizduok, jog pasistatysi kur nors bute, kad galėtumei dažnai matyti.

Išmesk šį vaizdą iš galvos ir dabar įsivaizduok ką nors iš ateities. Nesijausk pernelyg rimta ir sukaustyta. Tai žaidimas. Tu inscenizuoji savo galimą ateitį kaip fil-

mą. Pamėgink įsivaizduoti pati save scenoje, kurią nori sukurti. Pasirink vieną vaizdą ir taip pat įsivaizduok jį nufotografuojanti. Pasistatyk šią tariamą nuotrauką šalia anos.

Kai kada dieną pamėgink pasižiūrėti į tas abi įsivaizduojamas nuotraukas.

Kai rašiau šį skyrių, pasižymėjau sąvokas, simbolizuojančias abejotinomis laikomas vertybes: „laisvė“, „kūrybingas“ ar „atnaujintas“. Paskui rašiau kitą skyrių ir perskaičiusi jo pavadinimą su tomis visomis sąvokomis pastebėjau, kad dukart parašytas žodis „pavyzdys“. Žinojau, kad šio žodžio nerašiau. Žaidimų erdvė, geismas, magija, savivalė, pasipriešinimas – taip. Tiktai ne „pavyzdys“, juo labiau dukart. Sugaišau naktį ir pusę dienos, kol supratau, jog tai kompiuterio darbas. Tikriausiai įsibrovė virusas.

Patikrinau visus kitus tekstus, nes spėjau, jog tai tas naujos kartos virusas, kuris per savaitę pakeičia tekste du žodžius ar du skaičius, taigi nė nepastebi, kaip sumaišomas turinys ir vertybės, jos sudarkomos, tampa beprasmiškos. Ir staiga kompiuteris man pasirodė esąs genialus, kaip tik skyriuje „Senos naujos vertybės“ įterpdamas žodį „pavyzdys“. Be impulsų, 0 ir 1, jis juk nuolat teikia pavyzdį, kompiuteriui tikrai įsidėmėtiną!

Galvojau apie apibūdinimą „Nemokamas pavyzdys“ papigintai pašto siuntai. Galvojau, kaip rankdarbių mokytoja pradinėje mokykloje pabarė mane žodžiais „Pavyzdy tu“, kad ir ką tai būtų reiškę – toks jos keiksmažodis.

O paskui man toptelėjo, kad pavyzdys juk tikra vertybė. Mes gyvename pagal duotus pavyzdžius, mes kuriame vis tą patį pavyzdį, įsimylime pagal pavyzdį,

protu sekame neregimais pavyzdžiais. Ir staiga tasai savarankiškas kompiuterio įrašas nurodė man kryptį. Priminė, kad pavyzdžiai, gyvenimo pavyzdžiai, elgesio pavyzdžiai perduoda ar toliau kuria vertybes, nors mes nebeprisidedame nė pirštu.

Kas yra atnaujinimas? Ar tikrai energija, kurią nusako aukštoji technologija? Kaip gali būti atnaujinama tokia pramonės šaka? Ką gali atnaujinti kompiuterių pardavėjas? Juk atnaujinimas taip pat ne įmonės sandara, kada darbuotojai patys nustato savo darbo laiką. Ir taip tęsiasi šimtmečius.

Tai, ką mes šiais laikais vadiname nedarbu (dieną pragyventi be darbo), anksčiau buvo paprasčiausias gyvenimas. Gamybinis pasaulis vis sparčiau įsisuka į tariamai neišvengiamą poreikį vis daugiau gaminti, daugiau pasipelnyti, daugiau sukurti. Čia joks atnaujinimas. Tik su ta smagia žinia, kad nėra jokių atnaujinimų, nes viskas jau sugalvota, aptarta ir pragyventa, žinoma, pramonė negali susitaikyti. Juo labiau kad žodis „inovacija“ – atnaujinimas – pernelyg gražus. Gudrus ir visiškai nieko nereiškiąs.

Nieko nebereiškia ir žodis „laisvė“, kad ir kaip skaudu būtų. Tai, kas kitados simbolizavo drąsias svajas, pašėlusius troškimus ir taurius žygius, dabar tiktai plastikinės kortelės ar paketo, partijos melo ar išpūstos drabužių firmos reklamos iliustracija. Tas, kas pasakys man žodį „laisvė“, tegu tikisi kandžios pašaipos. Jau ir šiaip laisvė labai trapi sąvoka, juk turime nuolat kvėpuoti, gerti ir valgyti, kad apskritai galėtume ištarti šį žodį.

O kas šiandien nekūrybingas? Nuo banko tarnautojo iki audinių dizainerio – visi tikri kūrėjai. Iš teisybės, juokinga, jog vis dėlto pasaulis atrodo taip vienodai ir nykiai. Kad ir kokie kūrybingi tie genų tyrinėtojai, jie nesugalvoja nieko kita, tiktai klonuoti žmones ir panaikinti jų ypatumus. Jau dabar visų dantys vienodai sutvarkyti, drabužiai vienodų firmų. Ir kūrybiškumas būtų vėl leisti tai, kas trukdo, kas yra netobula.

O dėl meilės? Dabar girdžiu šį žodį dažniau, jis vėl ateina į madą ir nuo jausmų naminiam gyvūnui iki *BMW Coupe* nusako viską, kas tik įmanoma. Iš teisybės, meilė daugiausia yra troškimas galų gale būti pastebėtam. Šią būsena sunku apibūdinti vienu žodžiu, nes jame susilieja visiška palaima su sąmoju, gelme, suvokimu ir didžiausiu fiziniu malonumu. Ir iš niekur jo nepaimsi. Pradėti reikia tau pačiai. Susikursi padėtį, kai pripažinsi pati save, su visomis klaidomis ir nelygumais, su visais pakraščiais ir kampais. Kai aš atsivėriau meilei, suvokiau, kad kelio tenai nėra. Negalėjau jo ieškoti, nes jis visąlaik tenai buvo. Man prireikė kitokio matymo. Ir jis prasidėjo nuo burtažodžių:

Aš iš tikrųjų atleidžiu sau viską.

APEIGOS

Vienijamieji žaidimai su žodžiais

Kad suvoktumei kalbos reikšmę ir ištartų žodžių galią, gali pažaisti su žodžiais, kuriuos įtrauksi į savo gyvenimą, naujai apibūdinsi, suprasi ir ištirsi. Pavyzdžiui,

kiekvienai dienai gali pasirinkti atskirą žodį. Visą dieną vaikščiosi tik su tuo žodžiu, bandydama išsiaiškinti, kaip kiti jį supranta ar su kuo jis derinamas. Kiekviena diena duos naują žodį. Tas žodis galėtų būti ir vaizdas, kai kada galėtum žodį paversti regima kokios nors tavo gyvenimo dalies būsena.

Kitas gražus žaidimas yra rašyti žodžių piramidę. Tau reikia didelio lapo, viršuje pradėk nuo sąvokos, kurią kaip tik tyrinėji, tarkime: APEIGOS, žemiau parašyk dvi naujas sąvokas, pasakysiu dabar: RATAS ir ŠOKIS, tada po žodžiu „ratas" vėl parašyk dvi sąvokas ir po „šokis" taip pat dvi, kol piramidė apačioje išplatės ir nebeliks vietos. Dabar turi dailų vaizdą, kurį tau įkvepia žodis „apeigos". Gali siekti dar toliau ir iš kurių nors žodžių, kuriuos aklai paimi iš piramidės, sudaryti sakinį. Tau tereikės tiktai pagalbinių žodžių, kad būtų įmanomas sakinys, ir pavartoti kuo daugiau žodžių iš piramidės. Ir šis žaidimas tau leidžia giliai pažvelgti, kaip svajoja tavo siela, tavo protas.

Arba parašyk žodį lapelyje, nusakantį tavo geidžiamą būseną. Nešiokis šį lapelį, kol jis susitrins. Ta būsena paslaptingai įsismelks į tave ir tikriausiai išsipildys.

„Nepuoselėk tuščių vilčių!" – pasakė moteris savo draugei, kai abi ėjo pro mane. Nuo to laiko mane lydi šis šūksnis. Tai galingiausia formulė, visam laikui sumenkinti ir sunaikinti svajones, troškimus, norus. Kas norėtų puoselėti viltis veltui? Svajoti galima, saikingai. Bet tuščiai viltis! Tada gana greit atsiveria psichiatrijos ligoninių durys: nenusikrato liguistų vilčių! Įdomu, kad psichiatrijos ligoninių durys neatsiveria liguistam pasipūtimui, liguistam tikėjimui pažanga, darbdavių išnaudojimui, senų auklėjimo būdų paisymui, kai baudžiama fiziškai! Arba biržų spekuliantams...

Vieną rytą pabudau žinodama: aš esu iš kitos planetos. Čia esu svetima. Man netinka visa tai, ką vertina šis pasaulis: uždirbti pinigų (norėčiau gyventi be jokių rūpesčių, man pinigai nieko nereiškia), įsikalti žinių (norėčiau svajodama ir šokdama sužinoti daugiau, pamėginti ir žaidimais įsigyti žinių), palaikyti visuomeninius ryšius su žmonėmis, su kuriais iš viso nenori turėti nieko bendra, bet kurių tau reikia darbui (norėčiau suartėti su žmonėmis, kurie mane traukia, ir paskui vėl išsiskirti, būti laisva, pasikeisti ir vėl sugrįžti, nelygu, kokie užplūsta energijos srautai), suardyti ryšius, nes pasaulis padalytas į poras kaip dešrelės (norėčiau poruotis ir vėl likti viena).

Iš pat pradžių žiūrėjau į pasaulį svetimosios akimis: gyventi ir vergauti darbui? Tarnauti kitiems? Žavėtis ir garbstyti vienetus, išnaudoti daugelį? Nuobodu.

Ko aš čia ieškau, ką pamečiau???

Tiktai pažvelgusi dar kartą pamačiau troškimą.

Ir todėl visiškai nepažįstami žmonės greit atveria man savo širdį. Einu į mokyklą ir kaipmat sužinau slaptas matematikos mokytojo bėdas, o ne apie prastus savo dukters matematikos pažymius. Nueinu pas gydytoją ir sužinau apie jos siaubingus skausmus, bet nieko nesužinau apie negalavimus, dėl kurių tenai ėjau ir kurie pamažėle išnyksta. Sužinau, kad policininkas, kuris tikrina mano dokumentus, visuomet svajojo įsigyti motociklą, kad migracijos tarnybos darbuotoja, kuri turi pratęsti mano vizą, serga cukralige ir neįspraudžia išpampusių kojų į jokius batus.

Ėmiau nuoširdžiai mylėti žmones, ir kuo labiau juos mylėjau, tuo labiau atgijau. Ir su šiuo palankumu atsikračiau įvaizdžio, kad visi šie žmonės – mano kalėjimo prižiūrėtojai, stebį, kad laikyčiausi taisyklių. Kaip jie galėjo mane stebėti? Nuo seno dualaus priešingybių, priešiškumo pavyzdžio ėmiau gręžtis į vienlaikiškumą. Mes visi vienlaikiai. Jaučiame šaltį, šilumą, skausmą, laimę, stygių, spaudimą.

Nenoriu gyventi kaip tu, pasakė vaikaitis senai mano draugei. Man pernelyg menka kam nors plėšytis, kol pargriūsiu. Tu dar išmoksi, atsakė Johana. Visi turime paklusti.

Ji skundžiasi, kad vaikaitis puoselėja tuščias viltis. Dirba ne nuolat, minta iš atsitiktinių uždarbių.

Ar jis laimingas? – klausiu.

Argi tai svarbu, atsako ji. Kai pasens, negaus pensijos.

Negausiu ir aš. Bet aš turiu vilčių, dėl kurių atsidūriau čionai ir kurios tikrai lydės mane iki pat mano dienų ir naktų pabaigos. Mat esu tikra, kad vis tiek ką nors sugalvosiu, nes turiu sočiai laiko kvailiojimams ir svajonėms. Iš tiesų turiu nedaug pinigų, neturiu nei namo, nei buto, nei automobilio, „Rolex" laikrodžio, nei akcijų, jokių „saugiklių". Bet branginu tai, ką turiu: nušvitimus (viltis), priėjimą prie šaltinio. Kuriam galui man taupyti pinigus, jei galiu pasišaukti bet ką, ko man prireiks? Viltis! Taip sako mano motina. Nenusitark.

Žinoma, man gali ir nepasisekti (beje, nesėkmė irgi puikus dalykas). Bet kaip dažnai nepasiseka ir kitiems: plėšeisi, iki užsidirbai pensiją, paskui susirgai ir numirei. Arba tada nežinai ką daryti, nes niekuomet neturėjai laisvės. Nemoki gyventi, nes tik gyvaliojai. Miršti, taip ir negyvenusi.

Mano vilčių pagrindas yra žinojimas, jog nėra saugumo. Todėl viskas pakeičiama. Viskas įgyvendinama svajonėmis. Mano vilčių pagrindas yra magija. Neretai magija yra vilčių burtai. Tu susidarai įspūdį ir šia virtualia tikrove pasistatai tiltą į materialią tikrovę. Vilčių burtai yra didžiausias menas. Reklama ir ekonomika jau seniai tą daro. Tariama tikrovė išlaisvina būtį. Juk šitaip suvaldomi milijardai žmonių.

Indiškas žodis „maya" reiškia viltį ir nusivylimą, bet kartu ir „kurti", „statyti", reiškia materijos pagrindą, sugebėjimą keistis ir kaitaliotis. Taigi „maya" – magija, vilčių kerai, kurie atitinkamais simboliais sukuria tikrovę, persirengimą, būsenos apgaulę. „Maya" – apgaulė, kuri

pereina į nuosavą tikrovę. „Maya", viltis, gebėjimas sukurti tikrovę, prieštarauja pati sau. „Maya" yra reiškinys, vizija ir tikrovė drauge.

Mūsų linijinis Vakarų Europos monoteistinis mąstymas beveik neskiria šito sudėtingumo, ir vis dėlto mes visi patyrėme tą palaimingą akimirką, per didybės maniją ir tikrovę, svajonę ir išsipildymą. Viskas ir niekas susilieja į neįsivaizduojamą, neplanuojamą, nenuspėjamą vienovę.

Paprasta linijinio mąstymo esmė: vienas turi vykti po kito! Nesiblaškyti! – tai nieko nereiškia visaapimančioje kuriamojoje energijoje, kuri sutalpina viską, nieko nebenori, gali viską parodyti ir panaikinti. Kaip greit mums kas nors regisi neįtikėtina, nesuvokiama, neįmanoma, neįsivaizduojama – žinoma, mes juk labai primityvūs. Ką net ir patys protingiausi tyrinėtojai tikrai žino apie Visatos įstatymus, laiko, formos ir erdvės galimybes ir kintamumus? Jei nutinka kas nors, ko nesitikėjome – o tai įvyksta greit, – mums atrodo neįtikima, beveik stebuklas!

Beje, dėl stebuklo! Ir kas tik juo nelaikoma! O gal stebuklų nebūna iš viso. Jei praplėsime savo ribas ir bent kartą pamąstysime apie neįsivaizduojamus dalykus, galėsime lengvai įlieti ir neįmanomybę į savo tikrovės sampratą, ir tai tikriausiai būtų prielaida atsirasti naujoms tikrovėms, nes juk mes sukuriame tikrovę, kurią regime, pastebime ir kur gyvename.

Moteris valo langus. Tai savotiška tikrovė. Jei tu ją matai ir, tarkime, pastebi, kad už jos namo pasiliejo purvo griūtis, kuri graso užtvindyti namą, suvoki, jog langą valančios moters tikrovė yra tiktai laiko tarpas, bet ji to

nežino. Viskas pasikeistų, jei ji pamatytų tą purvo bangą. Ji liautųsi valiusi langą, pasigriebtų vieną kitą daiktą ir pabėgtų, na, jei turėtų visus penkis pojūčius. O kadangi ji nemato purvo nuošliaužos, jos tikrovę riboja būtinybė valyti langus ir gal net būti tuo patenkintai.

Taigi tai, ką mes žinome, nereiškia, jog tikrovė atitinka tikrovę. Jei vaikas pasakys moteriai: „Namą tuoj užlies purvas!“, vargu ar ji paklausys, nes tai juk tik vaikas, kuris greičiausiai kuria pasakas. Bet jei atvažiuos ugniagesių automobilis arba policija ir per garsiakalbį pareikalaus išsikraustyti iš namo, moteriai tai bus pagrindas liautis valius langus. Kitaip tariant: ji paklausys tik „patikimos“ informacijos.

Jei dabar išplėstume vaizdą ir pamatytume, jog iš savo orbitos išklydęs dangaus kūnas skrieja Žemės link, kaipmat suprastume, kad ugniagesių veiksmus irgi riboja jų regima tikrovė, kad, deja, ir jų tikrovė neatitinka tikrovės. Arba įsivaizduokime, jog moteris serga vėžiu ir dar to nežino. Jei žinotų, ar ji taip pat ramiai valytų langus? Ar jos tikrovė nepasikeistų iš esmės? Akiratis, prioritetai, o ypač tikrovės priedų ryšys?

Kokia iš tiesų tikra mūsų tikrovė? Juk mes nieko negalime apžvelgti! Argi trupučiuką ne per drąsu sapalioti apie tikra ir netikra, tikrovę ir viltį, galimybę ir neįmanomybę?

Mano pavyzdėlis, perkeltas į bendrą gyvenimo ir mirties padėtį Visatoje, iškelia klausimą: iš kur mes gauname patikimų žinių, ką laikome melu, iliuzija, apgaule, perdėjimu, paranoja? Kitaip sakant: mūsų tikrovės

samprata priklauso nuo daugelio nenustatomų dalykų, galimybių, negalimybių, o ypač nuo pasitikėjimo informatoriais, nuo tėvų, mokytojų ir kitų „autoritetų", kurie patys turi tiktai jų informatorių informacijų nuotrupas. Taigi ar mūsų tikrovė dar yra ko nors verta?

Nenutolkime nuo šio pavyzdžio: ar nebūtų prasminga kai kada atidžiau pasitikrinti neįprastų šaltinių perduodamas žinias ir nelaukti, kol atvažiuos ugniagesiai, kurie iš tiesų tiktai atlieka gelbėjimo darbus, taigi atsiranda tada, kai viskas jau pavėluota, nenutuokdami, jog yra tikresnė tikrovė, dėl kurios ir šie gelbstimieji darbai beprasmiški?

Tad ką reiškia tai, kai budistų filosofai sako, jog yra tik niekas, kad materija yra iliuzija? Viena vertus, šis teiginys sutampa su fizikų tyrinėjimais, kur, paprastai aiškinant, sakoma, jog materijos, Visatos pagrindinė dalis yra niekas, niekas – supamas materijos. Juk kiekviena kūno ląstelė apskritai susideda iš nieko, tuštumos su apvalkalu. Didžiausia Visatos dalis susideda iš nieko. Niekas yra materijos, vyksmo pagrindas. Niekas skleidžia energiją, kuri ieškosi naujų formų.

Viskas yra „maya". Iš nieko neveikimo atsiranda naujų idėjų, naujų formų energija. Mes mokomės per pertraukas tarp informacijų priėmimo, nepriimdami šių informacijų. Niekas turi atsinaujinimo, permainų galimybę. Tuščioje erdvėje atsiranda energijos ritmai, nieke sukasi dalelytės, kurios naujaip jungiasi ir skiriasi. Viskas yra „maya". Viskas yra svajonės, viltys, bet viskas kada nors ir nežinia kaip tampa tikrove.

Kad suvoktume vilčių galią ir pasinaudotume ja, turime atsikratyti senų įpročių, nuostatų, tiek išmoktų, tiek įkaltų mums kasdieninio gyvenimo. Faktas, kad mokslas kasdien kinta, kad apverčiami seni moksliniai tyrimai, staiga pasidaro įmanomi kitados neįmanomi reiškiniai. Bet kol lindėsime jau rasto, išrasto, patvirtinto „korsete", niekad negalėsime laisvai susieti iliuzijos ir tikrovės.

Vilčių įgyvendinimo paradoksas tas, kad turime atsiplėšti nuo įkyrumo, beviltiškos būtinybės ir suvokti visuotinių žaidimo taisyklių ironiją: viskas įmanoma, pasirodymas ir dingimas, pavyzdžiui, mūsų pačių. Gali išsvajoti savo gyvenimą, gali savo svajones įpinti į tikrovę, šokti tame savo pynime ir nugriūti su juo.

Gerai, jei ir toliau juoksies. Taigi supratai, kas yra „maya": čia viskas. Taip pat ir tu. Viskas išnyksta. Taip pat ir tu.

APEIGOS

Bendra vaizduotės kelionė

Visos moterys keliauninkės sėdi ratu ir ima niūniuoti, kad sužadintų bendrą energijos lygį. Tada viena pasako, ką mato, pavyzdžiui: matau kelią.

Kita sako: matau žydinčius varpelius.

Trečia: čia uolos.

Ketvirta: virš manęs sklando vanagas.

Kiekvienai moteriai draugės žodžiai įkvepia kokį nors reginį. Tuo, ką ji išgirsta, gali pasinaudoti arba tai atmesti; kad ir kaip ten būtų, visos moterys keliauja ratu

po vietovę, kurią jos kuria kartu arba kiekviena atskirai. Kiekviena įpina tai, ką regi pati ar ko jai reikia, ir nepriima kitų pasiūlymų, jei jai nereikia.

Juo gilėja moterų transas, tuo mažiau jos kalba, kai kurios atsigula aukštielninkos ir svajoja vienos. Kelionę galima nutraukti bet kada arba tai turi padaryti iš anksto paskirta moteris, sugrąžindama moteris į jų kūnus, vėl pabudindama sąmonę kvėpuoti ir justi kūną, paskatindama rąžytis ir judėti visas kūno dalis.

Bet kokia vaizduotės kelionė, dėl kurios tu ilgesniam laikui palieki savo kūną, turi būti pabaigiama taip:

Prisitrauki kelius ir lėtai pasisūpuoji pirmyn ir atgal ant nugaros, ištiesi kojas aukštyn ir spaudi kulnais dangų, o užpakaliu paklotą. Paskui išsketi rankas į šalis kiek pasiekdama, sulenktus kelius pasukdama į vieną pusę, o galvą į kitą, kaitaliodama puses, giliai kvėpuoji, išsitempdama kaip spyruoklė, o paskui pasiverti ant dešinio šono ir atsisėdi dešine puse.

Paskui pasišnekate apie kelionę ir savo įspūdžius.

Neseniai graikas daržovių pardavėjas, kurį pažįstu daugiau nei dvidešimt metų ir nesu girdėjusi jo sakančio ką kita negu „taip, prašom“ arba „štai prašom“, liūdnai žiūrėdamas į atpjautą man moliūgo skiltį nustebino ištardamas visą sakinį: „Juk mes nieko nežinome, iš kur visa tai atsiranda.“

Dar pagalvojau: kaip miela, kad net daržovių pardavėjas nežino, iš kur atsiranda moliūgas. Paklausiau: „Jūs nežinote, iš kur atsiranda moliūgas?“

Jis nepatenkintas papurtė galvą: „Kalbu ne apie moliūgą. Kalbu apie visa tai!“ Ir ranka apvedė ratą bemaž nuo šunšūdžio priešais jo parduotuvę iki Vladivostoko. „Nieko mes nežinome!“ – pasakė primygtinai.

Pritariau jam ir pasinaudojau filosofine jo nuotaika naujam klausimui: „Mes taip pat nežinome, kur išeiname mirę. Kad ir ką būtų ištyręs mokslas, vis tiek mes nieko nežinome. Ką mes žinome?“

„Nieko!“ – pritarė jis niūriai.

„Ar dabar jau pagaliau sulygote mažiausią kainą?“ – nekantriai paklausė moteris man už nugaros.

Nusijuokiau. Stovėjau parduotuvėje tarp vaisių ir daržovių mįslingoje visatoje, veikiama nežinomų energijų, o tai moteriai nereikėjo nieko daugiau, tiktai susimokėti už tris bananus. Kol ji nieko nenutuokdama gyveno šioje bananų tikrovėje, aš kybojau erdvėje tarp

dėžių, skaičių ir planetų, o daržovių pardavėjas, garsėjąs itin sparčiu aptarnavimu, pakibo laiko skylėje ir atvipusiu žandikauliu spoksojo į tą plyšį, kuris skiria mus nuo tos tikros tikrovės.

„Mind the Gap!“ – įspėjimas, kai leidiesi į Londono metro traukinį. Saugokitės skylės! Kas mums pasakys, kad nesame labai išsivysčiusios kosminės kultūros vaizdo programa? *Deja vu?* Gal kas nors kaip tik paspaudė *Repeat* mygtuką?

Esu pratusi peržengti įvairiausias ribas, bet visąlaik stebiuosi, kai penktas matmuo atsiranda kasdieniniame gyvenime tarp laikraščių dėžučių ir dviračių. Atsiprašau, bet neturiu nieko bendra su burtais, sako man draugė. Deja, atsakau jai, jei ir neturi nieko bendra su burtais, jie yra.

Nesielkime kaip vaikas, kuris užsidengia rankomis akis ir sako: aš pasislėpiau.

Burtai yra ne kas kita, tiktai visų energijos sankaupų ryšys. Burtai yra vyksmas, materialaus ir visų kitų lygių sąsaja. Jie yra ir tada, kai mes jų nei suprantame, nei praktikuojame, nei šaukiamės, nei perduodame papročiais, nei mokomės. Jie jungia penkis matmenis: tuos tris, mūsų žinomus (ilgį, plotį, aukštį), ketvirtą laiką – ir penktą, prisiminimus, svajones arba tą skylę, į kurią staiga pažvelgiame, kai dalykai materializuojasi, išsimaterializuoja ar parodo mums savarankiškumą.

Stabtelėkime trumpam: dalykai nei materializuojasi, nei išsimaterializuoja? Jie negali savarankiškai gyventi, nes negyvena iš viso? Ko tu tikiesi? Kad moksli-

ninkai atskleis tau tikrovę? Kad mokslininkai išaiškins tavo nuojautas ir baimes? Starto šūvio: dabar tai jau prasidės?

Šimtmečių šimtmečius kerėtojos ir išminčiai užsiiminėjo mažiausiomis žmogaus kūno dalelytėmis, kurios atstojo jiems visą kūną, visą žmogų. Tačiau ir šimtmečių šimtmečius yra kritikų, mokslininkų, kurie kratosi viso to kaip prietarų. Genų technologija pradėjo šių dalykų reabilitaciją. Iš tikrųjų odos dalelytės, nagai ar plaukai viską nusako apie žmogų, jei tiktai patenka asmenims, kurie sugeba perskaityti tokią informaciją.

Mes tebesame tokioje tikrovėje, kuri net ir mokslininkams nebeatrodo tikėtina. Jeigu nenuolat skaitome „Lancet“ ar „Nature“, ar panašią mokslinę spaudą, nežinome, kur link dabar suka mokslas. Bet kaipmat skubame ginti žinomos trimatės pasaulio sampratos, linijinės laiko tėkmės, materialių reiškinių tikrumo, nors visiškai nieko nenutuokiame.

Ką reikštų tai, jei nebūtų linijiškumo? Tada viskas sugultų šalia. Tikrovės, nuojautų, energijos nuotrupos imtų suktis ratu, mainytis ir keisti pavidalus – be galo, be pradžios. O mums, sekantiems mokslininkų duota tikrovės projekcija, tai reikštų: jeigu nėra nei praeities, nei ateities, visko galėtų būti, nes viskas yra projekcija, mąstymas, vaizduotė.

Tokie smegenų tyrinėtojai kaip Oliveris Zaksas ir Viljanuras Ramachandranas žino, kad be „sąmonės“ materijos kaupimas nekuria prasmės. Jei neturime schemos, nuorodų, kaip ką turime matyti, apibūdinti ir

pastebėti, jei nėra kultūrinio susitarimo, kas ta tikrovė, jei su stebiniais negalime susieti jokių patirčių, mes nematome ir tikrovės.

Žmogus, netekęs atminties, netenka ir jį supančios materijos prasmės. Mums reikia prisiminimų, smegenų gebėjimo išsiaiškinti tam, ką matome, esamai prasmei visur, kas mus supa, ką gaminame, išskiriame ar ištirpiname. Mums reikia kultūrinių prielaidų, kad įsilietume į tikrovę. Bet kas sprendžia, kokia prielaida „teisinga“, „geriausia“? Gal viena prielaida yra tokia linksma, tokia beprasmiška, tokia klaidinga, tokia pritaikoma kaip ir bet kuri kita?

Ką veikia mano baldai, mano dievybės, mano akmenys, kai išeinu iš buto? Kas sako, kad jie neperkuria pasaulio? Kas nori tą žinoti?

Protėvių puodas, kuris gali pakeisti tavo gyvenimą, kaip tik ir užsiimінėja šiuo nežinomu dydžiu. Tu pasistatai puodą, į kurį sudedi tai, kas palengvins tau susisiekti su magiškais matmenimis, kas gali tau atverti duris į nežinomas tikroves, ir šitas puodas pradeda teikti naujas formas energijoms. Įdedi monetą ir sakai: ji mano paskutinė. Ir iš šaltinių, apie kuriuos niekuomet net nebūtumei svajojusi, tokie jie tau svetimi, lyg magnetu pritraukiami pinigai (pasiskaityk mano knygą „Pertekęs turtų“ („SteinReich“)).

Ką veikia šukos ir šepetys, kai juos suglaudi? Ką veikia šaldytuvas ir tavo į jį sudėti maisto produktai? Tuo tarpu jau žinome, kad skalbyklės gyvena iš puskojinių ir apatinių kelnaičių. Bet iš ko gyvena dviračiai? Kom-

piuteriai? Vaizdo grotuvai? Kompaktinių plokštelių grotuvai? Taip gali kalbėti tik tas, kam dar niekuomet dviračio grandinė nebuvo įtraukusi kelnių klešnės.

Ką mes žinome apie kitų būtybių pasikeitimą energijomis, jų sąmonę. Net neatpažįstame kitų būtybių ir manome, kad tik žmonės turi sąmonę ir, nors „visiškai sąmoningai" ir aiškiai blaivūs, jie išdarinėja dalykus, kurie juos pribaigs. Mes esame linkę supainioti sąmonę su hipnozės įsakymais.

Automechanikas šnekasi su savo automobiliu, dailidė kalbasi su remontuojama palange. Jie kūrybingi ar bepročiai? Kodėl mes įsimylime, ką įsimylime? Kiek tokio jausmų valdymo priklauso visai ne nuo mūsų pačių, o tik yra ankstesnių jausmų likutis? Kas lemia mūsų meilę kraštovaizdžiui, valgio mėgimą, polinkius, rengimosi įpročius, kasdieninius veiksmus, globos ir saugumo poreikį? Ką mes iš tikrųjų žinome apie vadinamąją tikrovę?

Ką smegenų tyrinėtojai išmano apie smegenų gyvybingumą ir jų funkcijas? Tiesa, jie gali pavadinti atskiras vietas, kur patenka impulsai, ir nusakyti funkcijas, bet joks žmogus nežino, ką visa tai reiškia. Kiekvienam DNR spiralės statybiniam akmenėliui, jau išaiškintam, atsiveria galybė naujų mįslių, kurių niekas nesugeba įminti.

Panašiai kaip valgiaraštis, gal ir moki jį perskaityti, bet jei niekuomet nesi ragavęs tam tikro patiekalo, jo pavadinimas nedaug ką tau pasakys, gal iš viso nieko nereikš. Kas apibūdina jausmus? Visus mūsų pojūčius? Jei

sutarsime dėl formulės, kad nors ir perskaitome valgiaraštį, nieko nežinome apie valgius, nei apie virėjus, nieko apie restoraną, apie šalį, tada jausminis, mums naudotinas būdas ką nors sužinoti nėra pats blogiausias.

Kaip tik tada ir prasideda magija. Jos veikla visi penki, mano juokais nurodyti matmenys. Ji šoka per visas žinomas ir nežinomas vestuves. Ji suvienija nesuvienijamus dalykus ir išskiria tariamai neišskiriamas būsenas. O ką mes žinome apie nesuvienijama ir neišskiriama?

Apeigos lygiomis teisėmis susieja žmones, gyvūnus, augalus, akmenis, žvaigždes, daiktus, būtybes, dvasias, taigi energijas. Apeigos gali tapti žaismingu pagrindu naujiems jausminiams potyriams. Per apeigas kiekvienas dalyvis ką nors padaro kitiems ir kartu sau. Mes tampame vieni kitiems naujo potyrio krikštatėviais.

Net ir vadinamoji racionaliųjų žmonių dalis neišsiverčia be kerų ir apeigų. Biržų spekuliacijos yra kerų forma, labai tikroviškai paveikianti žmonių gyvenimą. Reklama naudojasi skaičiais, žodžių įtaiga ir simboliais, kad paskatintų žmones pirkti daiktus. O mada tai jau tikrai kerai: paaugliai buriami į tariamą draugiją, visi apibūdinami firmų pavadinimais, galios žodžiais.

Dėl svarios priežasties niekas kritiškai netiria iliuzinių medicinos ir terapijos kerų poveikio. Mat atmesdamas būtį, iš būties pinigų neužsidirbsi. Bet kas yra pinigai, jei ne virtuali tikrovė, magiška būtis? „Ištirta“, vadinasi, užrašyta veikiau medicinos, gamtos mokslo pasiekimai, nes bet koks kitokio žinojimo tyrinėjimas gal atskleistų, kad ir be medicinos įsikišimo, be adatų,

operacijų, pjaustymų ir visų energijų išskyrimo, atvėrimo, įleidimo nuolat kuriasi naujos ir atsiranda nauji kūnai ir reiškiniai.

Kiek laiko gyvena ligoniai, kuriems persodinti organai? Kaip gyvena? Kas nutinka po mirties? Ar iš viso prasminga ilginti gyvenimą? Kokia gyvenimo kokybė, prasmė? Ar ne prasmingiau leisti Dabar vešėti visiems jausmams, kokie tik yra, užuot nuolat užsiiminėjus virtualia „vėliau“ tikrove?

Mano meilužio iš Senegalo motina davė man *grigri*, stebuklingą amuletą, kurį turėjau juosėti. Vieną naktį susapnavau, kad mane įvyniojo į kokoną. Sapnuodama nusirišau tą talismaną ir padėjau į šalį. Rytą man paskambino iš Senegalo ta motina ir paklausė, ar dar juosiu *grigri*. Kai išsiskyriau su savo draugu, jis paprašė, kad tą patį vakarą, pusė devynių, paskambinčiau jam į Dakarą. Nenorėjau, taigi nuėjau į savo jogos kursus. Lygiai pusę devintos aš „netyčia“ pasižiūrėjau į laikrodį salėje. Nuo mano žvilgsnio laikrodis pašėlo. Rodyklės sukosi pirmyn per sekundes ir valandas nesustodamos.

Nuo tada, kai arčiau susipažįstu su tikrove, kuri supa mane, kurią pati kuriu, kurią kuria kiti žmonės, aš nebematau šios taip logiškai sudarytos tikrovės, ji apnuogina savo apgaulingą prigimtį. Niekas nėra tik tai, kas rodosi esą. Melas ir tiesa suderinami.

Atsiliepiu į tai žaismingu savo sugebėjimu naujai apibūdinti tikrovę. Aš pasitelkiu savo troškimą keisti, klausinėti, iš visko juoktis, savo kerus. Jie man atrodo vienintelis patikimas būdas išlaikyti sveiką protą, visur

būti vienu metu, suprasti. Mat ne viskas, kas atrodo tiesa, yra ir suvokiama, ir apčiuopiama. Juk ir suvokiami dalykai yra apgaulingi: ar smėlis kitados nebuvo akmuo? Argi mano suvalgytas avokadas netaps išmatomis? Kas bus, jei man užkietės viduriai ar jei avokadą mano kūnas suvirškins be liekanų? Nieko, kaip ir nieko nebuvo. Taigi taip pat nieko, kaip ir rodėsi esant. Net seno kino teatro „Maffei" Miunchene, kur dabar užeiga – tik kiek laiko ji tenai dar bus?

Tas, kuris nenori užsiiminėti „magija", „netenka" dalykų ir pagrindžia įvykius, kurių „logiškai aiškinant negali būti", vėl viską susiejančiu prasmingu ryšiu.

Kokiu prasmingu ryšiu galima paaiškinti nagus, kurių randu savo bute. Pirmasis, ne mano, dar sulaukė loginio paaiškinimo malonės. Jis gulėjo vonioje apskritai kirptas, aš sau nagus kerpuosi iš kairės ir dešinės, taigi niekur nerastumei taip nukirpto nago. Per Kalėdas mane aplankė dukra ir sesuo. Taigi viską išmečiau. Kruopščiai išsiurbiau visą butą, ir staiga priešais mano lovą atsirado apskritai kirptas nagas. Pastarasis veikiau pasirodė man mįslė. Išmečiau nesiaiškindama. Tada po viešnių apsilankymo tvarkiau butą. Kitą dieną toks nagas gulėjo priešais afrikietišką dievybę burtų kambaryje. Tuomet ėmė uoliai veikti protas. Kažkas įsibrovė į mano butą ir nusikirpo nagą prie šitos dievybės? Tikrovė įvairialypė...

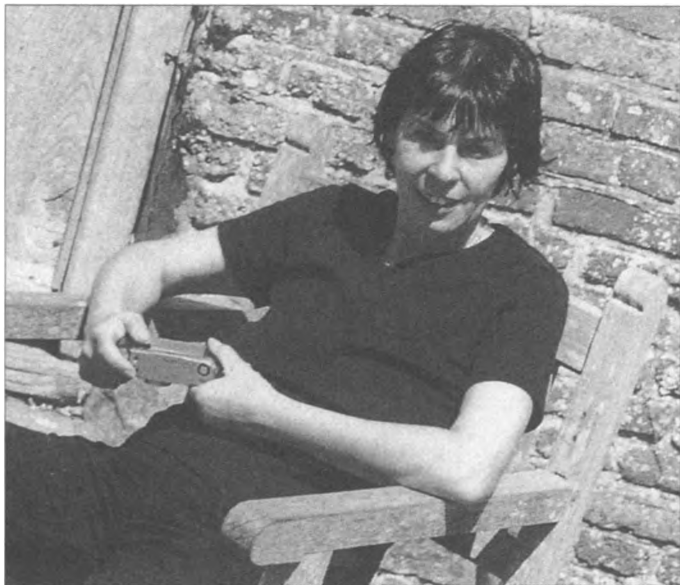
Džiaugsmo laužas

Sukviesk visas savo drauges prie džiaugsmo laužo. Tegu kiekviena atsineša tiek kurą ugniai, tiek dovaną. Pavyzdžiui, puiku yra pynės iš šiaudų, žolių ir šakų ar lentelės, kur nupiešta paveikslų ar priraišiota žolių. Visos dar turėtų atsinešti po raštelį, kur surašyti pastaruoju metu itin nudžiuginę dalykai. Užkuriamas laužas, šaukiami keturi elementai, kiekviena apeigų dalyvė dar pasišaukia jėgą, kurią trokštų pajusti, paskui rašteliai ir dovanos ugniai metami į laužą. Visos dėkoja ugniai. Vėliau galima kepti bulves ar dešreles, kad ir skrandžiui būtų kuo pasidžiaugti.

Šios apeigos yra gražios, kai visos sueina popiet, kad kartu įteiktų ugniai dovanas.

PIRMA SVAJOK – PASKUI VEIK!

APIE AUTORĘ

Keliaudama po Aziją ir Afriką ji tyrinėjo liaudies gydymo meną ir magiją, rašė šių kelionių reportažus, tapė. Kūrė filmus ir teatro pjeses. Jos paveikslų parodos surengtos Miunchene, Ciuriche, Vysbadene, Londone ir Berlyne. Išleidusi 27 knygas, daugumą pati iliustravusi, sukūrusi joms viršelius. Luisa Francia moko jogos, atsipalaidavimo būdų.

Francia, Luisa
Fr 68 Tavo gyvenimas prasideda dabar / Luisa Francia; iš vokiečių kalbos vertė Laima Bareišienė. – Vilnius : Alma littera, 2008. – 176 p.

ISBN 978-9955-38-056-6

Tai kasdieninio gyvenimo vadovėlis, viską apverčiąs aukštyn kojom. Jis skatina išsivaduoti iš pareigos, iš kankynės, kad tau būtų atlyginta. Jame abejojama visomis tiesomis, mokslo mums įpiršta tikrove, jis skatina žmones, abejojančius dvasiniu pasauliu, pažinti kitokią aplinką.

UDK 830-3

Luisa Francia
TAVO GYVENIMAS PRASIDEDA DABAR

Iš vokiečių kalbos vertė *Laima Bareišienė*

Redaktorė *Gražina Stankevičienė*
Korektorė *Marijona Treigienė*
Viršelio dailininkė *Judita Židžiūnienė*
Maketavo *Ligita Plešanova*

Tiražas 1500 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Aušra“, Vytauto pr. 23, LT-44352 Kaunas
Interneto svetainė: www.ausra.lt
Užsakymas 611

Kada paskutinį kartą atostogavai?
Kada paskutinį kartą leidaisi žeminama?
Ar žinai, kad nemirti – anaiptol nereiškia gyventi?
Ar nesijauti pavargusi, nusivylusi ir įsibaiminusi?
Svajoji apie keliones, apie savaitgalį, kai iš tiesų pailsėsi, apie karalaitį, apie idealų darbą?
O gal jau net atsisakei svajonių?
Tavo gyvenimas neteko stebuklo?

Gal jau laikas keistis ir keisti pasaulį aplink save?

Juk tavo gyvenimas prasideda DABAR!

